BEYHUDE ÖMRÜM

mustafa kutlu

dergâh yayınları hikâye

BEYHUDE ÖMRÜM

Mustafa Kutlu

Beyhude Ömrüm'ün yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.

Dergâh Yayınları: 230 Sertifika No: 14420
Türk edebiyatı-hikâye: 22
Mustafa Kutlu Serisi: 15
ISBN: 978-975-995-158-0
l. b. Eylül 2001, 2. b. Kasım 2001, 3. b. şubat 2002,
4, b. Temmuz 2002, 5. b. Şubat 2003, 6. b. Kasım 2003,
7. b. Kasım 2004, 8. b- Ekim 2005, 9. b. Nisan 2006 1
0. b. Mart 2007, 11. b. Kasım 2007, 12. b. Aralık 2007, 13. b. Şubat 2009,
14. b. Nisan 2009, 15. b. Kasım 2009, 16. b. Mart 2010, 17. b. Ekim 2010
18. Baskı: Mart 2011

Kapak - Sahife Düzeni: Sermin Yavuz

Basım Yeri: Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. AŞ.
Beysan Sanayi Sitesi Birlik Cad. Yayıncılar Birliği Sitesi
No: 32 Kapı No: 4G Yakuplu — Büyükçekmece / İstanbul

Cilt: Güven Mücellit & Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Devekaldırımı Cad. Gelincik Sok. Güven İşhanı No: 6
Mahmutbey — Bağcılar / İstanbul

Dağıtım ve Satış: Ana Basın Yayın
Molla Fenari Sok. No: 28 Yıldız Han Giriş Kat
Tel: [212] 526 99 41 (3 hat) Faks: [212] 519 04 21
Cağaloğlu / İstanbul

BEYHUDE ÖMRÜM

MUSTAFA KUTLU

DERGÂH YAYINLARI

Klodfarer Cad. Altan İş Merkezi No: 3/20 34 1 12 Sultanahmet / İstanbul
Tel: [212] 518 95 78 (3 hat) Faks: [212] 518 95 81
www.dergahyayinlari.com / bilgi@dergahyayinlari.com

Çukurdaki tarlayı biçiyorduk.
Tarla kasabaya giden yolun kıyısında idi. Yoldan geçen davar-mal girmesin diye taşını ayıklayıp bir yığma duvar çekmiştik. Duvarın üzerini zamanla karamuklar, kuşburnular, yaban gülleri sardı. Birkaç bodur meşe, alıç ağaçları, üst başta bir iri ahlat ve rahmetli babamın diktiği o yalnız kavak.
Öteki ağaçlar zaten susuz da yetişir ya, bu kavak burada nasıl yeşermişti acaba.
Dediklerine göre babam uzun bir zaman tâ aşağıdaki dereden katır sırtında su taşıyıp durmuş.

Cenab-ı Hak rahmetini esirgemedi bizden; ekinler iyi, neredeyse bele vuracak.

Güneş tepemize dikilmiş.
Sarısıcak bastırıyor, Temmuz'u Ağustos'a bağlayan günler.
Ev halkına ilaveten komşu kadınlardan birkaçı orak işinde bize yardıma gelmişlerdi. Oğlan yarımşar saat ara ile katırı getiriyor, bağladığım sapları birlikte yük-

lüyoruz. Katır patika yoldan yokuşa vurduğunda biraz soluklanıp ardısıra bakıyorum.
Oğlan serpilip, gelişti.
Genç irisi maşallah. Allah tuttuğunu altın etsin. Oğlan uşağı köylük yerde evin direği.
Yorulmuşum.

Canım su, yeşil erik, ekşi elma, soğuk ayran… işte böyle şeyler istiyor.
Bir ağaç gölgesi, bir cıgara.
Oğlan orta yokuşa vurdu, katırın ardında dolana dolana gidiyor.
Ben de gideyim artık Şu ahlatın gölgesine çökeyim biraz.

Tarla kuşları, tilki tavşan, yılan çayan ne varsa canlıdan yana, bir ağaç dibi, bir kaya gölgesi bulup duldaya çekilmişler.
Ağustos böceklerinin cayırtısı sürüyor.
Yürüdüğüm yerde bir iki başak koparıp avucumda ufalıyorum. Daneler kabuktan kurtulup biriktikçe içime bir sevinçtir doluyor. Bir heyecan işte. Yumağa üfürüp sapı-samanı ayırıyorum. İşte bir avuç buğday danesi. Sıcak, dolgun, sarışın.
Eğilip kokluyorum.
Ne var bunda acaba?
İnsanoğlunun kaç bin yıllık dostu herhal.
Toprak bir, buğday iki.

Bir kaçını ağzıma atıp çiğniyorum,
Mübarek nasıl da lezzetli.
Susuza ekiyoruz, tarlalarımız çukur, yamaç, kıraç. Tabi mahsul az çıkıyor. Lâkin iri daneli, görkemli.
Bu yıl da artık Allah'ın izni keremi ile yiyeceğimiz çıktı sayılır.
Şu harmanı bir atlatıversek, yağmurlar gelmeden.
Gidip ahlatın gölgesine çökmeli.
Çöküp bir cıgara sarmalı.
İyi çalıştık bugün.

Efendi bu kadın milleti erkekten yavuz, dayanıklı. Şunlara hele! Nasıl da çalışıyorlar. İki büklüm, eğilip kalkarak olgunlaşıp başlarını bükmüş başaklara nasıl da saldırıyorlar. Kapçıklar, başak tozları göz çukurlarında birikiyor, genizlerini yakıyor.

Ahlatın gölgesinde bir yandan tütün sararken bir yandan da köyün evlerine bakıyorum.
Yahu bu köyü buraya kim kurmuş acaba? Dağın başına yani, köy kurulur bir yer değil. Sade havası, bir de Akpınar'ın suyu. Eskiler Mahmut Bey'in mezrası diyorlar. Kimmiş Mahmut Bey bilen yok. Aşağıda dere boyunda çiftlikleri varmış; yazın serin diye bizim köye çıkarmış. Demek ondan kaldı bu işler. Sülalesi, marabası, derken çoğaldı millet, meşeyi söküp tarla açtı, yamaçların taşını ayıklayıp sürdü, yavan ekmek bulgur aşı ile geçinip geldi.

Yoksa güneşte parlayan şu konak misali evler nasıl yapılırdı yani, Tâ nerelerden kereste getirtilip Ermeni ustalara nasıl yaptırılırdı.. Demek bir yer mamur olacaksa bir bey eli değmek gerek.
Eh kimse dünyaya kazık çakacak değil. Mahmut Bey'in de saltanatı dağılmış, kendi gitmiş adı kalmış. Bir de bu dağ başında bu güzel evler. Yeni bina yapacak olanlar hep ona özenmiş; kesesine göre benzerini, ufağını, ama güzelini yapmak istemiş.

Bir ara gözüm komşunun küçük oğluna takılıyor. Güya boyundan büyük tırmık ile kadınların biçip geçtikleri yerde kalan başakları toplayacaktı.
Tırmığı atmış bir yana, başakları unutmuş.
Elinde bir ince övendire köstebek yuvalarını eşeliyor.
Kara, zayıf, sığırcık cücüğü gibi bir oğlan. Arada bir ağzının içinde geveledeği türküyü kesip, övendireyi köstebeklerin yığıp kabarttığı toprağa var gücü ile indiriyor. Bu sırada bildiği bütün küfürleri peşpeşe sıralıyordur. Sonra tüm köstebekleri ürkütüp kaçırttığına kanaat getirerek doğruluyor.

O ne!.
Şimdi de kara kargalar, saksağanlar.
Vay gidinin kuşları, görürsünüz siz,
Sağa sola çalınıp bir kucak taş topluyor küçük oğlan,
Bir nara patlatıp Çamlıbel'den inen Köroğlu'nun keleşleri gibi kargalara saldırıyor. Onları bire kadar kır-

madıkça oğlana rahat yok.
Ulan aferin sana.
Ser şu densiz kargaları tepele; ben de şu cıgaramı bitireyim. Az sonra gelir bir su dökersin, abdesti, namaza dururuz

Kadınlar ekini iştahla biçiyorlar.
Bazan aralarında gizli yarış başlıyor.
Gençliklerini, güçlerini, ustalıklarını sınıyorlar.
Nasıl da gürbüz kadınlar, yanaklarından kan damlıyor sanki. Bu dağların başında, kuş uçmaz-kervan geçmez köyün içinde ne bulup ne yiyorlar. Şu biçtikleri buğdayın ekmeği, şu yamaçta yayılan koyunun sütü, Akpınar'ın suyu, köyün havası. Pek bir sebze, et-met yedikleri yok. Zaten köyün yeri yüksek olduğundan öyle her yeşillik yetişmiyor. İşte fasulye, patates,, lahana, turp falan. O da cıl-cıl akan bir acı suyu çeşme yalağına biriktirip oradan taşıyarak.
Akpınar ileride, köyün üst başında. Onun da suyu az, kadınlar sırtlarında toprak testilerle taşıyor.
Şu suyu köy içine indiremedik gitti. Rahmetli babam ne kadar istemişti oysa. Arna millet köyden umudu üzmüş bir kere. Hele gençler; bir an önce çekip gitmek, İstanbul gurbetinde mekân tutmak istiyor. Öyle ki, bağlasan durmazlar.

Nerde kaldı bu oğlan. Katırı götüreli bir saat oldu neredeyse.

Cıgara da bitti.
İşte böyle bu kadınlar. Su içseler yarıyor mübareklere, Şimdi de mani demeye başladılar karşılıklı. Sesleri yamaçlarda yankılanıyor.
Yaşayın siz emi...

Yahu nasıl anlatsam. İşte böyle ekinden köyden, oğlandan uşaktan, yazıdan yabandan; baktıkça fikrime düşen şeyler ile eğlenip dururken...
Sırtımı ahlatın gövdesine dayamış cıgara fosurdatırken...
Birden ıslak kayayı görüverdim.

Birden deyişim lafın gelişi, ıslak kaya orada ben beni bildim bileli var.
Var ama bu defa görüşüm başka.
Gözlerime dolan cıgara dumanları arasından bir daha, bir daha bakıyorum.

Yahu bu kayada ne var?
Ne oldu şimdi bana?

Kaya tarlanın alt başındaki derin derenin öteki yakasında. Üzerinden eksilmeyen ıslaklığı, yeşil yosunları, kenarından köşesinden fırlamış otları, ısırganları, dikenleri ile dibinde veya bir yerlerinde mutlaka su olduğunu fısıldayıp duruyor.

Su..
Evet bu kayanın dibinde su var, kesin var.
Peki beni böyle heyecanlandırıp yüreğimi gümbürdeten bu mu yani.
Bu kayanın dibinde su olduğu hep söylenmiştir. Bütün köy halkı bilir bunu.
Öyleyse...
Farkında olmadan bir cıgara daha yakıyorum. Hiç âdetim değildir oysa.
Peş peşe cıgara içince tıkanıyorum, bir baş dönmesi oluyor bende.
Bu defa olmadı.
Yahut oldu da ben farketmedim.
Sol dizimi dikmiş, sağ ayağımı uzatmışım. Uzattığım ayaktan kara lastiği çıkarıp atmışım; ferahlasın, teri kurusun diye. O sağ ayak kendi başına sallanıp duruyor. Tilki düzenine geçmiş gibi, gizliden bir plan kuruyormuş da, bunun keyfini çıkarıyormuş gibi.
Sonunda derdimin ıslak kaya değil de onun önündeki çalılar, kayadan kopup kalmış iri taşlarla dolu iki evleklik avuç içi kadar arazi olduğunu anlıyorum. Avuç İçi kadar dediğime bakmayın; buradan öyle görünüyor. Bu kimselerin gözüne çalınmayan arazi hem düz, hem de iki dönümden fazla.

Göz alabildiğine bahçeler, bağlar...
Bir yeşil deniz canım, bildiğin ağaç denizi. Elmalar, armutlar, efendi kütür kütür yeşil erik.
Yanakları kızarmış ballı şeftaliler.
Hele üzüm, hele üzüm, Allah'ın bir hikmeti canım. Salkımı olduğu gibi ağzıma sokuyorum, geriye bir çöp çıkıyor.

İzmirli çavuş "Yavaş ye ulan görmemişlik etme" diye takılıyor.
Görmemişim çavuşum, görmemişim işte.
Bizim oralarda meyve ne gezer; hele böylesi çekirdeksiz üzümler.
Bizler üzümü kurutulmuş alıyoruz kasaba bakkalından.

Sonra nar.
Bizim askerî birliğin etrafındaki nar bahçeleri. O meyvenin ağacı. Aman Yarabbi. Bir nezaket, bir incelik, dokunsan kırılacak sanki.
O ağacın çiçekleri. İnsanın içini, genç ömrünü alevlen-

diren çiçekler.
Şunları kurutup memlekete götüreyim, görsün millet gökkubbenin altında ne tevatür çiçekler var.
Nüfus cüzdanımın arasında kuruttuğum nar çiçekleri. İzne giderken ha bire nar götürürdüm. Çoluk çocuğun önünde şakkadak yarıyorum, kan-kırmızı daneler saçılıyor etrafa.

Abooo, diye gözleri şaşkınlıktan irileşmiş bakıyorlar.
— Yiyin ulan yiyin.. Ömrümüzde nar görmedik demeyin. Yiyin de bu garip onbaşıya dua edin, diyorum.

Akşam olup, konu-komşu asker görmesini bitirip evlerine çekilince; biz bize kalınca, ev halkını toplayıp bir bilmece sorardım:

Güzel uyandı
Cama dayandı
Cam kırıldı
Kana boyandı

Nedir, nedir, diye birbirlerine sorup, bakışırken cebimden bir nar daha çıkarıp yarıverirdim.
İşte bu.

Uzun yürüyüşlere çıkardık. O zamanın askerliği; sırtta battaniye, silah, kütüklük, matara, kasatura, ne bileyim var belki yirmi otuz kilo yük.

Ormanların arasından geçerdik.
Bir acaip yeşillik; adlarını bilmediğim, hiç görmediğim yüzlerce cins ağaç, funda, sarmaşık, bitki, çiçek.
Ufak yaprakları yağlı kayış gibi sararmayan, yaz-kış dökülmez olanlar; pençe pençe, geniş, uçuk yeşil, boz olanlar. Kalem gibi dümdüz gökyüzüne çekip gitmiş olanlar. Yılan delip geçemez otlar, içine adam düşse kaybolacak çayırlar.

Yağmur yağar, Allah'ın rahmeti hiç eksilmez. Açıkcası gün yüzünü bir türlü göstermez; bizim gibi bozkırın çocuklarını sıkıntı basar. Toprak buğulanır, rutubet kokar. Yapış yapış neme bulanır, nefes almaya zorlanırsın.

İlk günler yatağa girmeye çekiniyordum.
Sanki bir kova su dökmüşler de henüz kurumamış.
Gece boyunca yağmurun tavanda dinmeyen tıpırtısı.
Sabah kalkarsın etrafı sis basmış, göz gözü görmüyor,

Mısır, patates, soğan tarlaları uzanıp gider. Mor patlıcanlar kol gibi.
Biberler parlak, yeşil, dolgun.
Domatesler kan-kırmızı. Çıtır çıtır salatalık; tere, maydanoz, roka.
Sonra meyveler. Kiraz, vişne, armutlar.

Aah, ah..

Armutlar efendi, armutlar.
Armut deyip geçme. Bizim buraların dağ armutları değil ki yiyeni boğayazsın. Hele bir diş at. Foşşş..
O kadar sulu. İrisi, ufağı, tatlısı, mayhoşu. Kokulusu, serti, yumuşağı; kış ortasında yeneni, bahara dek kalanı, sade bir aylık ömrü olanı; sayılması abes canım. Hikmet-i Hüda.

Bu meyveler, otlar, ağaçlar arasında sanki sarhoş olmuştum.

Bazan dalıp bizim buraları; bu ot bitmez çıplak dağları, susuz dereleri düşünürdüm. Ele geçen bir ekşi elmayı harman yerinde on kişinin ısırdığını düşünürdüm.
Ahlatları, bodur meşeleri, dikenli karamukları, kayaları, geveni, ısırganı, çakır dikenlerini.

Bir kuş öter, dalından bir meyve düşer dalgınlığımdan uyanırdım.
Boğazım kurumuş, İçimde bir hasret.
Uyanırdım karşımda şeftali bahçeleri.
O ballı ballı, yarma şeftaliler.
Efendi şeftaliyi soyacaksın; üçünü beşini yanına koyacaksın.
“Az ye ulan, çatlarsın” derdi, İzmirli çavuş.

Islak kayanın önünde uzanan toprak parçasına bakarken daldığım bu kısacık zamana nasıl sığmıştı, bu kadar ağaç, bu kadar meyve, bu kadar yeşillik.
Demek içime işlemiş.
İçimden çıkıp o avuç içi kadar, taşlık, çalılık toprak parçasına yayılıvermiş.

Kasketimi çıkarıp kafamı kaşıyorum.
Kaşıntı boynuma, omuz başlarıma, koltuk altlarına doğru yayılıyor. Öbür ayağımı uzatıp geriniyorum. İçimde ağaca su yürür gibi bir sevinç, bir heyecan sıcak sıcak kabarıp kaynıyor.

Durup dururken yerimden fırladım.
Ahlatın etrafını şöyle bir dolaşıp yeniden gölgeye çöktüm. Yahu bana şurdan bir cıgara, medet.
Neredeyse nara atacağım.

Düşünceler birbiri peşisıra su gibi akmaya başlamıştı. Islak kayanın altında su vardı, belli.
Allah bilir ya, bilek kalınlığında bir su idi.

Serin, içilir, buz gibi.
Kayayı yarmak ne ki!
Kayanın önü toprak, miri malı.
Taşını ayıklar, çalısını sökerim.
Gevenini, otunu, ayrığını temizlerim.
Etrafını düzle, çitini çek.
İşte sana iki evlek düz bahçe, sulu arazi.

Buraya varınca, su testisine yapışıp döke saça içiyorum. Heyecandan boğazım kurumuş. Bir avuç da yüzüme çarpıyorum; bütün bunlar hayal olmasın; kaya, su, bahçe...

Yüzümün suyunu elimle sıyırıp gözlerimi kısarak bir daha ıslak kayadan yana bakıyorum.
Yok canım, hülya falan değil, toprak orada işte, karşıda beni bekliyor.

Artık ekini orağı unutuyorum.
Kaçıncı cıgarayı yaktığımı unutuyorum.
Başım dönüyor hem de nasıl.
Burası bahçe de olur, bağ da.
Niye olmasın... Elma, armut, vişne, Derken nar geliyor aklıma; burnumun direği sızlıyor.
Etrafına bir dizi servi-kavak dikerim kalem gibi. Birkaç petek arı. Maydanoz maşarası zerdalinin dibinde olacak. Zerdaliler sararıp olgunlaşınca o yeşil maşaraya "pıt" diye düşüverecek.

Yeniden ayaklanıyorum. Sanki bir ufak esinti çıkmış da ferahlamışım.
Aman arkadaş, ben şimdi ya bir türkü söylemeli; ya da şıkır şıkır oynamalıyım.

Demeye kalmadan türküyü patlatmışım.

Bizim hatun, nişanlı kızım, baldızım, komşu kadınlar, gençler; yahu bu adama no'ldu böyle, gün çarpmış olmasın diye işkillendiler. Her biri sıra ile oraklarını bellerine asıp benden yana bakındı.

O günün gecesi ben uykuyu kaybettim.

Yatakta bir o yana, bir bu yana dönmekten usanınca kalkıp ceketi omuzuma attım. Bir cıgara yakıp sedire çöktüm. Penceremiz yaz gecesine açılıyor. Mehtap ışığı altında yokuş aşağı kıvrıla kıvrıla kasabaya doğru giden yola, yol kenarında sıralanan tarlalara, kuru dere yataklarına, boz tepenin ardına saklanıp beni bekleyen ıslak kayaya bakmaya başladım.
Ahırdan yorgun hayvanların iniltileri geliyor, katır arada bir ayağını zemine vurarak tıkırdatıyor.

İshak kuşu öttü.
İçim burkuldu.
Gündüzün kapıldığım neşe ve heyecan geçip gitmiş; yerine bir ürperti, bir tedirginlik oturmuştu.

Dönüp yer yatağında darmadağın yatan çocuklara, yorgunluktan baygın düşüp, ağzı açıkta kalan hatuna baktım.
İçimde kopan fırtınadan hiçbirinin haberi yok. Onlara

ne diyeceğim?
Şimdi yaz; iş-güç zamanı. Harman sonu düğün var.
Ekini-harmanı bırakıp, ben buraya bahçe kuracağım diye koca kayayı devirmeye kalkışmak akıl işi mi?.
Elbetteki akıl işi, Akıl işi değil de belki bir gönül işi.
Akıl ile gönülün alâkasını gel de anlat şimdi.
Kimbilir köylü neler söyleyecek. Elin ağzı torba değil ki büzesin. Herhalde her kafadan bir ses çıkacak.
En başta ıslak kayanın etrafında tarlası olanlar şüphelenecek.

Muhtar meselâ..
Muhtarla hiç aram yoktu. Babamın sağlığından beri sürüp gelen bir inatlaşma vardı. Evet muhtar bu işe mani olmak isteyecekti, kesin.
Amaan, varsın olsun. Elinden geleni ardına komasın, Bizde bir insanız yani; elimiz kolumuz armut toplamıyor.

Sonra kaynatam. Kaynatam ne der? Aksi ihtiyar vara yoğa söylenip duracak. Ona kalsa köyde bir gün bile oturmak gerekmez. Hani kendi oğulları İstanbul'da işgüç sahibi oldu ya; ikide bir onu hatırlatıyor.
Ulan peki, anladık.
Bu köyde kalmak akıl kârı değil, bir an önce şehre varıp bir işin ucundan tutmak lâzım. Peki sen niye buradasın?
Niye şu köyden gayrı yerde üç günden fazla duramazsın
Efendi bizim bu kayınpeder, işte oğlu-uşağı köyü ter-

ketti, İstanbul'da elleri para tuttu. Evleri de var, arabaları da var, pazarcılık yapıyorlar, iyi...
Be adam sen de orada, onların yanında kalsana. Madem şehir yerleri köye benzemiyor, her bir rahatlık orada. Niye rahatını tepiyorsun.
Daha karlar eriyip, yollar tam açılmadan, bu tutturur "Köye gönderin bizi, vakit geldi sayılır, biletlerimizi alın…"
Kayınlarım kafalarını sağa-sola sallaya sallaya aksi ihtiyarı bir kaç hafta daha kalmaya, havaların az-biraz ısınmasını beklemeye razı ederler.
Ederler ya, bunun için ne diller dökerler.
"Yahu baba kış kıyamet sen nere gidiyorsun böyle. Bakma buraların yeşerdiğine, buralar deniz kenarı, hava ılık, köyde daha buzlar çözülmedi. Dur biraz. Yerinden kaynar su mu çıktı, bekle hele. Şöyle bir gün dönsün, çiğdem çıksın, gidersiniz."

Adamın duru-durağı kalmamıştır.
Şubatı Marta bağlamaya görsün, "Gidelim artık" diye tutturur.
Bizim buralar dağ.
Kar anca Mart sonuna, Nisan başına doğru kalkar, hatta bazı yıllar daha da gecikir.

Ama kaynatamın burnuna köy kokusu, süt kokusu, tezek kokusu; kulağına it ürmesi, horoz ötmesi, keklik sesi düşmüştür bir kere.

Zaptedilmez olur.

Be adam hadi sen erkek başın ile bu kadar acele ediyor, bir an önce şehrin kalabalığından kaçayım, bağrımı dağ rüzgârlarına açayım diyorsun; de, peki karın olacak o zavallı ihtiyarı, o artık iyicene elden-ayaktan düşmüş kaynanamı niye peşine takıp sürüklüyorsun.

Yoo, adam alışmış. Hizmetini görecek biri lazım. Tabi şimdinin gelinleri, kızları bu eski zaman adamlarının bağırtısını, nazını çekebilir mi?
Gel çoraplarımı çek, meslerimi giydir, tütün tabakamı bul, sırtıma bez koy, ulan karı nerde benim kehribar tesbihim, öğleye şöyle bir mercimekli pilav kotar, yanında turşuyu ihmal etme ha...
Söylenir de söylenir.
O zavallı ihtiyarcık, kaynanam, yeryüzüne nasılsa düşüvermiş sessiz sakin bir melek, romatizmalı bacaklarını sürüye sürüye çıtını çıkarmadan bütün bu emirleri eksiksiz yerine getirir.

Bu nedir acaba?
Saygı mı, sevgi mi, korku mu?

İşte böyle.
Kaynatam olacak aksi ihtiyar, kendini her bahar çiğdem çıkmadan köye atar; bize de "Ne duruyonuz bu dağ başında, varın bir ayak önce şehre de bir iş sahabı olun. Köyler öldü, öldü..." der.

Takılıp kalıverdim kaynatama.
Halbuki beri yanda işin derin engelleri var. Meselâ kanun ne der acaba?
Allah'ın dağına kazmayı küreği kapıp yanaşıvermek suç sayılır mı?.
Bilmem.
Atadan dededen duyduğunuz şudur: Miri araziyi kim ki işleyip ihya eder, o kişi o araziyi ekip-biçmeye herkesten daha ehildir.
İyi de.
Bu laf bizi kurtarır mı?
Bütün bunları bir bilene danışmak lazım.
Diz kırıp oturduğum yerde ne kadar kalmış isem bir bacağım uyuştu sanki; ayağımı altımdan çekip bağdaşı kurdum.

En iyisi kasabaya inip Berber Hacı'ya danışmak. Hacali ağabeyin her bir şeyden haberi vardır.
Berber Hacı babamın asker arkadaşıydı.
Eskiden asker arkadaşlığı bir başkaymış canım, kardaştan ileri.
Hacı abi de bizi çok sever.
Adının Hacı olmasına bakmayın hacca gitmişliği yok.

Bunun dedesi Ali Efendi hacca giderken kendisi doğuvermiş, Adını dedesine nisbeten Hacı Ali koymuşlar. Köylük yerin dili böyle; iki kelimeyi birleştiriverince Hacali olup çıkmış,

Anlatsam şimdi diyorum ya, hayatı hikâye.
Babadan yetim. Bir zanaatı olsun diye berbere çırak vermişler. Derken dede de rahmetli oluyor. Amcaları İstanbul'daymış, hali vakti yerinde bir adam, aileye sahip çıkıyor.
Bu sebeple Hacı abi şehrin ilmini, usulünü bilir yani; oralarda usta olmuş, dükkân açmış.
Ama hayatın bize çizdiği çizgi nerede eğilir, nerede bükülür bilemeyiz.
Hacı abi de o yılları anlatmaz, hiç anlatmaz..
Sade kasabalı bir sabah kalkmışlar ki; Hacali yanında genç karısı ile çıkıp gelmiş; baba ocağını yeniden tüttüreyim diye. Lâkin şurasına dikkat isterim, çoluk yok çocuk yok. Bir Köroğlu bir Ayvaz.

Hacı abi tez vakitte dükkânı-tezgâhı; bağı bahçeyi yeşertivermiş.
Tatlı dilli, güler yüzlü, konuşkan, okuryazar... Yaa, kasabada sürekli gazete okuyan bir kaç kişiden biri. Sade gazete mi? Bir sandık da kitap getirmiş gelirken. Yahu bir berber adam bu kadar okumaya meraklı olsun, aşkolsun yani.

Gen günler ömürsüz olur.
Uzatmayalım.
Karısı bir bahar kasabanın karakolunda görevli bir jandarma gediklisi ile kaçmış.
Hacı Ali de peşlerinden.

Uzun bir zaman uğramamış kasabaya.
Dönüp geldiğinde bir deri, bir kemik imiş.
Yaşamaz bu demişler ince hastalığa yakalanmış.
Eh, öldürmeyen Allah öldürmez ve insanoğlu ne dertlere katlanır. Rahmetli babaannem anlatırdı da seferberlik günlerini. Ohoo, bu millet ne çileler çekmiş.

O hadiseden sonra kendini çiçeklere, kuşlara vurmuş adam. Evinin bahçesi bir yalancı cennet gibiydi. Pek çok meyve bulunur, çiçek ve meyve rayihası bahçeye girenin başını döndürürdü.
Çiçekler bahçeden eve girer, balkonlara, merdivenlere, pencere önlerine yayılır, hatta bazı sarmaşıklar, mor salkımlar çatıya bile tırmanırdı.
Zaten binanın üstü ev, altı dükkân.
Dükkânda ilaveten ıtırlar, fesleğenler, küpe çiçekleri.
Sonra kuşlar.
Saka, florya, kanarya. Ayrıca güvercin uçururdu Hacı. Güvercin merakı ile tâ Mardinlere, Urfalara gider gelirdi.
Gittiği yerlerden mutlaka çiçek tohumu, kuş palazı, meyve fidanı toplardı.
Ondaki bunca merak mecrasını bulamamış bir nehir gibi, kâh bir vadiye, kâh ötekine dökülürdü.

Bu vadilerden biri de define tutkusu idi.
Paradan puldan, dünya malı edinmekten öte; tarihle, menkıbeyle, hurafeyle hatta bir miktar gizli ilimlerle

beslenen bu definecilik garip bir haldi doğrusu.
Bilinmeyene, meçhule doğru bir atılım; bir heyecan fırtınası.

Definenin peşine Çin u Maçin ülkesini keşfe çıkan bir seyyah gibi düşerdi.
Haritalar çizer, imalı kelimelerden, rumuzlu cümlelerden, işaretlerden mânalar çıkarır; günlerce kendi kendine bir takım hususi hesaplar yapar, definenin yerini tayine çalışırdı.

Babama da definecilik merakını aşılayan oydu.
Ben şehirde orta mektebe devam ederken, bu iki kafadar o mağara senin, bu höyük benim civarda kazmadık yer bırakmamışlardı. Rahmetli babam Hacı'ya uyup var ömrünün son günlerini bir iki çömlek parçası, birkaç eski para uğruna harcadı.

Vefatını haber verdiklerinde coğrafya yazılısından yeni çıkmıştık.
Gözyaşlarımı içime akıta akıta köye döndüm.
Dönüş, o dönüş. Orta ikiden terk.
Evimizin yükü omuzumda kalmıştı.

Neyse, babamı hatırladım gözlerim yaşardı yine.
Şimdi ben bu ıslak kayanın etrafını kazmaya başlayayım. Köylünün söyleyeceği ilk söz define olacaktı.
Ne olacak diyeceklerdi; armut dibine düşer.

Ne derlerse desinler.
Kasabaya ineyim Berber Hacı' ya danışayım. Bakalım kanuna karşı bir suçumuz olur mu? O bilir, bana gereken akılları verir.

Hafif bir esinti çıkıyor. Gece yarısından sonra çıkar bu. Cırcır böceklerinin sesi kesiliyor. Cıgaranın dibini açık pencereden atıyorum. Avluya düşen izmarit düştüğü yerde daha bir süre kırmızı kırmızı parıldıyor.

Tıpkı bir nar tanesini andırıyor.

Benim de bir bahçem olacak.
İçinde nar ağaçları olacak.
Her bir meyveden olacak içinde.
Yedi köy, bu bahçeyi parmakla gösterecek.
Adı anıldığında, vay be diyecekler, helal olsun adama. Çalıştı, çabaladı, sonunda yeşertti bahçeyi.
Bizim buraların tepeleri boz olur, keven-diken-çalı-çırpı, başka bir şey arama.
Bir ağaç gölgesine, harman zamanı bir ekşi elmaya hasret gideriz.

Yetişmez mi acaba?
Yetişmez mı?

Sedirden iniyor, ceketi bir kenara bırakıyor, yeniden usul usul yatağa uzanıyorum.

Yarın olsun gidip Hacali abiye bir danışayım. Madem Cenab-ı Hak bu ilhamı gönlümüze bıraktı, vardır bir hikmeti. Ne denilmiş: Gayret bizden tevfik Allah'tan.

Babam ecel döşeğinde iken Berber Hacı yanında imiş, Ölürken bizleri kendisine ısmarlamış, Zaten benim orta mektebe yazılmama da o sebep olmuştu. "Zeki oğlan, harcanmasın, köyden bir okumuş adam çıksın" diye babama asılmıştı. Babamın da haliyle yüzü asılmıştı.
Fukara bir köylünün şehir yerlerinde çocuk okutacak gücü mü vardı. Hacali ağabey gülerek sırtını sıvazladı babamın. "Tasalanma... Biz ne güne duruyoruz…"

Ne yalan söyleyeyim çok iyiliğini gördük, Allah razı olsun.
Bana "yadigâr" derdi her gördüğünde.
Bu defa da öyle oldu.
Dükkânın kapısına dikildiğimde kafesteki kuşlar işkillenip şakımaya başlamıştı.
Hacı abi okumaya dalmıştı, kafasını kaldırıp gözlüklerinin üzerinden şöyle bir baktı.
İlk bakışta çıkaramadı. Yaşlanıyor zahir.
Selâm verip, ben geldim diye yaklaştım.
Yüzünde müşfik bir gülümseme.

— Ooo yadigâr, hoşgeldin, diye ayaklandı.
Boynuma sarıldı, ben de elini öptüm.
Karanfil kokuyordu.
Daha beni oturtmadan yanındaki kahveye seslenip çay söyledi.
Hal hatır faslından sonra çocukları, konu-komşuyu, otu-ekini sorup öğrendi.

Çaylar geldi, içtik.
Ârif adamdı, dedim ya. Halimden, tavrımdan dilimin altında birşeyler gizli olduğunu sezmişti. "Hele, hele… Anlat bakalım" diye sıkıştırdı.

Zaten anlatmaya gelmiştim.

Askerlik günlerinden, o sahil memleketinin yeşilliğinden başladım. Sıra ıslak kayanın dibindeki suya geldi. O zaman iri tütün tabakasını çıkarıp titreyen elleri ile bir cıgara sardı.

— Zor iş be yadigâr, dedi.
"Ama ne yapalım, madem yeşilin ateşi içine düşmüş, çare yok deneyeceksin" diyerek beni yüreklendirdi.

Bu ağaç, bahçe, meyve merakı kendisinde ziyadesiyle olduğu için işe sanki ben değil de o atılıyormuş gibi heyecanlanmıştı.
— Hukuken bir mahzuru yok. Köylüden, hele o gebeş

muhtardan çekinme, ben ardındayım, dedi.
İçim ferahladı.
Çukur tarlanın başında, ahlatın altında, ıslak kayayı gördüğüm o ilk andaki gibi sevincimi yeniden yakalamıştım. İnsanoğlu'nun bir yerde, bir işte yalnız olmadığını anlaması ne kadar güzel bir şey.
Kalpten kalbe giden yol bu olsa gerek.

Bizim köyün yeri yüksek, her yan rüzgara açık, kış uzun, toprak kıraç.
Bütün bunlar ağaç için, hele meyve için uygun değil.
Ama ıslak kayanın önü. Belki, bir ihtimal, hani kuytu olduğundan, önü güneşe açık olduğundan, sırtını boz tepeye yaslayıp kendini poyrazdan kurtardığından, eh münasip denebilirdi.

Böyle böyle, işi olmazından değil de, olurundan yakalamaya çalışarak sohbeti koyulaştırdık.

Biz konuştuk, kuşlar öttü.
Kahvecinin çırağı habire çay taşıdı.

Öyleki bahçeyi kurmuşuz, fidanları almışız gibi neyi nereye dikeceğimizi bile tartışıyorduk.
Hacı abi armuda vurgundu. Mutlaka birkaç çeşit armut dikmeliydik. Yazlık, kışlık, tatlı-ekşi, yumuşak-sert. "Sen merak etme fidanları bulup getirmek benden" diye ilave etmeyi de unutmadı.

Dükkândan içim umut dolu, başım dik, yüzüm güleç çıkıverdim.
Demirciye uğrayacaktım. Varyoz, iri çekiç, küskü, belki lazım olur diye bir iki lokum dinamit. Demirci, hanım tarafından uzak da olsa akrabamızdı. Dinamite nazlanır, "Ağa ötekiler neyse de bu olmaz. Katiyyen olmaz" derdi.
Desin, ben onu yumuşatırım. Madenciler ile ahbaplığı var, istese bir sandık bile bulur.

Ben en iyisi şuradan hatun ile kıza birer çift çorap alayım, birer de yazma. Ya oğlanlar. Alaman çakısı diye tutturmuş büyük. Kaç paradır acaba?
Köylük yerde çakı şart. Heleki yaşın ufak ise. Biz de yeni yetmeliğimizde bir araya gelince çakıları çıkarırdık.
Hadi bakalım kimin çakısı kiminkini yiyecek. Ağızlarını birbirine dayar, bastırıp sürterdik. Hangisi zedelenirse onu at gitsin, yaramaz.
Alaman çakısının üstüne yoktu. İlla ki Solingen marka olacak.
Küçüğe de halkalı şeker.
Anlaşılan biraz mesarif edeceğiz: gaz, tuz, lamba şişesi.
Sat anasını; ne de olsa ucunda koca bahçe duruyor.

Takımı taklavatı katıra yükleyip ıslak kayaya vardığımda tan ağarmak üzereydi. Ağartı kayaya yapışık yosunlaara, küçük yeşil otlara, otların üzerindeki şebnemlere koyu yeşil bir parlaklık vermişti.
Kayanın altındaki karamuk, kuşburnu, yarpuz kümesinden bir kaç kuş fırladı. Kanat sesine Bey Pınarı yöresinden bir keklik sürüsü: Kakubak, kakubak, kak, kak... diye cevap verdi.

Kazmayı küreği indirdim.
Katırı bir kenara çekip bağladım.
Kayanın karşısına geçtim; elimde kazma.
Vay ki, vay.
Kocca bir kaya efendi.
Değil bunu yarmak, kıyısından bir parça koparmak bile her babayiğitin harcı değil.
Şöyle bir nefeslenip salavat getirdim.
Namazı kılıp, duayı edip, gelmiştim.
"Olsun" dedim içimden. İncecik meşe köklerinin iri iri taşları nasıl çatlatıp devirdiğini görmüştüm.
Ne yani bir meşe kökü kadar cirmimiz yok mu?

Ne denilmiş:
Sabır, sebat, murat.

Besmeleyi çekip elime tükürdüm. Kazmayı kaptığımda üzerime bir çeviklik, bir yavuzluk yapışmıştı.
Önce kayanın etrafını temizleyip, oyacaktım. Sonra icabederse dinamit, uygun gelirse varyoza kuvvet.

Kazma işi iyi gidiyordu. Toprak yumuşak, nemli, kıvıl kıvıldı. Kazarken tuhaf bir lezzet alıyordum. Kazma köküne kadar toprağa saplanıyor, etrafa küçük kesekler sıçrıyor, yarpuz ve nane karışımı bir koku sabah yeli ile kucaklaşıyordu.

Bir süre sonra işe ilk başlanan saatlerin heyecanı geçti; yerini terle karışık tatlı bir tatmin duygusu aldı.
Ben artık bu hız ile ikindiyi bulurdum.
Beni artık kimse tutamazdı.
Bir nevi Ferhat'a dönmüştüm.
O Şirin'e ben bahçeye sevdalı.
Haliyle bir türkü tutturdum.

Şu dağları delmeli
Külünü elemeli

Deli Derviş ortadan uzunca boylu, zayıf kuru bir adamdı.
Başını önüne eğer gezerdi.
Kara kavruk bir Anadolu çocuğu olmasına karşılık kıvırcık siyah saçlarıyla Habeşî hissini verirdi. Yüzünün etleri çekilmiş, kemiklere yapışmıştı.
Ne var ki bu çilekeş esmer çehrede tarifi mümkün olmayan bir aydınlık vardı. Hele beyaz dişlerini göstererek gülümsediğinde.

Nereden gelmiş, nereye gidiyordu?
Ne kimse bilir, ne kendi söylerdi.

Tipi-boranın estiği, kuşların kondukları dallardan pıtır pıtır akça karın üzerine düştüğü, deli poyrazın tu diyenin dudağını kestiği bir zemheri ayında köyde belirdi. Elde asa, sırtta aba, eskinin Diyar-ı Rum dervişleri gibi çıkagelmişti.

Köyün imamlığını neredeyse yedi göbek aileden tevarüs eden Emrullah Hoca, o kış fakiri kendi ahırına kur-

duğu bir kerevette barındırdı.
Derviş de kendisine ne iş verilirse yapadurdu. Caminin karını kürüdü, yolunu açtı, bacasını loğlayıp sobasını yaktı. Gübre taşımadan odun kırmaya her işe koştu.
Emrullah Hoca'ya bakılırsa okur-yazar, mutasavvıf, hatta yarı ermiş bir zat idi. Tam tersini söyleyenler: "Üfürme Hoca, delinin teki bu" diyenler de vardıı
Kış boyunca hastalanan çocukları ottan, kökten yaptığı ilaçlarla tedavi etmiş; kadınların gözünde evliyalık postunu kapmıştı.
Kerametse, işte keramet diyorlardı.
Hem neden olmasın.
Sabahlara kadar camiden çıkmaz, ibadet eder; gün boyu oturmaz çalışır; yediden yetmişe herkesin önünde eğilirdi.

Yalnız arada bir kış-kıyamet demeyip kendini yazıya-yabana atar olmasına; bu sıralarda dili-dişi kilitlenip hiç konuşmamasına, nefesi kesilinceye kadar hızlı hızlı dolaşmasına akıl-sır erdirememişlerdi.
Bu sebeple o kadar sevdikleri adama hepten yakın duramadılar.
Emrullah Hoca düşünüp taşınıp; bir miktar da köyün kızını gelinini hesaba katıp; artık her eve girip-çıkabilir olmuş bu garip âdemi bahar eriştiğinde sığırtmaç tayin ederek ayağını köyden kesti.
Deli Derviş'in canına minnet.
Kattı sürüyü önüne; "Hû" deyip otarmaya başladı.

Bu yüzden sabahın alacasında kazmayı kapıp Ferhat misali ıslak kayaya yanaşan adamı ilk gören Deli Derviş oldu.
Sürüyü Ortayokuş'un altına indirip, bir zaman seyretti onu.
Koca kayanın önünde ne kadar küçük görünüyordu.
Daha da yakınına geldi.

— Selâmun aleyküm, kolay gelsin erenler.

Sesi duyduğumda korkudan sıçrayıp kazmayı bıraktım.
Baktım Deli Derviş karşımda gülümsüyor. "Oh" deyip rahatladım.
— Aleyküm selâm Derviş, buyur.
Ağır ağır yaklaştı.
— Nedir ağa sabahın erinde seni bu kayaya koşturan; rahmani midir; şeytanî midir?
Ne desem acaba?
Derviş bana hep gayıptan bilici gibi gelmişti, Ne desem, ne desem diye; bir uygun söz aramaya durdum.
Derviş durumu farketti. O insanı feraha sevkeden ses tonu ile.

— Zorlanma ağa zorlanma; Allah nasip eder ise biz de bu bahçenin meyvesinden yeriz artık.
Sırtımdan soğuk bir ter boşandı.
Evet, işte, âşikar içimden geçenleri bilmişti. Kekeleme-

ye başladım.
— Sa... Sayende Derviş...

Birden ne olduysa yüzü bulutlandı. Sesine acı bir ton eklendi.
— Niyetin güzel ağa, amelin de güzel olur inşallah; hadi bana eyvallah.
Sanki ayağı yere basmazmış gibi öyle sessiz, hafif, hızlı uzaklaştı.
Bir zaman ardısıra bakakaldım. Niyetimi ilk ağızda diyememiş olmak beni utandırmıştı. "Olsun" dedim içimden, İşte iş üstünde ilk gören Deli Derviş oldu. Mübarek adam, bahçenin meyvesinden inşallah yeriz dedi. Nedir bu? Bir dua değil mi?

Ferahlayıp kazmaya yapıştım yine.
Bu defa zikrediyor gibi vuruyordum.
Vurdukça açıldım, vurdukça coştum.

Deli Derviş gün boyu dişlerini sıktı durdu.
İçinde kabaran hakikat bilgisini dışa vurmuştu. Nasılda şaşırmıştı karşısındaki.
İşte o an, kibir askeri at binip kalbi kuşattı. Dervişin gönlü daralmaya durdu. Daraldıkça sıktı kendini; sıktı, sıktı, Sonunda taşıverdi.
Yine çıplak tepelere doğru koşaradım gidiyordu. Yine dellenmişti.

— Bu senin boz eşeğin burnu yine havalarda bodik Çerçi. Bu marsuvan kudurmuş canım.
— Sana benziyor kart zampara. Köyün kokusunu aldı da, senden beter oldu.
Çerçi Cemil ile Tahsildar Atıf köyün dolamaçlarına vurmuş, yokuşu ağır ağır çıkıyorlardı. Çerçi eşeğin birine binmiş, önde giden iri boz eşeğe mallarını yüklemişti. Tahsildarın altında ise ağzı köpüklü, üç ayağı sekili, alnı akıtmalı bir doru kısrak vardı.

— Efendi bu hayvanın kudurması tâ İsmet Paşa seferberliğinden kalma. Ben bunu köyün pur mağaralarında sakladım idi. Mekkâre toplandığında, uyuz atlara varıncaya kadar hayvan namına köylüde ne varsa çekip aldıklarında..
— Eee...
— Eesi, bu boz aygırı pur mağaralarında gündüz şeker, gece üzüm ile..

Tahsildar Atıf dereyi-tepeyi inleten bir koca kahkaha patlattı.

— Yine desteksiz atmaya başladın Çerçi Cemil. Ulan o yıllarda şekeri bulmak nerde, sen nerde.
Hadi bulmadın da çaldın diyelim, kendi pis nefsini körelteceğine, eşeğe yedirmek..
Hadi ordan.
— Öyle ya sizin gibi haramiliğe soyunup devlet kapısına yazılmadık.
— Memura hakaret.. Nerden başlar bunun ceremesi bilir misin. Bunun ceremesi en azından derisi yüzülmek.
— Hastir şurdan ayı. Senin gibi kara cahillerden tahsildar olursa vay şu memleketin haline.
— Şehadetnâmeyi ne yapacağız, kapı gibi şehadetnameyi.
Çerçi Cemil tahsildarın neredeyse koca hayvanın belini çökertip yere yapıştıracak kadar iri cüssesine baktı. Kuzudan, oğlaktan, baldan kaymaktan, taze su böreği ile yağlı pilavdan hele ki kaçak rakıdan ziftlenerek şişegelmiş bu vücuttan ürktü.
Ardından ürküntüsü kıskançlığa, kıskançlıktan nefrete dönüştü.
Yıllar yılı dağ taş demeden köy yollarını arşınlayarak kolan kayışına dönmüş bacaklarıyla eşeğin sağrısını sıktı.
Tahsildarın dalına basmaya bayılıyordu.

— Senin rahmetli baban Dursun Efendi adam gibi bir adamdı. Ama ne demişler: Bir ağaçtan okluk da olur bokluk da. Fıkara elde avuçta ne varsa harcayıp senin

gibi nasipsizi bilmem neden şehir yerlerinde okumaya gönderdi.. Şaşarım...
— Sen şaşadur aslanım. No'lmuş gönderdiyse. Tahsili tamamlayıp şehadetnâmeyi almadık mı?
— Hıh... Duyan da gerçek sanacak, Senin o diploma olsa olsa umumhaneden alınmıştır garanti.

Tahsildar Atıf öncekinden beter bir kahkaha ile yine yeri-göğü inletti.
Bir miktar düze çıktıklarına bakıp neşeyle kısrağın dizginlerini boşalttı; hayvana acımayıp mahmuzladı.
Çerçi gerilerde kalmıştı.
Dişlerinin arasından fısıldadı:
— Gidi deyyus, var ömrünü hovardalıkta harcadın, bakalım sonu nasıl bitecek.

Kuru dereyi dolaşıp Bey Pınarı gözükünce Çerçi'nin eşekleri hızlanmaya başladılar. Çerçi de onları serbest bıraktı. Ancak bindiği eşeğin yularını gevşetmesi ile aniden asılıp hayvanı yerinde çakması bir oldu.
Karşı yamaçta ıslak kayanın dibinde kazma sallayan adamı görmüştü.
Pirelendi, yağlı kasketini geriye atıp kafasını kaşıdı. "Allah Allah.. Herif gün ortasında koca kayaya yanaşmış, nedir derdi" diye söylenerek eşekten indi.
Hayvan alışık adımlarla suya doğru yürüdü. Kendisi tilki sekişi ile kayalardan atlaya atlaya, görünmemek için çöke-kalka ıslak kayaya yaklaştı.

Bir çalının dibine sinip bir zaman seyretti. Doğrulup pınara doğru yürüdüğünde yüreği pır-pır ediyordu.

— Herif defineyi bulmuş ağa. Cenevizin küpü gömdüğü yeri keşfedince sabredemeyip gündüz gözü kayaya yanaşmış, Hele bir köye varalım sağ selâmet. Hele şu işin sırrını bir çözelim. Hay Allah gündüz gözü, olacak iş mi?
Pınara kadar heyecandan tıkanarak yürüdü.
Tahsildarı yüzünü gözünü yıkamış, göğüs-bağır açık ardıcın dibine uzanmış buldu.

— Ulan aferin bodik Çerçi. Bize şehadetnâme veren müdürü keşfettin. Şimdi bir keşif daha yap ki sana aşkolsun diyeyim.
Çerci heyecanı yatışsın diye habire yüzüne su çarpıyordu. Sonunda nefeslenip dikildi.
— Sırnaşma, sırası değil.
— Hediye'yi bildin mi?
— Biz memur sınıfından değiliz yavrum, bize hediye meçhul.
— Aptallığa vurma. Muhtar Halil'in Hediye'yi sordum.
— Evet.. No'lmuş kızın adı Hediye ise.

Tahsildar yalancıktan kaş çattı; sesini sertleştirdi.
— Dua et ferah bir demdeyim. Yoksa senin o nakışlı kel kafanı şu pınarın yalağına sokardım.

Çerçi tahsildarın irileşen gözlerine, çarpılan ağzına korkuyla baktı. Aşağıdan almaya başladı.
— Peki, peki, kudurma.
Sırma Hala'yı gönderir kızın ağzını ararız. İstediğin Hediye olsun.

Tahsildar sırıttı. İri gövdesinden umulmayan bir çeviklikle sıçrayıp kısrağın yularına yapıştı. Üzerine bir ataklık gelmişti. Binmesiyle sürmesi bir oldu. Koyuna dalan kurt gibi boynunu kısmış gidiyordu.

Çerçi Cemil tahsildarın ardı sıra bir süre baktı, ellerini oğuşturdu. Suya doymamış eşeğine uzun uzun ıslık çaldı. İçinden:
— Ağa Hediye'den mi başlasak, yoksa defineden mi, deyip keyifleniyordu.

Çerçi demek köylü için o yıllarda bir ayaklı gazete. Hele böyle Cemil gibi şeytanın yattığı yeri bilen biri olursa. Bildiklerini kaça satacaktı kimbilir.

Emrullah Hoca gözlerinin feri bol olduğu yıllarda köylüyü başına toplar, özellikle kış aylarının uzun gecelerinde *Ahmediye, Muhammediye* gibi kitaplar okurdu.

Bu gecelerden birinde söz dönüp dolaşıp "Şeytan" bahsine ulaştı. Ağır başlı bir adamdı hoca, lâkin o yıllarda daha genç olup ara sıra latife etmekten geri durmuyordu.
"Sarı, tüyü bozuk, gözleri mavi, sinsi, sivri burunlu, çatal dilli" diye bir şeytan tarifine başlayıp; laf taşıyıcılıktan, cimrilikten, mürailik, gıybet, kibir ve benzeri kötü huyları insanlara aşılayıcı olduğundan bahisle, ara sıra cemaattan İhsan Ağa'ya bakarak lafı uzatmıştı.

İhsan Ağa nâdanın aptalı bir adam olduğundan latifeyi sezemeyip yanındakilere:
— Yahu bu herif galiba beni tarif ediyor, demesiyle cemaat kahkahadan kırılır olmuş; o günden itibaren "İblis İhsan" diye anılmaya başlamıştı.

Muhtar Halil çoktan rahmet-i Rahman'a kavuşmuş

olan işte bu İhsan Ağa'nın oğludur. Aynı zamanda tan yerleri ağarmadan kalkıp ıslak kayayı devirmeye girişen adamın babası Gülpaşa Çavuş ile de yaşıttır.

Gülpaşa Çavuş, Zeynep Hanım ile beşik kertmesidir.
İki genç ergenliğe erişince birbirlerini gerçekten sevmiş, bu durumu ''Oh ne âlâ" diye karşılayan aileleri nişanı takmışlardır.
Böyle filim gibi sevdaların çiçekli bahçesine bir kara çalı mutlaka girmek lazımdır. İblisin Halil bu rolü seve seve kabul edip, cadıkarı oyunları ve türlü desiselerle kızı ayartmaya çabaladı.
Ulan haysiyeti kıt herif, bunlar birbirini sevmiş, üstelik nişan takmışlar, oldu mu şimdi, demeyin.
Rezillik bir adamın burun deliklerinden girmeye görsün, yapmadığını bırakmaz.
Halil her fırsatta; harmanda, çeşmede kıza askıntı olmaya kalkışınca beklenen çatışma vuku buldu.
Gülpaşa köyün ortalık yerinde bunu evire çevire bir güzel dövdü, ağzını burnunu kırdı, insan içine çıkamaz bir hale getirdi.

Kadere bakın siz.
Bu İki delikanlı Cihan Harbi'ne birlikte gittiler. Gülpaşa'nın cepheden cepheye koştuğu ara sıra gelen haberlerden öğrenildi. Hatta bu uzun askerliğin bir yerinde, kısa bir süre için kendisi dahi köye uğrayabildi.
Sırma şeritleri kuşanmış, çavuş olmuş: Gülpaşa Çavuş.

Lâkin yedi düvele karşı koymaya çabalayan koca Osmanlı, her cephede bir uzvunu kaybediyordu. Gülpaşa Çavuş da bu cehennem kasırgasından çıkıp geldi ama, ne geliş. Mermiden, bombadan yılmayan yiğit; tifüsten, dizanteriden perişan olmuştu.

O günleri tarif eden eskiler şöyle der:
Asker külahını yere koysa, külah bitlerin kaynaşması ile ağır ağır oynar idi.

Çok yaşamadı zavallı. Ardında yetimlerini, o çok sevdiği Zeyneb'ini bırakıp gitti.

İblisin Halil ise bir kolayını bulup firar etmişti. Bir zaman asker kaçakları ile yatıp-kalkıp işi eşkıyalığa vurmuş, Ermeni tehcirinde epeyce doyumluk almış, ardında bir alay kopuk dolaştırdığı o daha köye gelmeden yayılmıştı.

Bu şöhretle köyün üzerine bir alıcı kuş gibi çöktü. Kırımdan, kıtlıktan, yıllar boyu süren savaşlardan bunalmış, erkek nüfusunu kaybetmiş köyü az zamanda haraca bağladı. Eski hesapları bir bir temizledi; alacağını aldı, vuracağını vurdu, vurdurdu. Zeynep Hanım'a olan hıncını da unutmadı. Aileyi bir kuru ekmeğe muhtaç etti.

Cumhuriyet'in kanunları köye ulaştığında atacağını

atmış, tutacağını tutmuştu. Çok yol gördüğünden menfaat rüzgârının nereden eseceğini sezdi. Varıp Cumhuriyet Halk Partisi'nin kulpuna yapıştı; pek tabii olan ömründe köyün değişebilmez muhtarı da o oldu.

Ne var ki önünde dön deyince dönen, dur deyince duran feleğin çemberi şu son günlerde bir tuhaf olmuştu. Şu Demirkırat tantanası çıktı çıkalı yani.
Daha bir hafta öncesi karşı köylerin korusundan odun kırmaya giden iki oğlu köylüler tarafından yakalanıp karakola götürülmüş; yeni gelen Jandarma Çavuşu da oğlanları içeri çekip bir güzel falakaya yatırmıştı.

Olacak şey değildi hani.
Eski günlerde olsa: "Ulan bu çavuş ile uğraşmak boynuma borç olsun" der, girişirdi; ama şimdi gözü yemiyordu. Alttan aldı.
Çoktan beri dökmeyi unuttuğu dilleri dökerek; sandıkta çekmecede basılı duran paralardan sarfederek, gereken yerlerden gereken iltimasları kopararak oğlanları kurtardı.
Ancak iki katır ile, kazma-balta karakolda kaldı.

Dava takipcisi Topal Tahir Efendi'yi son bir defa daha kumandana göndermiş; Tahir Efendi'den "Tamamdır. İki güne kalmadan hayvanları alındı bilsin" müjdesini aldıktan sonra içi rahat etmişti.

O gün Çerçi Cemil kasabadan haber getirecekti. İki katlı evinin eyvanından bütün aşağı köyler, dereler, karşı yatan dumanlı dağlar görünüyordu. Sedire çökmüş bir yandan ikinci hanımı Selvihan'ın getirdiği kahveyi höpürdetiyor; bir yandan da "Ulan Çerçi, bir hayırlı haberle gelmeyesin, göresin" diye, Çerçi'ye sövüp sayıyordu.

Gözü köyün dolamaçlı yokuşunda idi.

Bütün bunlar olup biterken ben bayağı yorulmuşum.
Kuşluk da geçip gitmiş.
Kazmanın sapına dayanıp şöyle bir doğruluverdim.
Oof, of. Belim kırılmış be. Nasıl bir hevesle toprağa saldırmışım ki.
Karnım acıkmış, tütün başıma vurmuş, susamışım.
Derken bizim hatun ile küçük oğlan çıkageldi.
Ayran aşı, bulgur pilavı, soğan.
Hemen çöküverdim.
Bizimkinin yüzü asık. Bir zaman ıslak kayaya baktı, kafasını sağa sola çevirerek "cık, cık" yaptı, döndü:
— Güz geldi geçiyor, yakında kar düşmeye başlar.
Dumanı tepesinde, kızdırmaya gelmez. Alttan alıyorum.
— He, ya. Havalar serinledi.
Karı milleti bu; alttan aldığını hissederse hiç bakmaz biner tepene. Bizimki de sesini yükseltiverdi.
— Millet oduna gidiyor, kışlık nevaleyi düzüyor, sen burda keyfine bakıyorsun.
— Oğlanı gönderdik ya.
— Hıh. El kadar çocuğun tâ Aladağ köylerine oduna

gittiği nerede görülmüş.
— Tasalanma, yanında koca Şahin dayısı var.
— Ya candarma tutarsa, ya köylüler döğerse.
— Eee, şunun şurasında bir lokma ekmek yiyeceğiz kadın, burnumuzdan getirme.

Çekişip duruyorduk.

Bahçenin hayali ile uyku tutmadığı gecelerde kan uykuya varmış hatunu zorla yataktan kaldırır;
"Bir bahçe kuracağım ki; şânı yedi köye yayılacak" diye anlatır dururdum.
Zavallı uykulu gözlerle dinler, "Ha, hı, iyi iyi" der, bir süre geçince başı yeniden yastığa düşerdi.

Sonra sonra işin ciddiyetini kavradı. Harmanı savurduk, buğdayı pazara indirip sattık. Eh gücümüz yettiğince masrafını görüp kızın düğününü yaptık. Bulguru tarhanayı kotardık. Bir de toklu devirip kavurmayı kaynatırsak tamamdır.
Bre kadın daha ne istiyorsun.
Yok başına iş açma, yok muhtarın o yanda tarlası var sana bir kötülüğü dokunur, yok eski köye yeni âdet nereden çıktı; bu dağda ağaç yetişir olsaydı atalarımız dikerdi zaten.
Bin dereden bin su getiriyor, beni canımdan bezdiriyor, bu yetmezmiş gibi çocukları da fiştekliyordu.

Onların canına minnet.
Öyle ya, bu kayayı kırma işi çıkarsa; bütün aile günlerce çalışacağız demekti. Babanız böyle bir işe girmese daha iyi olurdu.

Karnımı doyurdum, dizime derman, gözüme fer geldi. Bir de cıgara; oh.
— Kar düşmeden ben bu kayayı kırarım, hiç meraklanmayın. Şu odun işi de bitsin, hepiniz hergün buradasınız, itiraz istemem. Tarlayı açacağız, bahçeyi kuracağız, işte o kadar,
Bizim hatunun iyi tarafı şudur: Bende bir köpürme başlar ise, bu defa o alttan alır.
— Sen hele şu suyu bul, tarla kolay.
Eh bu söze can mı dayanır. Hemen cevabı patlattım.
— Ulan şu suyu bulalım benden sana bir yeni fistan söz. Aha şuraya yazıyom, diye işaret parmağım ile yere bir çizgi çektim.

Gülüştük.
Nedir yani; bir karı-kocanın dağ başında bir köylü de olsa, birbirini sevip sayması bahtiyarlık değil midir. O sıra her ikisi de birbirine bakıp:
"Cenab-ı Hak seni bana, çoluk-çocuğuma bağışlasın" diye içinden geçirmesi çok mudur,
Her derdin ilacı; bir tatlı tebessüm, iki güzel söz.

Hatun yumuşadı gitti.

Ben de yeniden kayaya yöneldim.
Ulan kaya, seni benim elimden kim alacak şimdi, dek dur geliyorum...

Gün yıkılıp gitmiş, ikindi serini çökmüştü.
Aşağılarda, acı suyun başında çamaşır tokaçlayan kadınların sesleri geliyordu.
Deli Derviş köyün malını-davarını yokuştan aşırmış, hozan tarlalara vurmuştu.
Çerçi Cemil ile Tahsildar Atıf muhtarın eyvanında oturuyor; yedikleri bol kavurmalı yumurta ile bulgur aşının; içtikleri ayran ile cıgaraların rehaveti altında muhtarın anlattıklarını dinliyorlardı.

— Atıf Efendi kardeşim, sen söyle... Şimdi ben bu kumandanı ne yapayım?
Yahu ben bunu vali paşaya, olmadı tâ Ankaralara kadar...
Hırsından sözü toparlayamıyor; toparlayamayınca da bir ona, bir ötekine dönüyordu,
— Kumandan ne dedi Cemil Efendi; son ne dedi.
Çerçi Cemil bir çöple dişlerinde kalan kavurma artıklarını temizliyordu:
— Kendi gelsin dedi. Bu katırlar ile âlet edavat çok kıymetli madem, kendi gelip alsın dedi.

Muhtar bir dizine şaplak atıp kükrüyor:
— Bak bak hele.. Bak hele şuna.
Yahu ne demek kendi gelsin. Düpedüz meydan okuma yani. Yani gücü yetiyorsa gelsin bakalım demek.
Yeniden tahsildara dönerek:
— Bu kumandan bizi hiç tanımamış. Sözümüzün kasabada at fışkısı kadar kıymeti kalmamış. Biz bundan geri ölsek daha iyi. Atıf Efendi kardeşim bundan geri bize yaşamak haram.

Tahsildar Atıf oturduğu yerde kütür kütür gerindi. Hediye'yi düşünüyordu. Muhtarın ikinci karısı Selvihan'ın kızı Hediye'yi.
Kız az önce misafirlere ayran getirmişti.
Esasen aşağıdaki ahırdan yayılan gübre kokusu eyvana ulaşıyor ve civardaki cümle kokuları bastırıyordu ya, onun burnuna körpe kız kokuları gelmekteydi. Yarı baygın gözleri ile muhtara döndü,

— Bunun altında Demirkırat yatıyor Halil Ağa!.. Demirkırat!..
Şirazesi dağıldı düzenimizin.
Şimdi şu köyde tahsilata çıkacağım; imanım gibi bilirim ki bazıları malını saklar, şuracıkta gebertiversen olduğu gibi söylemez.
Sözüm sana değil gücenme.
Meselâ şu karşımıza alıp adam niyetine yüzüne baktığımız bodik Çerçi.

Bu nedir?
Bu bal gibi Demirkırat!..

Çerçi Cemil çipil gözlerini kırpıştırarak gülümsedi.
— Hâşâ... Sümme hâşâ...
— Sus! Yemin etme, çarpılırsın. Yahu muhtar, İsmet Paşa bunun gibi yarı cin-yarı şeytan adamlara fırsat vermeyecekti ya; nasıl faka bastı.
— İsmet Paşa, bu millete harp yüzü göstermedim; karıyı kocadan, uşağı babadan ayırmadım, bakalım bunca iyiliklerimizi neye yoracaklar diye milleti denedi herhal.

Çerçi Cemil umursamaz bir eda ile elini salladı.
— Doğru... Bir de Halk Partisi'nin altı oku milletin sinesinde ne kadar yer etmiş acaba, onu ölçmek istemiştir.
Muhtar Hali], Çerçinin bu aldırmazlığına içerliyordu.
— Neyse, deşme artık. Ne diyor Tahir Efendi, bu Demirkırat işi için, ne diyor.
— O ne diyeceğini şaşırmış. Şaşırmış çünkü kasabada şu günlerde Berber Hacali'nin şamatasından geçilmiyor. Geçen kahvede "Harp bitti, dünyanın kapıları açıldı. Bundan geri muhalif rüzgârlar eser ki, ne fırıldaklar döndürür" deyivermiş. Gerisini sen anla artık.
— Muammalı konuştun yine, nedir bunun mânâsı.
— Şu demeye gelir ağa: Meselâ ben. Kaç yıldır satacak nal mıhı, kara sakız, halis kına bulamazdım. Değil ki İngiliz sicimi, zencir. Şimdi piyasa açılmaya başladı;

millet kıtlıktan çıkıyor.
Kıtlıktan çıkan adar ne yapar?
— Ne yapar?
— Nerde ekmek kokusu alırsa oraya koşar.

Doğruydu. Bu köpoğlu Çerçi'nin burnu iyi koku alırdı. Gün geçirmeden kasabaya inmeli, ne yapıp edip kumandanın gönlünü almalıydı.
Yahu elbette bunun ek yeri vardır. İnsanoğlu değil mi. Hayvanlar kaç gündür karakoldaydı, yemine suyuna bakan var mıydı. Kara katırın kılına dokunulsun istemezdi. Yedi köyün içinde bir şöhretli katır. Ele mi geçer.
Tetik duracak zamana varılmıştı. Tetik durmalı.
— Mağazaya uğradın mı? Hayri Bey'in mağazasına.
— He ya, uğradım.
— Ne olmuş bizim radyo işi?
— Biraz beklesin diyor. Yakında gelecekmiş. Aga marka radyolar ki, ağalara, muhtarlara layık.
Muhtar Çerçiye ciğerini delecekmiş gibi baktı.
Tâhsildar yine gökgürültüsünü andıran bir kahkaha koyverdi. Boğula boğula gülüyordu. Neden sonra kendini topladı. Su dökmeyi bahane edip, aralıkta Hediye'yi görme umudu ile uçkurunu tuta tuta kalktı, destur istedi.
Tahsildar kalkınca Çerçi Cemil sırlı bir söz söyleyecekmiş gibi kıçın kıçın muhtara yanaştı.
— Bırak şimdi radyoyu-madyoyu; sana bir haberim

var ki, duyunca dilin tutulacak?
Muhtar nefesini tutup kulağını verdi:
— Nedir de hele!.
— Bir define hikâyesi.
Muhtar "define" lafını duyar duymaz sıçrayıp Çerçinin burnuna girdi. İki koca adam ağız ağıza verip bir fısıltı ile konuştular.

O gece yoğun bir gece oldu.

Çerçi Cemil Sırma Hala'yı bir avuç kınaya kandırıp Hediye'ye yolladı. İhtiyar kadın uzun uzun Tahsildarın kıza olan vurgunluğundan bahsetti. Kara sevdaya tutulduğunu, neredeyse mecnun olup dağlara düşeceğini anlattı. Adam koca bir memur.
Karısını boşayacaktı.
Hediye hele bir "He" desin, karısının kıçına tekmeyi basacaktı. Tahsildarda para küpler dolusuydu. Hediye'yi altına, beşibirliğe boğacaktı. Belki de tayinini isteyip onu şehir yerlerine, bilinmedik güzel memleketlere götürecekti.
Adam "Aman bana bir cevap, hem de ballı şekerli bir cevap" diye kanlılar gibi yalvarıyordu.

Muhtar Halil'in karısı Selvihan İstanbul gurbetine gidip de dönmeyen kocasından dul kaldığında Hediye yedi yaşında idi. Halil daha karı düşkünlüğünden kurtulup, büsbütün para düşkünlüğüne sardırmamıştı.
Selvihan'a kene gibi yapıştı.

Kadının tutar bir hısmı-akrabası yoktu. Halil'in ikinci hanımı oldu.

Hediye'ye gelince.
Onun derdi dağlardan büyük.
Islak kayayı devirmeye koyulan adamın kaynı Şahin'e vurulmuş.
Şahin saçları parıl parıl alnına dökülen, çiçeği burnunda bir delikanlı.
Bazı bazı sevda alevlendiğinde ak yazmasını pencereye asardı Hediye. Yine öyle yaptı. Harmanın ardında buluştular. Kız oğlana olan-biteni bir bir anlattı.
Engâh engâh ağladı.
Şahin'de gerçi cep delik, cepken delik ama mangal kadar yürek var. Taşı havaya atıp kafayı altına tutacak çağlarda.
"Meraklanma kınalım" dedi, "Darlandın mı alır kaçarım seni, İstanbul gurbetinin canı sağolsun" dedi.
Dedi de Hediye'nin içi rahata mı kavuştu.
Babasını hatırladı, hayal-meyal.
İstanbul gurbetinde kalan babasını.

Evet o gece yoğun bir gece oldu.
Muhtarla Çerçi Cemil gecenin bir vakti, el-ayak çekilip kurt-kuş kan uykuya vardığında, köyün alt başındaki ahlat ağacının dibinde buluştular.
İkisinin de yüreği güp güp atıyordu.
Yanlarına fener, kazma, kürek almışlardı.
Nefeslerini tuta tuta Islak Kaya'ya kadar yürüdüler,

Çerçi durmaksızın anlatıyordu.
— Adamı görmemle birlikte bu işte bir iş var dedim. Öyle ya bir kuru kaya. İnsan ne diye kazar bunun dibini.
Ot yok, ağaç yok, sökecek bir şey yok. Gizliden yanaşıp bir zaman seyrettim. Nasılda sallıyordu kazmayı; sanki ardından atlı geliyor. Yahu Muhtar bu oğlanın babası da defineci idi; son deminde küpün yerini söylemiş olmasın.
— Kimbilir..
— Söylemiştir, söylemiş. Eh vakit saat erişince kazmayı kapıp girişti. Hem de gündüz gözü.
Kayanın yanına geldiklerinde önce biraz çöküp nefeslendiler. Sonra feneri yakıp kazılan yerleri gözden geçirdiler. Toprak henüz nemini kaybetmemişti.
Muhtar:
— Herif küpü kaldırmış ağa, küpü omuzlayıp savuşmuş.
— Yok canım... Baksana daha işin yüzünde, kayayı çepeçevre kazmış ama bulamamış.
— Öyle mi dersin.
— Öyle. Biz derine inelim.

Derine ineceğiz diye saati, dakikayı unuttular. Kan-ter içinde kalmışlardı. İlk uyanan Çerçi oldu.

— Aldandık Muhtar, kötü yanıldık; deyip kazmayı attı.
Muhtarın zaten canı burnunda idi; nasıl olup da Çer-

çi'ye kanıp, gece yarılarında bu kayaya kadar gelmişti. Bir gören olsa ne derdi.
O hırsla celallenip Çerçi'nin boğazına sarıldı.
— Ulan ben seni şuracıkta gebertiversem şimdi. Ha.. Hazır kuyuyu kazmışken gebertip şu kayanın altına gömüversem..
Bir süre sıktıktan sonra nefesi kesilen Çerçi'yi nemli toprağın üzerine savurdu. Kendisi de çok yorulmuştu. Uzun zamandır eli kazmaya küreğe değmediğinden bayağı bunalmıştı; ter topuğundan çıkıyordu. Bir kenara çöktü, neredeyse ağlayacaktı.
Kayanın da, kayayı kazan adamın da, onun babası Gülpaşa Çavuş'un da âba-yı ecdadına sövüp saymaya başladı.
Öyle ya. Âlemin aptalı mıydı bu herif. Burada define olsa bile, hiç gündüz gözü kazmaya girişir miydi? Kendileri gibi gece vakti, el-ayak çekildikten sonra gelirdi. Şuncacık şeyi düşünemeyip, şu habis Çerçi'nin sözüne uyup...
Oooof, of..
Düşündükçe hırslanıyordu.
Bu işin bir hayıfı çıkmalı; bu herifin başına bir çorap örülmeliydi. Yoksa hıncını alamazdı. Bu aldanmanın, bu yorgunluğun ceremesini birileri çekmeliydi.

Nitekim ertesi sabah ikisi iki koldan önlerine gelene: ''Duydunuz mu Gülpaşa Çavuş'un oğlu ıslak kayanın dibinde define arıyormuş" diye ballandıra, ballandıra

anlatmaya başladılar.

*
* *

Anlatsınlar...
Zaten biliyordum bunu, gülüp geçtim.
Sabah namazından sonra kayanın oraya indim.
Al işte, iki kişi gelmiş gece. Ayak izlerinden, kazdıkları yerlerden belli. Yahu bu millet define işine ne kadar meraklı.
Biri muhtardır, o garanti. Ya öbürü? Adaam… Kimse kim.
İşte gelmiş uğraşmışlar. Kendimi tutamayıp gülüyorum. Kaz ha kaz, bir şey yok, Amma sizin için yok.
Benim hazine işte şu kayanın altından sızıp duruyor.

Bu defa yeşilliğin, yosunun, otun-çalının çok olduğu tarafa yanaştım. Yâ Allah deyip giriştim.
Ezilen otun-kökün kokusu bir hoş.
Güneş ağır ağır mor dağların ardından doğuverdi. Bir çift keklik öttü.
Kazmayı bırakıp, bir elimi kayanın ıslak tarafına koydum.
İşte kaynak burada, elimin altındaydı.
Az zamanda onu bulurum.
Bulurum da taş oluğa bağlarım.
Şırıl şırıl akar durur, hem beni hem bahçeyi âbad eder.
Su gibi var mı?

Evet, yolda yolakta, camide çeşmede soruyorlar; laf dokundurup geçiyorlardı:
— Cenevizin definesini bulmuşsun ağa, eh hayrını gör.
— Yahu bunun babası da, rahmetli Gülpaşa Çavuş da çok düşmüştü definenin peşine.
— Hem de nasıl. Pur mağaralarında kazmadık yer komadıvdı.
— Eh cinstir çeker, boktur kokar.
Ardından basıyorlardı kahkahayı.
Biri de çıkıp:
— Yahu arkadaş, nedir senin niyetin? Koca kayaya girişmişsin böyle, deseydi.
Neyse ki demediler. Duyulsun istemiyordum. İçimde zaman zaman bir korku kabarıyor:
Ya bir mani çıkarsa; bunca zamandır kurduğum düş yıkılırsa.
Yok yok canım; kime ne. Adamın biri dağın başına bir kayayı kırıyor.
Varsın kırsın kime ne zararı var.
Değil mi; ama...
Böyle deyip ferahlıyordum.

Gün günü kovaladı, köylü define lafından bıkıverdi.
Defineciliğin de bir raconu var. Altın bulacağım diye herkesin gözü önünde günlerce kazma sallamak nerde görülmüş.

Sonunda kayanın etrafını açtım.

Altını iyicene oydum.
Oydum ama, kırılası bir şey değil hani. Dinamit şart oldu. Çaresiz bir kolayına bakacağız.
Kasabaya inip Hacali ağabeyi buldum.
Olanı biteni naklettim. Madencilere gidiyorum dedim, bana biraz dinamit.
"Aman âşikar söyleme, yerin kulağı var, yasaktır" diye tembihledi. Bir iki adam adı verdi. Almazlandım gerçi ama, üsteleyip elime para bile sıkıştırdı. İyidir Hacı abi, Allah eksikliğini vermesin.
Yahu bu dinamit işi bayağı tehlikeli, patlatmasını da bilmiyoruz. Neyse öğreneceğiz artık. Ne demişler:
Oyuna giren kol sallar.
Hadi hayırlısı...

Meşelerin yaprakları kan-kızıla çalar, palamutlar dolu gibi yağar yarlardan, yarpuzlar kurur. Toy kuşları turnaların peşine takılır, boz perçemli çayır kuşlarının sesi ansızın kesilir. Derenin suyu titremeye başlar.

Son güz erişmiştir artık.
Ufuklar küle belenmiştir. Geceler uzar gider, gönüllere bozartı düşer, bağlar yaprağını döker. Denkler tutulur, tahta bavulların ipleri çekilir, gurbetçiler birer ikişer yola düşer.

Gurbetçi böyledir.
Yazın gelir, güzün gider.

Nice kıyımlardan, kıtlıklardan, savaşlardan, göçlerden, seferberlikten çıkıp gelen köylü altı ay kışa alışkındır. Lâkin erzakını yazdan koymaz ise rahat edemez. Hayatı mevsimler ile yaşar; yarına güveni ambarında duran un, gerisi Allah kerim.
Çocuklar bile bu hazırlıkları oyuna, tekerlemeye çevirmişlerdir.

Tedariğim
Torba dikim
Yazın koyum
Kışın yeyim.

İşte bu babdan olarak Muhtar Halil'in avlusunda kavurma kaynamaktadır.
Halil bir alçak iskemleye oturmuş, elinde bir tas kavurma, yumuşak taraflarını seçerek ağır ağır atıştırmaktadır.
Sert, kıvrımlı, meşe köcekleri ocakta çıtırtılarla tutuşmakta; et kokusuna karışan odun kokusu etrafa tatlı-çekici bir rayiha yaymaktadır.
Yağmurun kızıl yapraklara ağır ağır döküldüğü bu güz günlerinde; fakir olsun zengin olsun Anadolu'da her hanenin avlusundan bu rayiha yayılır.

Dedik ya; ambarlar dolacak; tenekelere kavurmalar basılacak; yağ, peynir, turşu, pekmez tekmil tamam olacak.
Gerisi kıştır çünkü.
Hiç belli olmaz yol-yolak kapanıverir.
O zaman kalırsın kader ile başbaşa.

Halil Gülpaşa Çavuş'un oğlunu düşünüyordu. Bir yandan düşünüyor, bir yandan of çekiyordu.
"Ulan bu rezilin babası da böyleydi ya. Ser verir sır

vermez. Bak yine bir haftadır ortalarda yok. Yer yarıldı içine girdi sanki."
"Neler dememiş bizim için; neler. Ben de bu muhtarı bayağı bir adam bilirdim, Çerçi Cemil'in ipine sarılıp, define bulacağım diye gece yarılarında...
Vay ırzı kırık vay…
Elaleme maskara etti bizi. Ama dur sen, hele az dur, Muhtar Halil'e bulaşmak neymiş gör sen"..

Tam bu sırada yeri göğü inleten, o civarda kurttan, kuştan, adamdan ne varsa yerinden hoplatan; hoplatıp yüreğini ağzına getiren bir patlama duyuldu.

Muhtar Halil'in düşünceleri zihninde, ağzında geveledi̇ği et parçası boğazında düğümlendi.
Yerinden fırlayıp kavurma kaynatan karılara doğru yıkılırcasına koştu.

Iıığğ… diye çırpınıp sırtını yumruklamaları için işaret ediyordu. Kadınlar ilk şaşkınlıktan kurtulup Halil'in sırtına önceleri çekine çekine daha sonra keyiflenip yıllardır yedikleri köteklerin acısını çıkarırcasına vurmaya başladılar.

Tahsildar Atıf yaka-bağır açık, gözleri korkudan pörtlemiş, nefes nefese ahır kapısından dışarı fırladı.

Bulunduğu yerde bir an durdu, sonra avluya doğru seğirtti.

Hediye'nin aşkına zırt-pırt köye damlıyordu, Az önce de kısrağı yoklama bahanesi ile ahıra varıp kızı orada sıkıştırmaya kalkmıştı. Hediye tehlikeyi sezince kendini geriye atmış, tahsildarı hayvanların arasında epeyce koşturmuş, nefesini kesip dilini dışarı düşürdükten sonra bir ceylan çevikliği ile pencereden atlayıp harmana kaçmıştı.

Tahsildar burnundan soluyordu,
— Patırtıyı duydun değil mi. Nedir acaba?
Muhtar boğazındaki et parçasından yeni kurtulmuştu; öksüre-tıksıra:
— Anlamadım ben de, silah desen silah değil.

Neredeyse tüm köy ahalisi bir anda odalardan, eyvanlardan, samanlıklardan, ocak başlarından boşanıp cami altına birikmişti.
Her kafadan bir ses çıkıyordu.
Muhtarla tahsildar kalabalığa doğru yürüdüler.

— Herif ıslak kayayı dinamitlemiş.
— Defineyi bulamayınca ifrit olmuş basmış dinamiti.
— Yok ağa yok, ne definesi. Kayanın altında maden varmış, maden..
— Allah, Allah... Ne madeni yahu.

Cami altına toplanan kalabalık kendi arasında olup-biteni şöyledir, yok böyledir diye yorumlayadursun; kö-

yün yeni yetme gençleri, çocukları, tazıları Ortayokuş'tan aşağı bir koşu tutturmuşlar, göz açıp-kapayana dek Islak Kayaya varmışlar, patlamanın aslını öğrenip haberi yukarıya bir an önce yetiştirmek için zorlu bir yarışa girişmişlerdi.

Ve öyle oldu.
Köylüler işin aslını öğrenince ağır ağır dağılmaya, işlerinin başına dönmeye başladılar. Başladılar ama dalgasız bir deniz misali geçip giden günleri bu patlama sonucu çalkalanmaya durdu. Gözlerini Islak Kayaya her çeviren anında yeni bir dedikodu üretiyordu.

Köylüler dağıldılar, sadece Emrullah Hoca bir elde baston, öteki eliyle Deli Derviş'in koluna girmiş yokuş aşağı iniyordu.
İne ine kayaya vardılar.
Islak Kaya öteden beri taşıdığı şeklini kaybetmişti. Aslında her yıl yağan yağmurların, karın, buzun, rüzgârın çekip aldığı küçük küçük parçalar; gövdesine, olur-olmaz yerlerine uzanıp çatlaklar açan bitki kökleri ile ağır ağır bir değişimi yaşıyordu. İşte insanlar içinde bir insan ezelden takdir edilmiş bir saatte bu değişimi süratlendirmiş, kendi kaderini kayanın kaderi ile birleştirmişti.

— Kolay gelsin evlat, diyerek yaklaştı Emrullah Hoca.
— Kolay gelsin, dedi Derviş.

O sırada etrafa saçılan ufak kayaları topluyordum.
Alnımdan terimi sıyırıp:
— Hoş geldiniz Hocaefendi dedim; buyurun..
Hoca kayadan kopan iri bir parçanın üzerine oturdu, nefeslendi.
— Önce bir define hikâyesi duyduk, ‘‘Hayırdır” demeye kalmadan bu sefer maden bulmuş dediler; nedir zorun.
Dervişin yüzüne baktım, haberi hocaya vermedin mi diye sorar gibi; o başını öne eğince:
— Bühtandır hocam, istemezlerin kara çalmasıdır. Kendi başımıza bir iş tutalım dedik anında fitne kaynadı. Aslında ben de henüz nereye varacağımı pek bilmiyorum ya.

Durdum biraz, bir soluk aldım:
— Buraya bir bahçe kurayım dedim, Allah nasip edersе.

Hocanın aydınlık yüzü tebessüm ile daha da aydınlandı.
— Baştan söylesene a kuzum, buna aferin denir işte.
— Söylemeye söylerdik ya hocam, bilirsin milletin gözü dar. İlk fidanı dikinceye kadar niyeti saklayayım dedim. Yoksa her kafadan bir ses çıkıyor, araya engeller giriyor.
Yeniden Derviş’e dönerek.
— Gerçi Derviş ağa biliyordu ya, dedim,

Deli Derviş kıpkırmızı oldu. Fısıltı ile:
— Aramızda bir sır idi, diyebildi.
Emrullah Hoca üstelemedi.
— Lâkin buralar soğuk olur evlat, su da yok; diye sözü değiştirdi.
— Deneyeceğiz hocam, dedim. Tuttururs ak ne âlâ, tutturamaz isek Cenab-ı Hak bizi bu yolda denemiş olur, haddimizi bilir otururuz.

Hoca bu defa adamakıllı gülümseyerek Derviş'e döndü.
— Derviş bak sen şu delikanlıya, Bunda bayağı istidat var. Yahu şuna tarikat kemerini neden kuşandırmazsın.
Deli Derviş yine mahcup:
— Estağfurullah hocam; biz kim oluyoruz ki...
Neredeyse utancından ağlayacaktı. Hoca:
— Baban bir mübarek gazi adamdı evlat, diye sürdürdü sözü. Bize emanet sayılırsın. Olur-olmaza aldanıp batıla saparsın diye endişe ederdim. Helal kazanç dediğimiz şeyin üç ölçüsü var: meşru bir iş, adalet ve alın teri. Hele şu define-mefine lafları bildiğin karasevda, Allah ırak etsin.

— Sağolasın hocam, diyerek ellerine sarıldım. Kalktılar.
Kolaylık dileyip ayrıldılar.
İçimdekini dışa vurmuştum; dinlemiş desteklemiş, ca-

nıma can katmışlardı. Bundan geri beni kim tutacak. O neşe içinde kalkıp kaya parçalarına saldırmaya başladım.

Çok iş vardı yapacak.
Olsun vız gelir.
Önce etrafa yayılan parçalardan gücümün yettiklerini kaldırıp veya yuvarlayıp dereye gönderiverdim. İri olanları çocuklarla, olmadı bağlayıp katırla falan çektirmek gerekecekti. İş insanı yormaz, gönül yorgunluğu bezdirir. Benim gönlüm suya doğru yürümüş bir kere; kaza kaza gideceğiz. Encamı hayır olur inşallah. Yorulup oturduğumda, sırtımı bir iri kaya parçasına yaslayıp dinlendiğimde, bir cıgara yakıp nefeslendiğimde; kasabaya doğru kıvrıla kıvrıla giden yola düşmüş yürüyen gurbetçileri görüyordum. Çıkınlarını, bavullarını katırlara sarmış gidiyorlardı. Ara-sıra durup bana el edenler vardı.

Gidin bakalım.
Her güz kurulur bu kervan.
Köy kendini geçindiremiyor. Gurbetin geliri olmasa halimiz harap.
Güzün gidecek, bahara yonca biçiminde dönecekler.
Bazıları artık dönmüyor. İstanbul gurbetinde yerleşip kalanlar var,
Köyün nüfusu gide gide azalıyor.
Onlar da oraya bir bahçe kurmaya gidiyorlar

İnsanoğlu dünyaya niçin gelir?
Herhalde bir bahçe kurmaya gelir.
Bu düşünce ile gülümsüyorum.
Dünya dediğimiz de bir gurbet değil mi?

Tahsildar Atıf'ın kaya-maya umurunda değildi. Dinamitse patlayıp geçmişti işte.
"Bu Muhtar olacak iblis bizden bir kaç yüz gayme koparmadan kızı vermez, ne etsek..." diye kıvranıyordu. Kapıp kaçsa bu yaştan sonra dillere destan olmak vardı. Zaten kırdığı kırkı geçmişti.
Sonra Muhtarın oğulları...
Onları da hesaba katmak gerekti.
Adamı bir kaşık suda boğarlardı.
Zaten eve her gelip-gidişinde öküzün boyunduruğa baktığı gibi dik dik bakıyorlar, âdeta varlığından rahatsız oluyorlardı.
Ancak tahsildar da eski kulağı kesiklerden idi. Bu bir çift genç tosunu ara sıra getirdiği hediyelerle memnun etmeye çalışıyordu. Bir gümüş ağızlık, birkaç çifte fişeği, birer çift boyalı iskarpin.
Odunda yakalanıp karakolda bekleyen hayvanlarla âlet-edavatı Topal Tahir'in aracılığı ile teslim almış; bizzat kendisi getirmişti.
Ucu Muhtar'ın evine çıkan her işe koşuyordu. Yine de kendi hesabına her şeye çare bulduğu halde şu başlık

işi onu bitiriyordu.
Bütün gerçek hovardalar gibi eli para tutmazdı. Maaşını, rüşvetini, aldığı hediyeleri, bütün varlığını bir gecede karıya, kumara yatırıp hasır üzerinde kalacak tabiattaydı.
Muhtar'ın ikide bir "Hediye kızım altın ile tartılsa sezadır" diye laf dokundurmasına dayanamıyordu.

Muhtar:
— Gördün mü Atıf Efendi, işin altından maden çıktı..
Tahsildar dalgındı, cevap vermekte gecikti.
— Yahu Muhtar, sen de bu herifle bozdun aklını. Bırak canım ne yaparsa yapsın.

Muhtar kabasına çuvaldız batırılmış gibi sıçradı:
— Yooo, Tahsildar işte burada yanıldın. Sen Gülpaşa Çavuş adını duymadın galiba. Bu ailenin başında gece gündüz nöbette olmak lazımdır. Bir an gevşeyip dalıversen öyle bir halt karıştırırlar ki ucu mutlaka bana bulaşır.
Sonra... Efendime söyleyeyim; bunca yıl şu köyün üzerinden iznimiz olmadan karga kuşu bile uçamaz iken, densizin biri kalkıp define arayacak, maden bulacağım diye kayaları bombalayacak.
Olmadı işte, hiç yakışmadı. Biz neciyiz burada, neyiz? Koca devletin bir memuru değil miyiz. Mesul düşeriz, mesul…

Tahsildar elini sıkıntıyla yüzünde gezindirdi, kırçıl bı-

yıklarını çekiştirmeye başladı, bayağı sıkılıyordu.
— Ne define, ne maden; adam oraya yer açıyor, bahçe kuracakmış galiba..

Muhtar kıs kıs gülerek.
— Hıh, inandım gitti. Yahu sen deli misin, ne bahçesi. O kıraç kayalıkta bahçe olur mu? Adam bizimle maytap geçiyor.
Bal gibi maden arıyor, maden.
Mazallah bir de buluverirse.
Gavur maden alıyormuş memleketimizden. Gavurun aldığı madenin haddi hesabı yokmuş. Bir araba maden bir sarı lira. Taş attın da kolun mu yoruldu.
Acanslar aynen böyle.
Geçende Tahir Efendi anlattı. İskenderun'dan bu tarafa yol vurmaya başlamışlar.
Devletin kasasından tahsildarlığı kapmışsın ama marifet değil. Marifet Allah akıl dağıtırken orada bulunmak imiş.

Şimdi de düpedüz hakaret ediyordu, Atıf Efendi Muhtara bön bön bakarken birden gözlerini kısıp nefretle süzmeye durdu. İçinden bir öfke seli kabarmış geliyordu. Patlayıverirse bir çuval inciri berbat edecekti.
Elini tütün tabakasına uzattı.
Muhtar da gümüş köstekli saatini çıkarıp baktı.
Artık gidip yeni aldığı radyonun başına geçecek. Radyo geldi geleli ikide bir saate bakıyor, "Aman acansı

kaçırmayalım" diye mırıldanarak.

Köyde bir tane radyo vardı.
O da onun evinde.

Bu garip âletin köye gelişi, kuruluşu, porselen fincanlı, telli-direkli antenin gerilişi bayağı merasimle olmuştu. Muhtar oğullarını kasabaya, Hamdi Bey'in mağazasına göndermişti. Aleti kuracak adam misafirlerle beraber gelince paraya kıyıp bir davar kestirmiş, azim ziyafet olmuştu.

Evleri o gece sanki düğün eviydi.
Radyodan gelen hışırtılı sesler önce bir şaşkınlık ve korku yaratmış, sonra yayın netleşince, kadınlar salavat getirmeye, erkekler habire "Cık, cık, cık... Allah Allah,. Hele şuna yahu" demeye durmuşlardı.
Akıl sır ermez bir garip kutu.
Ta Ankara'da okunan türkü gelip Muhtar'ın odasında gaz sandığı gibi bir âletten duyuluyordu.
Sanki içinde birileri vardı.
Köylüler -hele yaşlı kadınlar- bir zaman radyonun yanında mahrem konuşamaz oldular.
Casus gibi duruyordu köşede.
Düğmeyi çevir konuşur, yerli yersiz laflar eder. O kadar sözün bir kısmı anlaşılır, bir kısmı hışırtıdan anlaşılmaz, neyse ne.
Lâkin türkülere dayanamıyorlardı.

Bu türkülerden biri oğlu askerde kalmış Hürü Nene'ye çok dokunmuştu. Okunup bittikten sonra Muhtar'ın oğullarından birini harem tarafına çağırttırmış, onunla İçeriye türkünün bir defa daha söylenmesi için haber göndermişti.

Evde Muhtar'dan başkası radyoya yaklaşmaya, hele ki düğmesini çevirip açmaya bir zaman cesaret edemediler. Köyün çoluk-çocuğu uzun süre radyonun bulunduğu odanın sokağa bakan penceresinin altına doluşup gelen sesleri dinleyerek "Abooo" diye diye birbirlerine anlatıp durdu.
Radyo sahibi olduktan sonra Muhtar'a apayrı bir şişinme gelmişti. Camialtında oturup ezanı bekleyen cemaatın arasına bu şişinme ile giriyor; "Ee Muhtar, hele anlat, havadislerden ne var" diye kendisine sorulmadan lafa karışmıyor, sesler kesilip bütün kulaklar "Acaba ne diyecek" diye açılmadan söze başlamıyor, başlayınca da gaibden haber verir gibi gizemli bir tavır takınıyordu.

Bir zaman dinamitin böldüğü kaya parçalarını oradan temizlemek için uğraştık. Gücümüzün yettiğini el ile, yetmediğini ipler bağlayıp katır ile çektirerek yardan yuvarladık.
Başlayan soğuklara aldırmayıp çoluk-çocuk günlerce çalıştık.
Bel ağrısından geceleri yatamaz oldum.
Varsın ağrısın umurumda değil,
Önümüz kış, kar bastırmadan suyu bulmalıyım.

Köylü de artık maden lafı etmez olmuştu.
"Su arıyor canım belli işte, karşı yakada tarlaları var, orak zamanı lazım olur" deyip meseleyi küllemişlerdi. Kulağım rahatladı. Oh be.. Nedir yani, ikide bir önümü kesip:
"Benden sır çıkmaz, aman çıtlatıver, gümüş falan diyorlar doğru mu?" diyenlere:
"Yahu illallah… Nedir bu çektiğim. Namussuzum bir gün Camialtında Kur'an'a el basıp yemin edeceğim. Yok kardaşlar yok, maden derdinde değiliz" diye cevaplar vermekten kurtulmuştum.

Sabah namazından sonra artık içimden "Bahçe" diye geçirdiğim yere varıyor, yatsı vaktine kadar küskülerle, demir çivilerle kayaya varyoz sallıyordum.

Öyle ki ellerimin içi patladı.
Söylemesi ayıp o yıl tarlaları bile süremedim.
Küçük kaynım Şahin'in yanına komşulardan rica-minnet birilerini katıp gönderdim.
Köylü benim için neredeyse "Dokunmayın karasevda olmuş fukara" diyecekti.
Eh doğru olmasa da doğruya yakın bir laf. Bahçenin sevdası içimde dal-budak salmaya durmuştu. "Biz görmesek de, biz yemesek de meyvesi, ağacı çoluk-çocuğa kalır. Belki bu yüzden ardımızdan bir Fatiha okurlar" diyordum.

*
* *

Karın karşı yatan dağların doruklarına düştüğü, deli poyrazın köyü kenti buz kesmeye başladığı bir gün; ikindi ile akşamın arasında suyu buldum.
Kaya çatlaklarından birine sapladığım demir çiviye varyoz sallıyordum.

Çivi birden kayaya gömülüverdi.
Aman Allahım...
Bulduk mu acaba?
Kalbim küt küt atmaya başladı.

Çiviye iki varyoz daha attım.
Dibinden ince bir fıskiye gibi fışkırdı.
Su…
Su be su!..
Böylesi hâllerde insanın içinden gülmek, ağlamak, hoplayıp-zıplamak, nara atmak, türkü söylemek, bağırıp çağırmak geçer.
İnanın bu saydıklarımın hepsi birden gelip geçti.
Ben de herhalde bir süre kendimden geçtim.
Varyozu atıp kıbleye karşı diz üstü çöktüm. Allah'a şükrettim. Sonra başımı eğip suya yüzümü tuttum.
Buz gibiydi.
Küçük, duru, sevimli, bir cılga su. Zorlansa övendire kalınlığına varacak.

Bir zaman öyle kalmışım, gözyaşlarım suya karışıvermiş. Ardından abdest alıp iki rekât namaz kıldım. Cenab-ı Hak içimdeki düğümü çözmüş, utkumu açmıştı işte.
Bundan gerisi kolay.

Çiviyi yerinden çekince fışkırma durdu.
Yeniden varyoza yapıştım. Akşam ezanının önüsıra suyu toplayıp, demir çivi ile açtığım taş oluktan akıttım. Akan suyun yanıbaşına, toprağın üzerine bağdaş kurup oturdum.
Taş oluktan akan su önüne açılan bir kazma ağzı yolu temizlemiş, arınıp-durulmuş şırıldamaya başlamıştı.

Yeni doğmuş bir oğlak kadar sevimliydi.
İncecik yoldan, iniş aşağı akıp gidişine, bunca zamandır hasretini çektiğim sesine daldım.
İşte su diye bir şey vardı dünyada.
Su sesi vardı.
Şu oturduğum toprak, sırtımı verdiğim kayalar vardı. Akşamın alacasında mordan laciverde doğru tüllenen gökkubbe vardı. Çalılar, bodur meşeler, Ortayokuş'un yamacında bir kaç ihtiyar ardıç vardı.
Ardıçların yanında yöresinde mutlaka bir çift ürkek kuyruksallayan vardı.
Dere aşağılarda günün son ışıkları ile pul pul yanıyordu. İki yanında söğütler, ılgınlar; içinde bıyıklı, kılçıklı kara balıklar vardı.
Bütün bunlar ne için vardı?
Su geçip gitsin diye açtığım bir kazma ağzı yoldan çıkan toprağı avuçladım. Nemli toprağın içinde kimbilir nice tohumlar vardı. Koklayıp ağır ağır avucumdan boşalttım.
Çok geçmez bu toprak kar altında kalır.
Kar niçin yağar?
Yerin yeşili tükenmesin diye yağar.

Rüzgâr bulutun, bulut yağmurun, yağmur suyun, su toprağın dilinden anlıyor. Suyun yokuşa aktığı, güneşin batıdan doğduğu görülmemiş, Âdemoğlu dayalı-döşeli tıkır tıkır işleyen bir dünyanın ortasında. "Bize düşen aracılık" diyorum içimden. Otu atın, eti itin

önüne koyabilmek.

Terim kurudu, içimde bir doymuşluk, bir şükran hissi. Eh kâinatın yürüyüp giden âhengine katılıverdik işte. Şimdi şu sudan abdest alıp bir de akşam namazı kılmalı. Kıldım.
Ardından iki evlek araziyi döne döne dolaştım. Sökülecek kökler, ayıklanacak taşlar vardı daha. İş çok. Çeper çekip etrafını çevirmeliyim ki, mal-davar girmeye. Sonra bir iyicene sürüp toprağı höllük gibi elemeliyim.

Şu avuç içi kadar yeri, Allah'ın bu dönüp bakılmaz yabanıl dağını nasıl da sevmeye başladım. Suyuna, otuna, taşına toprağına kendimi katacağım; börtü-böcek bayram edecek.

Muhtar Halil'in ilk karısından olma oğullarının küçüğü Musa, dedesi İblis İhsan'ın sülbünün sürdüğüne en büyük delil idi. İnce uzun, çalı gibi bir gövde. Üzerinde ufak, kavun irisi bir baş. Mısır püskülü sarı saçlar. Zaman zaman yeşile çalan, kirpiksiz, akları kirli-beyaz bir çift çakır göz. İnsanın bir gizlisini, utanılacak bir yanını yakalamış da, keyiften kendini koyvermiş, bir daha kapanmayı unutmuş salyalı geniş bir ağız. İri, fırlak, sarı dişler.
Muhtar:
— Ulan habis göreyim seni. Bu Hediye olacak kızı izle bakalım, gizlide tenhada ahvali nedir? Aman gözün üzerinde olsun, bir yanlış yapıp da adımızı itin, köpeğin ağzında dolaştırmasın.
Bu kızın gidişatı iyi değil.

Dedi, diyeli; gerek babasının şamar korkusundan, gerek birini gizlice gözetlemekten duyduğu hazla Hediye'nin peşine düşmüştü.

Bey Pınarı'nın dibindeki derede çalı söküyorlardı.

Kendisi, Hediye, üvey anası Selvihan. Bilerek daha aşağılara inmiş, ana ile kızını yalnız bırakmış, gözden kaybolmuştu.
Kaybolmuştu dediğimiz, kızı izlemek için uygun bir kaya ardı bulup sinmişti.
Kız bir ara boşalan testiyi doldurmak için pınara yönelince Musa dikkat kesildi. Nefesini tutmuş, yapıştığı kayaya iyicene sarılmıştı. İçinden "Pınarın ardında Şahin olacak gavat saklı değil ise bana da Musa demesinler" diye geçirdi.

Yanılmamıştı.
Hediye testiyi pınarın lülesine dayayıp şöyle bir etrafı kolaçan etmeye başlayınca yavuklusu Şahin kafasını gizlendiği duldadan çıkararak kıza el sallamıştı. Hediye telaşla pınarın ardına dolandı.

Musa'nın yüzü-gözü tere batmıştı.
"Vay ırzı kırık vay" diye bastı küfürü.
Sürüne sürüne dereden çıktı; öteki dereye atladı, hızlandı, yokuş-yukarı tırmanıyordu.
Bir ara, bir çalı dibinde daralan göğsünü tutarak durdu.
Oturup Islak Kaya'dan yana şöyle bir bakması ile "Aboo..." diye şaşırması, ardından yine bir dizi küfürü peşpeşe sıralaması bir oldu.
"Herif dağı düzlemiş de haberimiz yok. Hemi de çeper çekmeye başlamış. Vay Çavuş'un dölü vay. Bunu senin

yanına bırakır mıyız be". Bulunduğu yerde tepinmeye, ağzından köpükler saçarak söylenmeye başlamıştı.

Bir yanda Hediye, öbür yanda bu herif.

Haberleri tezden babasına ulaştırmak için kalktı.
Sine sine köye doğru yürüdü.

Muhtar eyvanda abdest alıyordu.
Musa getirdiği haberleri boğula boğula anlattı.
Bahası abdesti ortasında bıraktı.
Paçaları çemirli, yalınayak eyvanın ortasında dikili kaldı. Küfüre günaha batıp oğlanı yanından kovdu. Akşam ezanına kadar oturmadı. Bögelek tutmuş gibi, bir o yana, bir bu yana gidip geliyordu.
Islak Kaya'nın bulunduğu yerde tarlaları vardı. Gerçi kıraç olup senelerdir sürülmüyordu ama, Muhtar arazisinin civarında değil insan yaban hayvanı bile dolaşsın istemezdi.
Hele ki bu Çavuş'un dölü gelip oracığa çeper çekecekti ha.
Hediye ile Şahin'i unutuvermişti.

Beklenen vakit-saat çıkageldi.
Namazdan sonra, daha cemaat dağılmadan caminin kapısı önünde Muhtar'la karşılaştık.

— Islak Kaya'nın önünü düzlemişsin.
Çok sakindim. Kendimi günlerce bu karşılaşmaya hazırlamıştım.
— Evet düzledim.
— Çeper de çekmişsin.
— Çektik sayende.

Son cemaat da çıkmıştı camiden; bir patırtı kopacağını anlamış, etrafımızda toplanmışlardı.
Muhtar'ın sesi yükselmeye başladı.

— Sayemdeymiş. Ulan ben adama tarlamın dibinde yer mi veririm. Kimden izin aldın?
— İzine ne hacet Muhtar, Allah'ın dağı. Sonra suyu da bulduk; sana da yarar, bana da..
Muhtar benim bu sükunetim karşısında fazla dayanamayıp köpürdü:

— Ne dağı bre besmelesiz, ne dağı. Orası benim tapulu mülküm, tapulu.
Bu tapu sözü biraz sarstı beni. Hani olur ya. Ama renk vermedim, ben de sesimi sertleştirdim.

— Haltetmişsin, sana kalsa köyün bütün arazisi şahsına tapuludur.

Ben böyle diklenince Muhtar bastonu çekip yürüdü. Başta Emrullah Hoca olmak üzere araya girdiler, "Yahu etmeyin daha yeni camiden çıktınız, ayıptır, günahtır" diyerek Muhtar'ı oradan uzaklaştırmaya çalıştılar.

Muhtar bir yandan kollarına girip sürükleyerek kendisini götürenlerden kurtulmaya çabalıyor; bir yandan da kafasını geri atıp boğulur gibi haykırıyordu:

— Bir karış toprağa kurban ederim seni, bir karış toprağa..
Sen beni bildin mi beni. Çeperi sök. Çeperi sök yoksa sonu fena olur. Şahit olun kardaşlar, şahit olun komşular, tapulu arazime girdi. Cebri girip yer açtı.

Beni tutan yoktu. Elbette sinirlenmiş, sesimi yükseltmiştim ama bir taşkınlık yapmadım. Orada duruyor, bir adım geri atmıyordum, Muhtardan ziyade köylü duysun artık diyerek konuştum biraz:

— Ben orayı dişimle, tırnağımla temizledim. Define dediniz tutmadı, maden dediniz fos çıktı. Ama suyu bulunca.
Suyu bulunca herkes sevindi yani. En başta aha bu Muhtar. Neden? Çünkü tarlalarına yakın yerden çıkmıştı su. Şimdi ne oldu da böyle köpürdü. Kıskançlıktan.
Oradan çıkmam ağalar. Yer yarılsa çıkmam. İşte cemaatın huzurunda söylüyorum herkes bilsin.
Bahara fidanı dikeceğim oraya. Haberiniz olsun bahçe kuracağım oraya.
Öyle bir bahçe ki görenin dili-damağı kuruyacak.
Kurumazsa yuh ervahıma.

Köylü bu bahçe lafını böyle âşikar ağzımdan işitince gevşedi. Her bir fert için için gülümsedi. Nedir yani?
Şu:
"Bırak ağa orda değil bahçe ot bile bitmez. Sür eşeği küllüğe debelensin" dediler içlerinden.
Böylece herkes rahata kavuştu. Dedikodu dindi. Elbet biri hariç.

*
* *

Daha o gece gündüzden çektiğim çeperleri yaktılar.
Gecenin bir vakti bütün köylü, damlara pencerelere, eyvanlara birikip yangını seyretti.
Herkesin beklediği oldu.

Varsın olsun.
Hiç umursamadım. Böyle olacağı belli idi, hiç de tedbir almadım.
Yakılan varsın dağın çalısı olsun.
Toprağı da yakacak değiller ya.
Suyu zaten körleyip kapatmazlar; çünkü kendilerine yarayışlı, bütün köye yarayışlı.
İstifimi bozmadım, cıgaramı yakıp keyfime baktım.
Çeperi de yenilemedim.
Asıl şamata bahar önünde, fidan dikiminde kopacak.
O gün İçin hazır olmalı.

Kar ufak tanecikler halinde dökülmeye başladıysa kesilmeyip yağacak; irileşip lapaya döner veya yağmurla karışıp sulusepkene çevirirse çabuk bitecek demektir.
Köylü milleti karı sever. Kar bolluk ve bereket demektir. Yağsın ister köylü milleti "Yağsın ki havanın kurdu kırıla" der.
Karın Karayazı'nın üzerine bir afat gibi çökmesi üç günden beri sürüyordu. Neredeyse dizüstüne varmıştı kalınlığı. Hâlâ ağır ağır yağıyordu.

Ne bir ağaç, ne bir kaya, ne ev, ne insan.
Karayazı üzerinde hiçbir karaltı yoktu.
Göz alan, İçine düşeni şaşırtıp nereye gideceğini, ne yöne bakacağını unutturan, ucu-bucağı belirsiz bir beyaz deniz.

Hava ılıktı. Kar tane tane dökülüyordu. Ele gelmez, birbirine yapışmaz, kepekli un gibi. Bu civarda tozak karı derler, karın makbul olanı budur. Kolay erimez, toprağı ısıtır, damarlarını açar.

— Duralım da biraz soluklan, dedi Şahin.
— Peşimizden gelirler, aman gidelim ne olur, diye karşılık verdi Hediye.
Karayazı'nın beyaz zemininde iki kara nokta gibi kalmışlardı.
Şahin içinden "Kızın aklı iyi" dedi, "Bizi bu yazıda tutmaya görsünler, keklik gibi avlarlar. Bir ayak önce Üzeyir'in damını tutmalı."
— Nasıl çizmeler?
Hediye dizlerine varan parlak kara çizmelere baktı, gülümsedi.
— Ya-, Sıcacık. Karda-çamurda tam bizim köye göre.
— İsmet ağam göndermiş. Ava-mava giderken giysin demiş. İyidir İsmet ağam.

Hediye Abo'ların İsmet adını duymuştu ya, kendisini görmemişti. Daha doğrusu görmüştü ama, o yıllarda çok ufaktı, şimdi görse tanıyamaz. İsmet senelerden beri İstanbul'daydı. Bir ara gelip karısını, çocuklarını da götürmüştü. Hediye belki onu bu gelişinde görmüştü.

— İyidir tabi, Allah eksikliğini göstermesin, diye cevapladı.

İkisi de İstanbul'a, İstanbul'da inecekleri İsmet'in Taksim-Sıraselviler'deki Bursa Apartımanı'nın kapıcı dairesine, günlerce ağız ağıza konuştukları bu mekâna

dalarak yürüdüler.

Şahin önde, bastığı yeri yoklayarak, karı yara yara ilerliyor; Hediye ise onun izine basa basa peşinden geliyordu. Oğlanın heybesi omuzunda kızın bohçası kolundaydı. Sabah namazının önüsıra, henüz köyün itleri ürümeye başlamadan evvel evden ayrılmış, İstanbul'a kaçıyorlardı. Daha doğrusu Şahin kavilleştikleri üzere Hediye'yi kaçırıyordu.
Köyle tiren istasyonunun arasında bir menzil olan Üzeyir'in damına ancak akşam üzeri varabildiler.
Bayağı bir "han"dı burası, ama nedense civar köylüler "dam" diyordu.
Eskinin hamamlı, mutfaklı, avlulu, ağaçlı taştan-tuğladan yapılmış ulu hanlarını andırmadığı; iki göz oda, bir ahırdan oluşan basit bir yapı olduğu için galiba.

Üzeyir Ağa bu işleri bilirdi.
Üstelik yolu tiren istasyonuna düşen çevre köyler ahalisini ev ev, adam adam tanırdı. Hele ki Şahin'in ailesi Abolar'ı bayağı severdi.
Muhtar Halil'i ise tâ eşkıyalık yıllarından biliyordu.
Durumu anladı.
Gençleri gülerek karşıladı, üzerlerine varmadı. Onları kahve ocağının ardında bulunan kendi odasına aldı; sobayı yakıp çıktı.
Meşe köceklerinin çıtırtısı, sac sobanın üzerinde isten kararmış demliğin cızırtılarına karıştı. Az zamanda

odayı tatlı bir sıcaklık kapladı. İki genç sabahtan akşama sürekli yürümenin; karla, heyecanla boğuşmanın yorgunluğunu iliklerinde duyuyordu. Şahin başını yasladığı ot yastıkta uyuklamaya başlamıştı.
Hediye:
— İki bardak çay içsen de öyle uyusan, diyerek, bardakları dizdiği tepsiyi oğlanın dizi dibine koydu, Heybeden azık çıkardı, yumurta soydu.
Yüzyüze, gözlerinde parıltı yüreklerinde çarpıntı içtiler çaylarını.
Kız arada bir:

— Demek tirene bineceğiz, nasıl bir şey tiren?
— Demek İstanbul deniz kenarında; peki deniz nasıl, büyük mü?
diye sakin, sakin:
— Peşimize düşmüşlerdir; yatsak mı, bir an önce gitsek mi?
diye telaşlı sorular soruyordu.
Şahin fütursuz, kendinden emin:
— Tasalanma. Senin o Muhtar olacak baban da, meymenetsiz oğulları da öğle olmadan kalkmaz yataktan, diyerek kızı avutuyordu.

Sonra İstanbul'da ne yapacaklarına, ne yiyip-içeceklerine, nerede çalışacaklarına geçtiler. Gerçi bunları çok kez konuşmuş neredeyse ezberlemişlerdi.
Olsun, bir daha konuştular.

O yaşta varılacak hedef üzerinde değil bir kere, bin kere konuşulsa her seferinde başka bir tat, başka bir lezzet alınır.

İsmet ağabeyisinin kapıcı dairesi iki gözdü. Elbet birine bir süre sığınırlardı. Şahin geçen yıl çalıştığı pastaneve yeniden girerdi. Yahut ağabeyi apartımanda oturan büyüklere söyler, elbet bir iş bulurlardı.
İstanbul'da çalışana iş mi yok.
Geçende Çerçi Cemil'den duymuştu.
"Harp biteli İstanbul'da işler açılmış" diyordu; "Erken giden kazanır"…

Bütün bu güzel sözlere rağmen Hediye o gecenin bölük pörçük uyunan bir iki saatlik uykusunda Muhtar Halil'in kapı itleri Alaş ile Karabaş'ı gördü.
Üstüne üstüne geliyorlardı.

Şahin'in Hediye'yi kaçırmasına köyde herkes sevindi. En çok sevinen de kızın anasıydı, Bohçasını eliyle hazırlamış, dar gününde lazım olur dediği bir tek altını kızın boynuna kendi eli ile takmıştı.
"Atıf denilen sarhoş pezevenge yar olacağına, varsın İstanbul gurbetinde kalsın" diyordu. Kendisi var ömründe gün görmemişti, bari kızı kurtulsun.
Muhtar bu durumu epeydir sezdiği, esasen bir şu kadar başlık parasından olduğu için; meseleyi duyar duymaz Selvihan'ı köteğe yatırdı. Kadıncağızın her yanlarını mosmor edip bıraktı.
Sırma Hala'yı buldurup işin içinde kimlerin bulunduğunu öğrenmeye çalıştı. Çalıştı ya; baktı ki işin içinde köyün neredeyse bütün karıları-kızları var, büsbütün kudurdu.
Kış-kıyamet demeyip atını eğerletti. Meselenin ateşi küllenince kadar karşı gece köylerinden birinde oturan bir uzak akrabasında kalmaya gitti.

Kaçakların peşlerine düşse, yakalayıp geri getirse ne olacak, kaçan kızdan hayır mı gelir, anca başlarına be-

la olacak, belki kendinin belki o hayırsız oğullarının elinden bir kaza çıkacak.

İyisi mi, ne şeytanı gör, ne besmeleyi çek.

Muhtarın oğullarının canına minnet. Babaları oralı olmayınca, onlar da kulaklarının üzerine yattılar; köyde hiç durmayıp çifteleri kuşanıp kekliğe, tavşana gittiler.

Zaten çok geç kalmışlardı. Bu saatten sonra kaçakların peşlerine düşseler ihtimal elleri boş döneceklerdi.

Tahsildar Atıf ise durumdan ancak bir kaç gün sonra haberdar olabildi.
Kumar masasında idi.
Epeyce kaybetmişti, sürekli içiyordu. Haberi kulağına fısıldayan adamın suratına bir süre anlamsız gözlerle kanlı kanlı baktı. Elindeki kâğıtları masaya yavaşça bıraktı. Hiçbir şey söylemeden kalktı. Yarım şişe rakısını masanın altından alıp paltosunun iç cebine soktu.
Vakit gece yarısını geçiyordu.
Kasabanın bütün ışıkları sönmüştü.
Ilık, yıldızı bol bir kış gecesiydi.
Atıf Efendi kasabanın ana caddesinde, diz boyu kar içinde bir süre yalpalaya yalpalaya dolaştı, Şişede kalan rakıyı susuz, mezesiz kafaya dikti. Saat Kulesi'nin bulunduğu yere kadar çıktı. Orada durup; aşağıya, sessiz-sedasız kara gömülmüş yatan kasabaya baktı.

Tam bu sırada bir köpek acı acı uludu. Sesi duyan tahsildar sanki bir işaret bekliyormuş gibi aniden boşandı. Hüngür hüngür ağlamaya; bir taraftan Muhtar'a, ailesine, kızına sövüp saymaya başladı.

Ancak sabaha doğru evinin kapısını bulabildi. Kapı tokmağını bir iki kez tıklatıp, oracığa yığıldı.

Karısı bu duruma alışıktı. Ezanlar okunurken sarhoş kocasını bir kere daha koltuk altlarından tutup sürüye sürüye içeri aldı.

O kış köyden henüz ergenliğe varmış iki çocuk daha İstanbul'a kaçtı.
Biri tirenin bir kaç saat sonra uzun süre durduğu büyükçe bir istasyonda yakalanıp geri gönderildi. Burada kasabadan yetişme makasçı Uzun Ali Efendi vardı. Eğer vaktinde haber uçurulabilirse, yani manyetolu telefonlar çalışabilirse kaçaklar orada tutulabiliyordu.

Öteki çocuk İstanbul'a ulaştı.

Bu İstanbul hevesi gençler için başlangıçta bir büyük macera âdeta bir kendini isbat vesilesi idi. Sonra sonra bir başka hayatın, köylerde kağşayıp gevşeyerek iyicene fukaralığa bürünen köhne yapıdan uzaklaşma; yeni ve zengin bir geleceğin kapısını aralama sevdasına dönüştü.
Geçimi kıt dağ köyleri süratle boşalıyor, İstanbul'a yerleşenlerin zenginliği dillerde dolaşıyordu.

Hacali ağabeyin dükkânına girince apansız bir kuş sesine yakalandım. Dört yan yeşile kesmişti. Dükkânı tuhaf, baygın kokular doldurmuştu: çiçek, sabun, kolonya, tarçın karışımı şeyler. Pencere kenarlarında, duvar diplerinde, kitap dolabının üzerinde hatta tavandan asılı zincirlere bağlı saksılarda türlü çiçekler açılmıştı. Bir de kesik kesik kanarya şakırtısı.

Sac soba çıtırtılarla yanıyor. Üzerinde ıhlamur demliği. Hacı abinin gözünde gözlük, elinde gazete.
Girdiğimi farkedince kalktı, kucaklaştık.
— Hoşgeldin yadigâr, geciktin.
— Evet geciktik. Dereye sel gelmiş, geçerken zorlandık.
— Başka kimler vardı,
— Efendi Çiftliği'nden gençler, bir de Kara İshak.
— Ece, ne işleri varmış sizin geçede.
— Emrullah Hoca'ya gelmişler, İshak'ın babası dün gece...
—Allah rahmet eylesin, iyi adamdı.

Camlı dolaba uzanıp iki bardak aldı.

Yanındaki sehpaya koydu, ben de davranıp ıhlamur demliğini kaptım.
— Üşümüşsün sen, ayakların ıslanmıştır, çıkar da çorapların kurusun.

Eski hesap Mart dokuzunu, fırtınaları atlatmıştık. Çimen Dağı'nın karı çözülmüş, çaylar dereler coşmuştu. Her van diz boyu çamur.
Dükkâna varmadan önce kara lastiklerin çamurunu bir su birikintisinde temizlemiştim. Titiz adamdır Hacı abi. Ama çoraplar gerçekten ıslaktı.
Sobaya yanaştım.
Ihlamurları yudumladık. Hacı abi "Eee, anlat bakalım" der gibi baktı.
— Kar eriyor Hacı ağabey, toprak uyanır yakında. Hani bahçe için bir danışayım dedim, fidanlar için. Güzün konuşmuştuk ya.
Bahçe lafını duyunca Hacı abinin gözleri ışıladı.
— Eveeet, bahçe, çok güzel, iyi iyi.

Şu karşıki yeşillik,
Bahçe midir, bağ mıdır
Gönüle bak gönüle
……

Ee, dördüncü mısrayı ne edeceğiz, Oldu mu şimdi.
Akla uyup bir kafiye buluruz. Diyelim:

"Ölü müdür, sağ mıdır".

Pöh. Kafiye tuttu diye bu şimdi şiir mi oldu? Olmadı. Neyse, şiiri bizim gibi kıçı kırıklara bırakırsan olmaz tabi. Neyse, geçelim.

Böyleydi Berber Hacı.
Durup dururken şiirler söylerdi. Coştu mu bayağı söylerdi yani.

Şimdi yadigâr; bu bahçeye evvela kaysı dikeceğiz, Kaysı ama Malatya'nın şekerpâresinden değil. Onların canı yufkadır, soğuğa gelmez. Bizim buraların ekşi kaysısından dikeceğiz. Dereyurdu Köyü'ne kadar gideceksin, biraz uzak ama ne yapalım. Orada Kulaksızın Şaban'ı bul, selâmımı söyle. Onun bağı bahçesi geniştir sana kayısı fidanı verir. Oradan geçersin Abdulkadir'in bağına. Armut fidanlarını ondan alacaksın, ayrıca ben de sana armut getireceğim, sözümü unutmadım.

Ihlamurları tazeledik. Vişneyi, kirazı nereden alacağımızı tesbit ettik. Sıra geldi elmaya.
— Elmaya gelince.. Elmanın yeri Erzincan. Diyeceksin niye?
Memlekette çok çeşitli elma var. Amasya'nın, Niğde'nin, Eğridir'in.
Ama bana sorarsan bunları bırak. Paraya kıy, tirene bin tâ Erzincan'a kadar git. Sora sora ''Hah" köyünü bu-

lursun, Orada "sakı" denen bir elma yetişir, ağa elmanın şahı.
İnce kabuk zar gibi. Ağa zedelenmesin, serin yerde kalsın, üzerinden yıl geçse bozulmaz. Sulu, mayhoş, kütür-kütür. Bir yanı kızarır onbeşinde kız yanağı gibi, öte yanı sarı kalır bal çanağı gibi. Elma dedin mi, mutlaka "aksakı" olacak.

İyicene coşmuştu Hacı.
Artık tutabilene aşkolsun.

Oradan geçersin Erzincan'ın Cimin köyüne. Büyük köydür ha. Bağlarına düşsen yolunu kaybedersin. Cimin'in üzümü meşhur. Dumanlı, dana gözü gibi iri, ama ince kabuklu, mayhoş, kokulu kara üzüm. Salkımı iki okka çeker.

Dalmışım. Bir ara sessizlik olmuş.
Kanarya ötmeye başlayınca silkindim.
— Peki nar... Narı nasıl bulacağız?
— Ohoo,,, Musa Musa da o kadar uzun boylu değil. Hele sen şimdilik dört tane nal bul, atı sonra düşünürüz.
— Ama ağabey narsız olur mu?

Bu defa türküye başlayıp işi şakaya boğdu.

Nar ağacı… Narsız olmaz..
Yiğit gönlü, yarsız olmaz..

— Narı tutturmak zor efendi. Buralarda hiç raslamadım.
Baktı ki yüzüm asıldı. Dayanamadı.
— Neyse, icabına bakarız, ısmarlarız bir yerlere, getirtiriz. Hay Allah. Sen önce Muhtar Halil'den yakayı sıyırmaya bak. Narmış.. Pöh.. Herifin kızını da kaçırdınız, tutsa sizi bir kaşık suda boğacak.

Nar sözünü de alınca içim havalandı.
Nerdeyse bahçeyi kurmuş, yeşertmiş gibi oldum.

— Muhtar Halil değil feriştahı gelse fos, önümde duramaz. Bu bahçe bildiğin gibi değil Hacı abi. Suyu bulduktan sonra kış uykusu uyumadım ben. Burnumda tütüyor.

Birden hatırlayarak atıldım.
— Cevizi unuttuk. Cevizi ne yapacağız.
— Cevizleri bizim bahçeden sökeriz artık. Cevizi, dutu düşünme. Hatta sana iki kök de kızılcık vereceğim, söz.
Yine de sen bu Muhtar'ı boşlama; ne hınzır olduğunu ben bilirim. Onun başına bir püsküllü bela sarmadan rahat edemeyiz. Ama nasıl bir belâ...

İkimiz de sustuk.
Susup cıgaraları yaktık.
Hacı abi bir süre saksılara daldı.

Gözleriyle çiçekleri, gövdeleri, yaprakları bir bir taradı. Sonra ansızın dizine bir şaplak atarak doğruldu.

— Ne denilmiş yadigâr?
— Kul sıkışmayınca Hızır yetişmez, denilmiş.
— Bağışla anlayamadım.
— Anlayamazsın. Anlamak ne kolay. Bak şimdi.
Dikkat kesildim.
— Önümüzde muhtar seçimleri var.
— Evet var.
— Şimdi açıkca söyle bana bu Demirkırat işini nasıl görüyorsun?

Böyle bir soruyu beklemiyordum, dudak büküp kemküm ettim.
— Bilmem ki Hacı abi. Biz köylü adamlarız. Bunlar devletin işi.
— Renk vermiyorsun demek. Ulan ne çarıklı erkânı harptir köylü dediğin, bilmez miyim ben. Neyse.
— Sizin köylüler Muhtar'ın şerrinden bıkmış-usanmış değil mi?
— Öyledir.
— Peki şimdi onun karşısına Demirkırat'tan bir aday çıkıverse ne olur.
Şaşırdım tabi. Olacak şey değildi.
— Kimmiş o aklını sıçratan, Olmaz, kimse yanaşmaz,
— Yılma; hani az önce feriştahı gelse fos diyordun; efelenip duruyordun.

— Bu başka Hacı abi, bu siyaset işi.
— Ee, no"lmuş, varsın olsun.
— Tehlikelidir, bize yaraşmaz.
— Ulan oğlum, sen aday olmayacaksın ki.
— Kim olacak peki, köyden kimse cesaret edemez.
Zurnanın "zırt" dediği yere gelmiştik. Berber Hacı tadını çıkardı bu ânın. Bardakta kalan son ıhlamur yudumunu dikti. Bir cıgara daha yaktı.
— Meraklanma, kimsenin adını ortaya atmayacağız. Sade propagandasını yapacağız o kadar. Herifin kulağına kar suyu kaçsın yeter. Çerci Cemil'i bulalım bir. O bu işi kotarır.
İstanbul'a yerleşmiş, ama nüfusu hâlâ köyde duran bir yiğit adamın adını süreriz, olur biter.

İçime sinmemişti ama bir şey diyemedim. Kimmiş bu yiğit adam böyle. İstanbul'da oturup köyde namını yürütecek. Üstelemedim, vardır bir bildiği Berber Hacı'nın.
Ayaklandım, çoraplar da kurumuştu zaten.
— Sen daha iyisini bilirsin Hacı abi, bana müsade.
—Sen şimdi kasabayı bir dolaş, Çerçi'yi bul, bana yolla.
Sırtımı sığazladı. Kapıdan çıkarken:
— Yüreğini kip tut. Yat-kalk bahçeyi düşün. Gerisini bana bırak.

Köyün güneşe bakan evlerinin, ahır, merek duvarlarının önünde, kürünüp süpürülmüş karın altından çıkan toprak buğulana buğulana nemini kaybetmiş, kurumaya dönmüştü.
Kirden, pastan arınmış, sünger gibi yumuşamıştı toprak.
İhtiyarlar duvar diplerine çöküp kış boyu soğuktan tutulan dizlerini oğuşturarak güneşleniyorlardı.
Kar eriyordu. Göz kamaştıran milyonlarca parıltı saçarak, alttan alta minik dereciklere dökerek sularını, artık iyiden iyiye ısıtmaya başlayan güneşin altında ezilip büzülerek, hergün hissettirmeden kütlesini küçülterek toprağa karışıyordu,
Toprak donundan çözülüp suyu emmeye, emdikçe kabarıp şişmeye, bir anaç tavuk gibi ısıtıp yumuşatıp gövdesini, yavrularını bağrına basmaya hazırlanıyordu.

Çerçi Cemil'in sesi köyün çamurlu sokaklarında duyulmaya başlayınca köylü kışın bittiğini resmen anlamış oldu.

— Atom bombası bunlar, atom bombası...
Her yıl köye ilk girişinde böyle bir densizlik icat eder, ince çatlak sesi ile cırıl cırıl cırlar; milleti karı, kız, genç, ihtiyar demez başına toplardı.
— Amerikan gavurunun hediyesi bunlar... Atom bombası, atom....
Sandıklarını kuruca bir yere indirmiş, tezgâhını kurmuş, mallarını yaymıştı. Önce erkekler gelip baktılar. Çakılar, aynalar, taraklar. Yeni gelmiş tıraş makinaları, ciletler, usturalar. İnce makaslar, bileği taşları...
— Çakmağım yok diyeeen... Gazocağı bunlar, gazocağı…
Sonra kızlara, gelinlere sıra geldi. Yazmalar, bohçalar, iğneler.
Oya için pullar, boncuklar. Kelep kelep iplikler, ipler, makaralar.

Öğleye doğru tezgâhını topladı Çerçi. Toplayıp Camialtı'na indi.
Kıştan yeni çıkmıştı köylü. Parası pulu yoktu. Sırtını güneşe verip gevşemişti. Çerçi'ye laf yetiştirmeye başladılar.
— Ulan harami, bu sefer de Amerika'nın hazinesini yağmaladın demek.
— Yok kardaşlar yok. Bu rezil tüccarlığa soyunmuş bu defa. Ağır tüccar olunca memlekette adını duymayan kalmamış. Şöhreti tâ Milli Şef'in kulağına kadar gitmiş.
— Eee, gidince.
—Gidince Milli Şef çağırmış bunu. "Senin adın ne ev-

ladım" demiş. Bu "Cemil Efendim" deyivermiş. Milli Şef elini kulağına tutarak yaklaşmış.
— Ne... Zembil mi, demiş; ne zembili? Nedimleri "Zembil değil paşam Cemil, Cemil" diyerek uyarmışlar.

"Ulan Çerçi" demiş Paşa, "Tüccarlığın iyicene ağırlaşmış, sermayen yere göğe sığmaz olmuş, duyduğumuz bu, doğru mudur" demiş. Bu sefil yanılıp "Doğrudur Şefim, sayende.." demez mi. İsmet Paşa sevinip ellerini oğuşturmuş. "Ulan aferin, İşte yüzümüzü ele-güne karşı ağartacak bir adam. Tüccar dediğin bu Zembil Cemil evladım gibi olur" demiş. O saat bu gavatı tüccarbaşı olarak Amerika'ya göndermiş.
— Ya Amerika ne yapmış, Amerika...?
— Ne yapacak, bakmış karşısında Yecüc-Mecüc kavminden bir adam. İn midir, cin midir belli değil. Gözleri velfecrini okur, aklı Eflatunu okutur, Aman uzak durun tekin değildir, çarpar-marpar diye bir zaman yanaşamamışlar. Budur Amerika'nın toprağını geniş bulup bir "Ooooh" çektikten sonra en yakınında duran saraydan başlamış. Yükte hafif pahada ağır ne varsa topluyor. Heriflerin eli ayağı kesilmiş ağalar. Dom-dom kurşunu sallıyorlar, leblebi gibi havada tutup yiyor; top güllesi yağdırıyorlar "Aman ne güzel eğlence" diye altına girip horon tepiyor; fare zehrinden, kaynamış katrana varıncaya kadar ne varsa yedirmişler gebermemiş..

— Yahu bu dürzü yoksa Amerikan toprağını bir baştan bir başa...
— Köstebek gibi atıp..
— Bir don bir gömlek koymacasına..
— Aynen böyle tam işini bitirecekken, Medet yâ Sultan Cemil diye..
— Amerikan milleti tekmil diz üzerine gelip...
— Bütün oyuncu karılarını, tiyatrocularını feda edip, beğen beğendiğini diyerek..
— Cebine de ikiyüz elli milyon koyup..
— Yüzü sana behey yiğidim, yüzellisini de geçerken kötü Yunan'a ver hayrına diye yalvararak..
— Bu da paraları desteleyip Fransızın barlarında yarısını kumara basıp, yarısını kızlarla yiyerek, İstanbul'a varıp, bir don bir gömlek kaldıktan sonra..
— Dilene dilene, kasabaya zor ulaşıp..
— Merkebin kuyruğuna yapışıp buralara kadar geldi ya..
— Aferin, diyelim artık.

Çerçi Cemil bu yarenliğin en tatlı yerinde araya giriyor:
— İstanbul'dan geçerken bizim Kır Mansur'a uğradım.
Köylü dikkat kesiliyor. Çerçi böyle zamanlarda önemli havadisler verir, bilinir.
— Demirkıratlı olmuş.

Cemaat topyekun işkilleniyor. Demirkırat lafı hem he-

yecan, hem korku yaratıyor.
— Eeee,.,
— Köye dönecem dedi, Muhtar seçimleri yakın..
Köylüler önlerine bakarak susuyorlar. İblis'in Halil'in hışmına uğrayıp genç yaşta İstanbul gurbetini mekân tutanlardan bir yiğittir Kır Mansur. İstanbul'da yükünü tutmuştur. Acaba neden geri gele ki? Ola ki Muhtarla kalan yarım hesabı bitirecek.

Artık sokaklarda, odalarda, kapı aralarında Kır Mansur ile Demirkırat, Muhtar Halil ile seçim, Halk Partisi ile vergiler, şeker ile buğday, salkım saçak genişleyerek konuşulacaktır.
Berber Hacı bir yandan İstanbul'a, Kır Mansur'a mektuplar yazıp İblis'in Halil'e oynadıkları oyunu anlatacak, bozuntuya vermemesini tenbihleyecek, bir yandan da kasabaya gidip gelen köylülerin kulağına olmadık şeyler fısıldayıp dedikoduyu büyütecekti.
Ajanslar Celal Bayar İle Adnan Menderes'in yurdu adım adım dolaştığından, her gittikleri yerde büyük kalabalıklar içinde omuzlara alındıklarından bahsettikçe Muhtar Halil radyosunun başına daha bir tedirginlikle geçecek, huzuru iyicene kaçacaktı.

Millet böyle partiyle, seçimle falan uğraşırken ben bu hengâmede Hacı ağabeyin söylediği köyleri bir bir dolaştım. Üşenmeyip, paraya kıyıp tâ Erzincanlara gidip geldim,
Dikeceğim fidanları tamamladım.

Kar başını alıp Çimen Dağı'nın tepelerine doğru gitti; çiğdem çıktı.
Kara toprak göğsünü-bağrını açıp güneşin önünde gerinmeye durdu, Güzden ekilen ekin uçları utana-sıkıla gün ışığına kavuştu, çimen-çiçek zamanı geldi. Kazmayı, küreği kapıp; çoluğu-çocuğu toplayıp kendimi bahçeye dar attım.

Dallara su yürümüş, beklenen gün gelmişti,

Ekin dört parmağa çıkınca o senenin kuzuları, oğlakları peşlerine en az onlar kadar sevimli ve oynak kopul oğlanları, saçları birbirine karışmış haşarı kızları takarak düşe-kalka yumuşayıp süngere dönmüş tarlalara yürüdüler.

Yazıyı-yabanı çocuk sesi, kuş sesi, su sesi; güneş, ot, dal, tomurcuk sesi kaplayıverdi.

Su kış boyunca kar altından akarak bahçeyi iniş aşağı dolana dolana geçivermiş; iki kenarını çiğdem-sümbül kaplamış, yer yer halı gibi taze çimen bürümüştü.

Hatun üç uygun taş bulup, hemen suyun başına ocağı kurdu. Yufka açmış, taze çökelek, bir iki baş soğan bulmuştu. Ben de oğlanlarla beraber fidan çukurlarına giriştim. Derince eşip, güzden koyduğum davar gübresi ile beslenen toprağı çukura dolduruyorduk.

Önce kayısıları diktik, ardından armutları. Neyi nereye dikeceğimi Hacı ağabeyin tavsiyesi ile kış boyu hesap edip ezberlemiştim.
Elmalara sıra gelince sac üstünde kızaran taze yufka kokusu dayanılmaz oldu.

Baharın parıltısına karışan suyun küçümen akıntısının yanına çöküp iştahla yemeye başladık.
Her birimizin yüzünde güller açılıyordu.
Terden, sevinçten, heyecandan; bir güzelliğe bir güzellik katmaktan oluşan güller.

Köyün kızları allı-yeşilli fistanları, bellerini sıkan kuşakları, başlarında ak yazmaları ile Ortayokuş'un güneye bakan yamaçlarında Kuzukulağı, Yemlik, Sığırdi-

li, Görcegöz topluyorlar; arada bir söyledikleri maniler, türküler bu geçeye kadar geliyordu.

Bozkır'ın kısa sürecek baharı patladı.
Artık bundan geri gözler İstanbul yoluna çevrilir.
Yeni gelinler, gelinlik kızlar, analar, babalar ihtiyarlar, kışı zar-zor çıkarmış kim varsa İstanbulcular'ın yolunu gözlemeye başlar.
Havalar biraz daha ısınınca turnalar sökün eder. Sanki hasret kavuşturan gibidirler. Köyün üzerinden bütün o içli türküleri, gözyaşlarını yüklenip katar katar geçerler.
Elde-avuçta ne varsa tükenmiştir.
İnsanlar da, hayvanlar da yeni bir iş mevsimini geçirmek için yiyeceğe-giyeceğe, âlete, paraya ihtiyaç duymaktadırlar.
Yıkılan duvarlar, akan damlar onarılacak; yaşlı katırlar, bahara zor çıkmış ihtiyar öküzler pazara çekilip satılacak, yerine yenileri alınacak.

İstanbulcular birer ikişer gelir artık.
Lacivert kasketlerini alınlarına yıkmış, ceket ceplerine bir beyaz mendil takmış olarak gelirler.
Ceplerini, cüzdanlarını; fiil sandıklarını sepetlerini doldurmuş olarak gelirler.

Oğlan elindeki söğüt dalını hırsla yontuyor, bir yandan da Şahin dayısına verip-veriştiriyordu. "Bak ki geldi mi? Bu benim dayım olacak yalancının büyümüşü. Herkesler geldi de o gelmedi.."

Elindeki söğüt dalı yeni sürgün olup kolay kesiliyordu. Bu daldan kardeşine iyi bir düdük yapacaktı. Çocuk kuzuları kendi haline bırakmış, yokuşun dibindeki çalılıklara habire taş yağdırarak tavşan ürkütmeye çabalıyordu. Yanında yöresinde oynaşan it eniği taşı her fırlatışında "hev, hev" diye ürerek yokuşun yarısına kadar güya gerçek bir av iti olmuş gibi koşuyor, orada bir süre kulaklarını dikip etrafı kolluyor, sonra daha ileri gitmeye cesaret edemeyerek, çocuğa doğru dönüp nefes nefese, dili bir karış dışarıya düşmüş olarak geliyordu.

Çakı kesmiyordu. Babasının kasabadan aldığı kötü çakı. Sapının bir yanı da kırılmıştı. "Sapına tükürdüğüm, yaş dalı bile kesmez oldu" diye çakıya söylenmeye başladı. Bir yakını İstanbulcu olan çocuklarda ne çakılar vardı. Sedef saplı, iri, pırıl pırıl, taşa vursan geri gelmez.

Bazan yaşıtları ile biraraya gelince, çakıların ağızlarını birbirine sürter, hangisi hangisini yiyecek ona bakarlardı. Onun çakısı her girdiği karşılaşmadan yenik çıkmıştı. Ağzı yüzü geri dönmüş, testere gibi olmuştu. "Şahin dayım bir gelse. Ulan, bir Alaman çakısı getirse" diye umutlanmaya başladı. Daha ileri geçip "Köyün ortasında bas bas bağırırım.. Var mı ulan çakısına güvenen.. Benim çakıyı yiyene bir avuç şeker.. Olmadı bir oğlak.." Etrafına bir süre baktıktan sonra "Bir çift öküz anasını satayım, var mı ötesi"... İyicene efelenmeye başlamıştı. Sanki çakıya gerçekten sahiplenmişti. İşaretlediği yerlerinden söğüt dalını zorlayıp, ağzına alıp tükrükleyerek, kuvvetle iki yana büke büke, kabuğunu boru gibi çıkarmaya çalışıyordu. "Çıt" diye kabuk oynadı yerinden. "Hah" dedi İsmail, "Oldu İşte". Ağır ağır çıkardı kabuk boruyu. Kardeşini aradı, oğlan görünürlerde yoktu. "İpini kırdı. İtten avara bu benim kardaş" diye hem seven, hem döven bir havaya büründü. Tam bağıracakken oğlan İstanbul yolunun yokuşundan top gibi fırladı. Bağıra bağıra geliyordu.

— İstanbulcular... İstanbulcular,.

Yerinden fırlayıp kardeşine doğru koştu. Birbirlerine kavuştular. Yel gibi geçti onu. Yokuşun başına vardı. Ellerini gözüne siper edip baktı. Ufukta üç dört hayvan gördü. Yüklü hayvanlar. Köyün çocukları İstanbulcuları görüp ailelerine muştuladılar mı üzümden

şekerden nasiplerini alırlardı. Bu yüzden telaş edip etrafını araştırdı. Kendilerinden başka kimseler yoktu, Sevindi. Gelenlerin arasında belki Şahin dayısı da vardı. Hiç belli olmaz gelirdi. Hem gelir, hem de iyisinden bir Alaman çakısı getirirdi.
İki kardeş ağır ağır gelenlere doğru yürüdüler. Kuzular yokuşun aşağılarına dağılmışlardı. Tekrar tekrar ellerini gözlerine siper ediyor, gelenleri tanımaya çalışıyorlardı. Sonunda tanıdılar. Hacı Kadir'in oğlu Yakup, Sağır Ahmet, bir de Yetim Ali, Dördüncü kişi istasyona hayvanları götüren Sağır Ahmet'in oğlu İbiş'ti. Sağır Ahmet'le Hacı Kadir amca çocuklarıydı. Hacı hem yaşça, hem de varlık hesabı ile büyüktü. Eski İstanbulculardandı. Orada yer bile almış diyorlardı.

Kardeşini iki omuzundan tuttu:
— Bak la.. Kuzuları toparlayıp gel. Ben muştucu gidecem, ne alırsam yarısı sana, tamam mı, diye tenbihledi.
Çocuk iki yanağını çukurlaştırarak gülümsedi:
— Olur abi.
Kendini iniş aşağı bıraktı. Şahin dayısı yoktu yine. İyicene içerlemişti. Neredeyse "Gelmeyecek, bu yıl da gelmeyecek" diye sövüp sayacaktı.

Müjdeyi Hacı Kadir'in karısı Ayşe Bibi'ye değil de, gelini Melahat'a vermek istiyordu. Yeni gelindi Melahat, "Yakub'u göresmiştir" diye hınzırlanıp sırtardı. Hacının evini, harmanını, mereğini bir çırpıda dolaştı. Melahat'ı çöplüğün başında oğlunu çişe tutuyorken buldu.

— Müjdemi isterim Melahat yenge, diye bağırarak kadını yerinden sıçrattı.
Gelindir oğlanın kıçını silmeden kalktı. Üst kata çıkan merdivenleri ikişer, üçer atlayıp kaynanasına, ev halkına haberi verdi.
Oğlan göz açıp kapayıncaya kadar öbür evleri de dolaştı. Köyü sevince bulanmış bir merak sardı. Kadınlar evlerin bacalarına, çocuklar yollara, erkekler kapı önlerine çıktılar. Gelenlerin yakınları İstanbul'un yokuşunu tutmuşlardı, kalabalık birbirine sarmaştı. Hasretliler kucaklaştı.

O günün gecesi bayramdı sanki.
İstanbulcular önce "Hoşgeldin"e gelenleri kabul edeceklerdi. Odalarda günlük yakılıp, güzel kokular etrafı saracaktı. Haberler alınıp haberler verilecekti. Gidişattan konuşulacaktı. Hacı Bekir şekerleri, lokumları yenilecek, belki kahve bile içilecekti.

El ayak çekildikten sonra üzeri parlak pullar, kabaralar, renkli kesme tenekelerle kaplı tahta sandıklar, çuvallar, çantalar açılacak; getirilen eşyalar, hediyeler ortaya çıkarılacaktı.
Kutnular, kuşaklar, yazmalar, pullar, boncuklar. Sonra pırtı, bez, kuka, iplik. Bir güzel et satırı, bir güzel makas. Elle çalışan elden düşme bir dikiş makinası. Sandığı kokuya boğan bir iki limon çıkarılacaktı.

Tesbih, ağızlık, çakı. Gelinlere bir iki altın. Hayvanlara yağır ilacı, İngiliz siciminden yular, zencir. Paraya kıyılmışsa bir çift parlak potin. Kolonya, şeker...
Şenlik sabaha kadar sürecekti.
Bütün bir köy gelenlerin getirdiklerinden, İstanbul'dan, İstanbulculuktan konuşacaktı.

*
* *

Ama olmadı.
O gece yatsıdan sonra, sokak arasında Muhtar'ın oğulları, akrabası bir olup üstüme çullandılar.
Bahçeyi bahane etmişlerdi.
Bir iki demeye kalmadı, etraftan yetişen olmadı, beni yıkıp adamakıllı dövdüler. Bağırtıya gelenler kavuşuncaya kadar olanlar olmuştu.
Her yanım mosmor. Sırtlayıp eve götürdüler.

Kır Mansur muhtarlık için gelmemişti.
Zaten gelmeyecekti. Biz bu havadisi Muhtar'ı yıldırmak için yayıp durmuş, bu arada bahçe işini kotarmıştık.
Ne yazık.
Seçim olayı bitti. İblis'in Halil yine muhtar seçildi. Gölgesi yine köyün üzerine düşmüştü.

Yatakta yarı baygın yatarken hep "Bahçe... Fidanlar..." diye sayıklayıp durmuşum.

Biraz ferahlayıp gözümü açtığımda odayı bir kalabalığın doldurduğunu farkettim. Lâkin kimsenin ağzını bıçak açmıyordu. Ufak-tefek "geçmiş olsun, aldırma" falan diyenler oldu.
Kimse Muhtar'a karşı açıktan söz söylemeye cesaret edemiyordu sanki.
Eh.. Yerin kulağı vardır ya. Pisliği kendi üzerlerine de sıçrasın istemiyorlardı. Hakları var. Herif belâ. Üstelik arkası kuvvetli.
Deli Derviş bu sessizliğin ortasından doğruldu. Duvarda asılı çifteyi, fişekliği aldı, çıkmaya hazırlandı.

Emrullah Hoca sevinmiş, gözleri ile Derviş'in gözlerini yakalamış "İyidir, senden başkası bu işi yapamaz, aferin" dedikten sonra yürek ferahlatan bir konuşma yapmıştı. Sözlerini şöyle bağladı:
— Aşkolsun Derviş'e. Hepimizden delikanlı çıktı. Gidip bahçeyi beklesin.

Odada bulunanların üzerinden ağır bir yük kalktı böylece. Ne de olsa herkesin evi, çoluk-çocuğu, malı-davarı vardı. Muhtarla dalaşmak demek göz göre göre kendini ateşe atmak demekti. Evet ortada açık bir zulüm, bir haksızlık vardı ama; husumeti üzerine çekmek de öyle kolay bir iş değildi. Hele ki ucu kendine dokunmadıktan sonra.
Ama Derviş öyle mi ya.
Kimi kimsesi, gökkubbenin altında bir dikili ağacı yok-

tu. Nereden gelip nereye gittiği bile belli değildi. Çifteyi kapıp çıkmıştı işte. Onu bu hamleden geri döndürecek; ayağından, paçasından çekip alıkoyacak bir dünya bağı var mıydı ki.
Can tatlı denir belki.
Lâkin köylü Derviş'in ne tür bir can taşıdığını da kavrayamamıştı zaten.
Ha var, ha yok...
Gibi bir şey.

Deli Derviş bu yandan yıldız sayıyor, bir yandan da düşünüyordu. Suyun şırıltısı karamuk kokusuna karışmıştı. Etraftan çıt çıkmıyordu. Sade arada bir İshak kuşunun feryadı işitiliyor.

"Kuş kuş iken kendisine bir yuva, bir hayal kurmuş.

Ya biz necisiyiz?" diye düşündü.

Terk-i dünya diye çıkmıştı yola.

Mümkün müydü?

Mümkün olanın eni boyu ne kadardı?

Kitaplarda yazıyor; lakin hayat kitaplarda yazana pek benzemiyor.

Terk-i dünya demişti, Evet. Ama hani dünya. Hani evbark çoluk çocuk, mal mülk.

Nasıl bir dünyaya sahip olmuştu da, onu terk ediyordu.

İşte burası meçhul.

Bir güçsüzlük, bir kararsızlık, mecrasını bulamamış bir dere gibi.

İşte kapıp gelmişti çifteyi. Kimbilir neler söylenmişti arkasından? Ömrü boyunca böyle arkasından söylenecekleri hesap ederek yaşayabilecek miydi?

Rüzgârın önünde bir yaprak olayım demişti.

Güzel bir benzetme, lâkin kolay değil.
"Şu suyu bulmak için gece gündüz ter döken, şu bahçeyi kurup çatan adam benden daha bir derviş" dedi. Ansızın bir hışırtı duydu, Doğruldu. Çifte koltuğunun altında ser sert duruyordu. Hışırtı telaşlı adımlara dönüştü. Bahçenin sağ alt yanından geliyordu. "Biraz daha beklemeli" dedi içinden. Bekledi. Adımlar yaklaştı, bahçenin çeperlerine vardı. Orada bir süre durdular.
Deli Derviş bekliyordu. Fiili işlesinler diye bekliyordu. Çok geçmedi baktığı yerden bir alev yükseldi. Çeperleri tutuşturmuşlardı. Artık zamanıdır deyip havaya bir mermi boşalttı.
Silah sesi derelerde yankılandı.
Ardından koyu bir sessizlik.
Kaçanların ayak sesleri bu sessizliği yarıp geçti.
Derviş gündüzden hazırladığı yeşil dallar ile tutuşan çeperlerin üzerine yürüdü. Alevler genişlemeden vura vura söndürdü.

Bu baskınlar bir kaç kez tekrarlandı.
Derviş ne çeperin yakılmasına, ne fidanların sökülmesine fırsat verdi.
Ben de iyileşip kalktım.
Mevsim ilkyaza dönmüş, fidanlar çiçeğe durmuştu.
Sıra sebzelerin ekilmesine, fidelerin dikilmesine gelmişti. Günümüz Derviş'le beraber geçiyordu.
Neredeyse ana-baba bir kardeş olmuştuk.

Bir gün Derviş bahçede ben köydeyim, baktım bir kaynaşma oldu. Ahırı kürüyor, gübreyi dışarı atıyordum. İçeri girip-çıkarken gözüme çarptı. Çoluk-çocuk, genç-ihtiyar Camialtı'na doğru gidenler var.
Demek ki bir şey var.
Yahu ben de gidip bakayım ne var; diyerek küreği atıp yürüdüm.

Ohoo… Millet toplanmış.
Hatta bazıları daha ileri gidip Ortayokuş'un başına oturmuş.
Ne yalan söyleyeyim ilk aklıma gelen şey "Bahçeye bakıyorlar" oldu.
Biraz şişindim şöyle.
Hani yukarıdan bakınca, orada, Islak Kaya'nın dibinde zümrüt gibi yayılmıştı bahçemiz, Allah kem gözlerden saklasın. Fidanların bir kısmı nişan vermiş; hani vişnede, erikde, kayısıda tek-tük meyve var, lâkin henüz çağla.
Diplerinde maydanoz, tere, turp vesair.
Beri yana domatesi, biberi, patlıcanı diktik.
Alt başa kabak, salatalık ocaklarını açtık.
Hasılı gelin gibi oldu mübarek.

Dervişin fikri neyse zikri de odur derler ya; biz bahçe ile bozmuşuz, aklımıza başka bir şey gelmiyor. Demiyorum ki "Behey ahmak" bunca adam, bunca zaman senin bu bahçeye bakmadı da, toplanıp yeni mi seyre durdu.

Durdum kulak kabarttım.

Evet bir homurtu geliyordu, daha aşağılardan, dere yatağından ya; neydi acaba?
Sağa-sola selâm vere vere indim Ortayokuşa.
Oradan gördüm göreceğimi.

Meğer kasabayı istasyona bağlayan dere yolunu iyicene açmak, adam akıllı bir şose yapmak üzere yol makinaları işe başlamış; her biri ayrı bir ses çıkararak ortalığı velveleye vermiş; o zamana kadar var ömürlerinde böylesine zebellâ gibi makinalar görmemiş, böylesine insanı-hayvanı-yazıyı-yabanı korkuyla yerinden sıçratan ses işitmemiş insanlar seyre çıkmış imiş.

İş anlaşıldı.
Göğsümü şişiren "Bahçemi beğendiler" fiyakası bozuldu. Bu kadarla kalsa iyi. Bir de sağıma döndüm ki; ne döneyim Muhtar ile yanyana durmuşuz. Nasıl bir dalgınlıkla gelmişim oraya ve kimin yanında dikiliverdiğimi anlayamamışım.
Hadi ben anlayamadım. Ve anlattım işte, bahçenin hülyası içinde geziniyorum. Peki Muhtar nasıl farketmedi.
Ve hâlâ farketmiş değil, yan-yana durup dikildiğimizi.
Ve ben bir şey daha diyeyim,
O da ne yola, ne yol makinalarına bakıyor.
Dikmiş çakır-mavi gözlerini, düpedüz bahçeye bakıyor.
Vay İblisin Halil vay. Senin bu çakır gözlerinden bir zi-

yan gelmez inşallah, nazar diye bir şey var ya hani.
Demeye kalmadı, döndü.
Göz göze geldik.
Neredeyse nefeslerimiz birbirine karışacak.
O baktı, ben baktım. O baktı, ben baktım.
Ses yok, söz yok. Lâkin habis dudağının ucuyla gülümsedi.
Gülümsemesi şu mânaya gelmiştir:
"Sen dur Çavuş'un dölü, sen dur.
Sen bu bahçeyi yaptım-çattım say.
Sen bu meyveyi-sebzeyi gönül hoşluğu ile yiyeceğim de.
De de yan üstüne yatıp uyu.
Bak ben sana daha neler yapacağım.
Ve hatta yaptım bile.
Di get de belle."

Arası çok geçmedi haberi aldık.
Davavekili Topal Tahir'i tutmuş. Dilekçeyi tanzim etmiş, tapulu arazimi cebri zapteyledi diyerek bizi mahkemeye vermiş.
Pilavdan dönenin kaşığı kırılsın. Ben de Berber Hacı'ya vardım; oturup meselenin önünü arkasını bir iyicene konuştuk.
Biz de Cöngün Ali Efe'yi tuttuk. Kasabada zaten iki tane davavekili vardı.
Kavga köyden çıkıp adliyeye intikal etmişti artık.
Görelim Mevlâ neyler deyip ilk celseyi beklemeye başladık.

Zabıt kâtibi Keloğlu Kemal yazı makinasını tıkırdattı. "Keloğlu" aslında ailenin lakabı idi. Rahmetli babası Soyadı Kanunu çıkınca bu lakabı soyadı olarak yazdırdı. Ancak kasabalı öteden beri alıştığı "Keloğulları" lafını baştan alıp sona katamadığından babasına Keloğlu Salih dedikleri gibi kendine de Keloğlu Kemal; veya sadece "Keloğlu" diyorlardı.
Ailede hiç "kel" yoktu oysa. Maşallah her erkeğin yosun gibi saçı vardı, Nerden çıkmıştı bu lakap acaba?

Celse no'yu, celse tarihini, Hakim Enis Bey'in ismini ve kendi ismini alt alta sıraladı. "Muayyen gün ve saatte celse açıldı" deyip bıraktı.
Titiz adamdı, her şey kıl-düzen olsun isterdi.
Şu duruşma salonu öyle miydi ya.
İşte yine her kafadan bir ses çıkıyor.

Gerçekten de duruşma salonu ağzına kadar dolmuştu. Muhtar Halil'in yine birini mahkemeye verdiği, bunun için Topal Tahir'i davavekili olarak tuttuğunu duyan gelmişti.

Gelmişti çünkü çoğu kere olduğu gibi davacı vekili Topal Tahir ise, davalı vekili de Cöngün Ali Efe'dir.
Ve bu davaya da Hakim Enis Bey -nâmı diğer Sarhoş Enis- bakıyorsa, eh artık duruşma tadından yenmez olur, bir ortaoyunu seyrine dönüşürdü.

Muhtar Halil tehditle, dayakla, yakıp yıkma ile bahçenin kurulmasına mani olamamış, itibarı sarsılıp hele ki "İblis babasına layık değil canım, el kadar oğlanla başedemedi" sözleri yedi köye yayılınca Topal Tahir'in kapısına dayanmıştı.
Tahir'in para canlısı olduğunu biliyordu. Bağıra çağıra pazarlığa oturdular. Muhtar kimbilir kimlerden kalmış, hangi beyin terekesinden intikal etmiş, eski harflerle yazılı lime-lime olmuş bir tomar evrakı davavekilinin önüne yığdı.
"Ne yap-et, Islak Kaya civarını mülküme katacak bir kayıt bulup çıkar, yoksa karışmam" diyerek adamı işe koştu.

Tahir Efendi günlerce bu Nuh zamanından kalma tapu kayıtları arasında debelenip durdu. Sonunda dosyayı hazırlayarak bir men-i müdahale davası açtı.

Bu arada Muhtar da boş durmayıp Hakim Enis'i el altından yoklamaya çalıştı.

Lâkin Hakim ummadığı kadar dişli çıkmış, bütün rüş-

vet tekliflerini geri çevirmişti. Muhtar'ın aklı bu durumu bir türlü almıyor; "Yahu bu sarhoş adam nasıl bu kadar namus sözü eder. Bir ek yerini bulamayacak mıyız yani" diye dertleniyordu,

Zabıt kâtibi daktilosunu yeniden tıkırdattı. Falan köy hudutları içinde Islak Kaya mevkiinde; şarki yol, garbi dere; cenubu sahib-i senet tarlası, şimali sahib-i senet tarlası ve kayalık, bin lira kıymetinde sulu bahçe.

Bir yandan yazıyor bir yandan da Hakim Enis ile Congün Ali Efe'ye veriştiriyordu.
Hakim henüz gelmemişti. Mutlaka içeriki odada iki tek atıyordu. "Herifi başımdan almadılar ki kurtulayım" diye sızlandı.
Sızlandı çünkü yine bu celsede de yazmaktan parmakları uyuşacaktı. Yine Cöngün Ali o bitmez-tükenmez hikâyelerine başlayacak, yine o sarhoş herif kas kas gülecek, salonu dolduranlar kimin huzurunda olduklarını unutup altlarına işeyinceye kadar kıkırdayıp duracaklardı. Bu iki habisin girdiği duruşmalar hep böyle olurdu.

Cöngün Ali Efe hukuk dışında tarih, halk hikâyesi, âşık edebiyatı, bilumum masal ve menkıbe ile uzun zamandan beri uğraşıp duruyordu. Âşık edebiyatı mahsullerini derleyen cönklere meraklı olup bunları topladığından, kalın sakosunun her cebinden neredeyse bir iki cönk çıktığından kendisine böyle bir lakap takılmış-

tı. Hani ne denilmiş: Yiğit nâmı ile anılır.

Keloğlu içinden ‘‘Nâmı batsın” diye geçirdi.
Anlattığı hikâyeleri yazıya geçirmek zaman alıyor, zabit kâtibini bıktırıyordu.
Bunlar Enis Bey’le aralarında vâki olan anlaşmaya göre iki nüsha olarak zabıttan çıkarılıyordu. Hakim bunları güya hususî kütüphanesinde biriktiriyormuş.
Geriye kalan normal dava tutanakları ise imzaya açılıyordu.
Keloğlu bu sebeple davayı dikkatle takip eder; Hakim iki kere üst üste öksürüp “Yaz” derse hikâye kısmına, öksürmeden “yaz” derse normal dava tutanağına geçerdi.
Bu sebeple ikide bir kâğıt tak, kâğıt çıkar. Dayanılır gibi değildi hani.

Hakim salona girince sesler kesildi. Yine sakal tıraşı olmamıştı. Kıravatı ütüsüz ve kolasız yakasından kaymıştı. Uyuklar gibi bir hali vardı.

Bu celselerle oyalanıyordu Enis Bey.
Unutmaya çabalıyordu. Kendini, kendisiyle birlikte bu ıssız kasabaya gelmeyi reddeden ve hâlâ boşanamadığı karısını, karısından yana çıkıp o cadının yanında yer alan çocuklarını. Yapayalnız yaşıyor ve içiyordu işte. Bu kuş uçmaz-kervan geçmez yerde elden düşmüş bir daktilo gibi kendini tozlanmaya terketmişti.

Cöngün Ali Efe'nin anlattığı hikâyeler bu kıpırtısız hayatın en renkli sayfalarıydı. Keyifle dinler, onların dava mevzuunu terkedip başka sahalara yayılmasına ses çıkarmaz, muhiti ve kişiliğinden uzaklaşır, âdeta çocukluğuna döner, kış gecelerinde ninesinin dizi dibinde bir masal âlemine dalmış gibi olurdu.
Geçen zamanı kaybedilmiş değil, bilakis kazanılmış sayıyordu.

Ali Efe karşı tarafın ileri sürdüğü tapu kaydının sahih olmadığını isbat etmek için bir buçuk asır geriye gitmiş anlatıyordu:

"……. Nizam-ı Cedid'in şer-i cedid ve küffarı taklit sayıldığı zamanlar adı Musa, kendi kısa, sakalı köse olup İblis soyundan geldiği söylenen Selanikli Musa Paşa…"

Duruşma salonunu dolduran kalabalık hep beraber Muhtar Halil'den yana bakarak kahkahalarını içlerine akıtıyorlardı.
Cöngün Ali Efe bir âşık atışmasında güzel bir benzetme bularak rakibini zor duruma düşürmüş şairin alkıştan hız alarak sözüne devam etmesi gibi sürdürüyor konuşmasını.

"…….. Sadaretini temin için Şeyhülislâm Topal Ataullah Efendi ile ittifaka girip"

Kalabalık bu defa yine topluca Topal Tahir Efendi'ye dönüyor; yine o sessiz, iç bayıltan, gözlerden yaşlar akıtan kahkahalar.

"…….. İngiliz lakabı ile maruf Reisülküttab Raif Mahmud Efendi'nin de katılması ile Kabakçı Mustafa reis ittihaz edilip, iki bin kadar laz yamakları, beraberindeki asilerle Büyükdere'den sahil yoluyla İstanbul'a yürüyüp geldiklerinde Sultan Selim "Bu işlere sebep benim hilmimdir" diyerek Köseyle-Topalı idam ettirmeyip hata etti.
Alelusul kazanlar kaldırılıp, dükkânlar kapatılmış olduğundan esnaf da galeyana gelemedi. Kabakçı on kellelik bir liste takdim ettiyse de Sultan Selim bunlardan üçünü çıkarıp kurtardı.

Muhterem mahkeme riyasetine arz ederim ki; mezkur tapu kaydında gösterilen arazi küllîsi itibarı ile torba tımarı olup, Topal Ataullah akrabasına intikal etmiştir. Ardısıra gavurdan bir buğu gemisi satın alınıp Sultan Mahmud bu gemi ile Rodos'a gitmeye niyetlendiği sırada yanında bulunan ricalden daha sonraları Nakibüleşraf olan Recep Paşa'ya geçmiş....."

Hakim Enis pencereden dışarıya bakıyor, Salkım söğüdün dallarında cıvılaşan serçelere takılıyor. Ali Efe'nin anlattıklarıyla uzun süre oyalanıyor. Sonunda köstekli saatini çıkarıp bakıyor. Zabıt kâtibine dönerek "Yaz"

diyor.
— …. Taraf vekillerinin beyanları dikkate alınarak mübrez tapu kaydı muvacehesinde mahallinde keşif icrasına; bilirkişi tayini ile, taraf vekillerinin şahitlerinin hazır bulundurulmasına, keşif masraflarının davacı vekili tarafından mahkeme veznesine....

*
* *

Mahkeme uzadıkça uzadı…
Hakim Enis Muhtar Halil'in hanesine keşif bahanesi ile defalarca konuk oldu. Kuzular kesildi, azim ziyafetler verildi. Hatta bir defasında bu sofra bizim anlı-şanlı bahçeye bile kuruldu.
Enis bey kebabı yiyip, Islak Kaya'dan çıkardığım buz gibi suyu içtikten sonra beni bir kenara çekerek:
— Ağa harika bir iş yapmışsın. Bu bahçe cennetten bir köşe olmuş sanki. Alnının teri, elinin emeğidir, ananın ak sütü gibi helaldir sana.
Güle güle otur, ek-biç. Ben bu kasabada kaldığım müddetçe kimse kılına dokunamaz.
Baştan beri kararımı vermiştim, lâkin şu Muhtar'ın biraz kebabını yiyelim tatlı canını üzelim diye işi uzattık...
Deyip sırtımı sıvazladı.
Dünyalar benim olmuş, hak yerini bulmuştu.

Zaten Cöngün Ali Efe derdi: "İyidir Enis Bey. İyinin

sarhoşu. Onun içmesi keyif için değil, kendini yiyip-bitirmek için. Ben böyle kendine düşman adam görmedim. Gelmiş buralarda kalmış. Ser-sefil, ev yok, aile yok. Ama insan günahkâr olmakla hepten kötü olmaz ki. Sen tasalanma. Bunca yıl davaya girerim, Enis Bey'in ne bir hatalı kararına şahit oldum, ne rüşvetine, ne kayırmasına.'

Muhtar da zaten git-gel bu davadan bıkmıştı. Sağlığı pek yerinde değildi. Eh yaşlı adam, rahmetli babamın emsâli.
Ama onu asıl yıkan bahçe için açtığı davayı kaybetmek olmadı. Bir kaç celse sonra ve hele ki keşfe gelinip bilirkişiler dinlendikten sonra bu davayı kaybedeceğini anlamıştı. Onu asıl yıkan iki oğlunun birden kafa kafaya verip gizlice İstanbul'a kaçmaları oldu.
Gittiler ve bir daha da dönmediler.

Dere içinden açılan ve kasabayı istasyona bağlayan şose tamamlanınca artık bizim eski dağ yolu işlemez oldu. Kasaba esnafından biri ikisi kamyon, minibüs falan aldı. Gidiş-geliş hızlandı.
İstanbulcular dahi artık katır sırtından inip tirene arabayla gider oldu.
Kasabanın en büyük mağazasının sahibi Hamdi Bey, mağazayı da, evini de, bahçesini de pek ucuz bir fiyata Çerci Cemil'e devredip ailece Ankara'ya göçtü. Za-

ten çoluk-çocuğu okumuş, evlenmiş Ankara'ya yerleşmiş idiler.
O'nun gidişini herkes bekliyordu, ama Çerçi Cemil'de bu kadar para nasıl birikmiş, işte millet buna şaştı.
"Vay kirli çıkı, vay" dediler.

Büyü bozulmuştu.
Artık boz sakallı çayır kuşunun sesi toprağın kokusuna karışmıyordu. Zaten boz sakallı çayır kuşu ile ardıç kuşunun seslerinin birbirinden ayırt edilmesiyle de kimse ilgilenmiyordu. Rüzgârın ne yandan eseceği önemini kaybetmiş, Mart dokuzu ile April beşi beklenmez olmuştu. Haliyle turnaların bölük bölük geçmesine aldıran olmuyor, kimseler dağlardan şifa otu toplamıyordu.

Dolunay tepelerin ardından bir büyük bakır sini gibi ağır ağır yükseldiğinde aya bakıp yürek çarpıntıları ile dilek dileyen genç kızların kökü kesilmişti. Gece lacivert harmanisini köyün üzerine örtüp ses-soluk kesildiğinde ninesinin kucağına sokularak "Nine bana masal anlat" diyecek torunlar nerelere savuşmuştu.
Kadınlar toplanıp buğday kaynattıklarında hep bir ağızdan türkü çığırmıyor; ne erişte kesene, ne tarhana dökene raslanıyordu. Kalmışsa kenarda köşede böyle birkaç kişi, onların da yüzü asıktı,

İnsanlar sevincini kaybetmişti sanki.

Hemen her iş sanki cebrî yapılıyor, sanki angaryaya dönüşüyor; yapana bir şevk vermediği gibi neticesinde bir bereket görülmüyordu.
Kimse bir baş soğanın kıymetini bilmiyordu.
İnsanlar ne ölene eskisi gibi üzülüyor, ne doğana eskisi gibi seviniyordu.
Hasretin de gurbetin de tadı kaçmıştı. Yıllardır sürülmediği için boza yatan tarlaları çalı-diken kaplamış, toprak küsmüş, börtü -böcek dahi göçünü yükleyip gitmişti.
Tuhaf bir ıssızlık, garip bir kıpırtısızlık çöküyordu etrafa. Tilkiler çalacak tavuk bulamıyordu yani.

Bense bahçedeki güller ve meyvelerden yayılan rayihanın sarhoşluğu içinde ne geçen zamanın, ne de olupbitenin farkına varabildim.

Yıllardan bir yıl çok kar yağdı.
Yol-iz kapandı.
Meğer Berber Hacı vefat etmiş, haberini alamadık.
Acaba dükkândaki çiçekler, kuşlar ne oldu?
Ben kuşun çiçeğin derdinde olayım, sonradan öğrendik ki; amca oğulları gelmiş, cenazeyi defnetmiş, terekesinde ne var ne yok satıp gitmişler.
Hey gidi Hacı abi.
Kasabaya ineyim de mezarını bir ziyaret edeyim.
Gülü çok severdi. En iyisi götürüp bir kokulu gül fidanı dikmek.

Önce bir "han" yapılmıştı. Giresun-Trabzon gibi karadeniz limanlarından kalkıp Bağdat'a, Basra'ya kadar giden kervanların yolu üzerinde.
Hân iki derenin birleştiği bir vadide, katırcıların mola verdiği bir su kaynağı başında kurulmuştu.
Daha sonra derelerden birinin üzerine bir değirmen kuruldu. Elde uyanık mı yok, çok.
Baktılar ki bu değirmen gece-gündüz dönüyor; bir değirmen de öteki çayın üzerine kuruldu.

Buğday öğütmeye gelen köylüler handa konaklayan kervancılarla alış-veriş yapmaya başladı. Hani; iki tavuk, bir sepet yumurta karşılığı bir miktar tütün misali.
Bir de mescit yapılmıştı han başındaki ulu cevizin gölgesine.
Derken bir nalbant, bir semerci, bir demirci, bir fırın.
İnsanoğlunun yerini yurdunu şenleten nedir? Biri tarım, öteki ticaret. Henüz bu topraklarda bugünkü mânasıyla sanayi bulunmuyordu.
Böyle böyle kenara köşeye evler de yapılmaya başla-

nınca bayağı bir merkez oldu Hanönü.
Artık kervanlar gelse de gelmese de, haftanın bir gününde burada pazar kuruluyor, civar köylüler eksiğini-gediğini almaya; malını-davarını satmaya buraya geliyorlardı.
Alış-veriş fazlalaştı, dükkân sayısı arttı; öyle ki başka beldelerden zenaat erbabı, ticaret ehli adamlar, aileler dahi gelip buraya yerleştiler.
Her gelen bir yenilik, bir güzellik, bir hareket getirdi; evler-konaklar yapıldı.
Çay kenarlarındaki araziler imara açıldı.
Tarlalar tepelere kadar çıktı.

Nüfus iyicene artınca ortalık yere görkemli bir hükumet konağı inşa edilip Hanönü resmen kasaba ilan edildi.
Artık kadısı, kaymakamı, âmiri memuru vardı.
Devletin eli değince mevcut düzene bir nizam intizam geldi.
Ana caddeye çay taşları ile kaldırım döşendi, dükkânların önüne dutlar, çınarlar dikildi. Büyükce bir cami, beyaz kesme taştan minaresiyle yükseliverdi.
Han önündeki kaynağın suyu getirtilip, cami şadırvanından gürül gürül akıtıldı.
Artık sabah namazından çıkan esnaf dükkânların önünü sulayıp süpürüyor, sabah serininde parmak gibi dutları çarşaflara silkeleyip birlikte yiyordu.
İşini yoluna koyanlar zenginleşti; han-hamam, namnişan sahipleri arttı.

Bu bayındır, şen-şatır günler ne kadar devam etti?
Ne kadar ettiyse etti, üstümüze lazım değil.

Böyledir bu dünyanın düzeni,
Gâhi âbad, gâhi berbad olur.
Feleğin gülen yüzü kimden yana, ne zaman döner bilinmez.
Bunun gibi kervanların ardı arkası ne zaman kesildi; artık onu tarihçilere sormak icap eder. İlk yapılan han ne zaman yıkıldı, başındaki ceviz ağacı ne vakit kurudu; onu da kimse bilmiyor.

Ancak bilinen bir şey var. O da şu:
Vaktaki memleketi bir uçtan bir uca geçip giden demiryolu kasabadan değil de, epeyce uzağından geçiverince Hanönü'nün nevri döndü.

Geleni azaldı gideni çoğaldı, nüfusu düştü.
Pek çok bakımsız konağın tahtası çürüdü, çatısı çöktü. Yine de pazar kurulmaya devam ediyor, lâkin pazarın da mânası, heyecanı, sesi-soluğu giderek tükeniyordu.

Hacı ağabeyin mezarını ziyaret için kasabaya inmiştim. Bahçeden getirdiğim gül fidanı ile kabristana vardım. Taşını yaptırmamışlar, taş yerine bir tahta parçası dikmiş, üstüne künyesini yazmışlardı.
Ayak sesime birkaç kuş havalandı.
Ham toprağın üzerinde yaban otlar bitmişti. Yoldum,

temizledim, gülü diktim, sonra oturup uzun uzun dua ettim.
Dünva hayatı bir oyun ve eğlenceden ibaret. İşte geldik gidiyoruz, şen olasın Halep şehri.

Dönüp pazara vardım.
Kabristanın sükuneti, cansızlığı buraya da yayılmıştı. İnsanlar ayaklarını sürüye sürüye bir o yana, bir bu yana gidip geliyordu. Kimsenin sanki ne almaya ne satmaya niyeti vardı. Dalgın, gözlerini bir noktaya dikip düşünenler çoğunluktaydı. Çuvalların, sepetlerin, hayvanların, sandıkların başında melul-mahzun bekleşen bir kalabalık.
Köyü terkedenlerin asırlık eşyaları; yıpranmış, rengini atmış, hatıra ve hikâyesini kaybetmiş ne kadar ıvır-zıvır varsa meydana yığılmıştı,
Kimbilir kaç neslin ihtiyacını görmüş, kaç seferberlikten, savaştan, yıkımdan, göçten arta kalmış; gövdesinde sayısız olayın, sevincin, gözyaşının işaretlerini, yaralarını taşıyan, dile gelse destanlar anlatacak eşyalar. Eski dünyanın gözden düşmüş gözdeleri. Devrini çoktan tamamlamış, hiçbir parıltısı kalmamış, sönük-pörsük, buruşuk şeyler.
Sağında solunda ustasının solgun imzasını, yapım tarihini taşıyan bakır siniler, bakır taslar, kirpikli sahanlar, yamrı-yumru olmuş karavanalar, kulpu kırık güğümler, maşrapalar, kalayı uçmuş dibi zehir yeşiline çalan bulgur kazanları, çamaşır leğenleri, kuyu bakraç-

ları, üsküreler, yağ tavaları, kepçeler...
Bu bakır yığınlarını karıştıran var. Tasların tabakların altında imza arayan, yapım yılına bakan, gözleri fıldır fıldır adamlar. "Para etmez" diyerek çuvallara doldurup tartıyor, bir tabak parasına kilo ile alıyorlar. Böylece sahipleri atsan atılmaz-satsan satılmaz bu hatıra yükünden kurtulacak.

Beri yanda yine böyle eski-püskü kilimler, cicimler, valalar, seccadeler. Rengi atmış halı yüzleri ile ot yastıklar ve bir miktar sandık eşyası. Yazmalar, peşkirler, kutnular, cepkenler, Gürün şalları, kuşaklar, üç peşli eski entariler.
O adamlar leşe saldıran akbabalar gibi bunları da didikliyor.
Sahipleri alacakları üç-beş kuruştan çok "Yahu bu adamlar bu eski şeyleri ne yapacak acaba" diye içten içe sorup duruyorlar.

Dirgeni, döveni, öküz boyunduruğunu, kağnı arabasını bile getirmiş satan var.
Satan var da alan yok.
Dolaşmaya dayanamadım. Gidip meydandaki kahveye oturdum. Cöngün Ali Efe geldi, hoş-beş ettik, Sordum:
— Yahu Ali Emmi dedim, adam kağnı arabasını getirmiş satıyor. Kim alır ki?
Başını iki yana sallayarak iç geçirdi.

— Kimseler almaz. Hatta o araba geri bile gitmez belki. Fırıncı Zekeriya odun niyetine alıp yakar.

Bir devir bitti.

Geçende ben de gördüm "Saban demiri" getirmiş adam. Satacak ama kime? Geçmiş olsun.
— Bizim nesil ile perde kapanıyor galiba.
— Öyle.
Tâ Adem atamızdan bu yana sürüp gelen zaman bitti; mekân değişti.
— Ben bazı kişiler gördüm, pazarda, topluyorlar bunları.
— Onlar şehirli. Su fiyatına kapatıyorlar fukaranın malını, Sonra antikacılara devrediyorlar. Bu ıvır-zıvırı kim kullanır ki; işte boyayıp-parlatıp duvara asacak, meraklısına satacak. Süs.

— Sen beni dinlemiyorsun galiba.
— Hıı…
Hanımın verdiği cevap bu kadar. Orta halli bir "Hıı…".

Sofanın alacasında bir o yana bir bu yana gidip-geliyor, her gelip gidişinde çalı-çırpı yanan ocağa şöyle bir uğruyor, her uğrayışında kâh bir cızırtı, kâh bir koku çıkararak yemeği kotardığını anlatıyordu.
— Akşam ezanının önü sıra karşı geçe köylerinden adamlar gelmiş,
Camialtı'nda beklemişler.
Bir "Hıı…" daha.
Dinlemiyor. Karı dediğin köylü karısı da olsa bir incelik taşır elbet. Herkes sanır ki bu bizim erkek milleti zart-zurt ederek kendi dediğini yürütür, karıları adam yerine komaz. Bu laf boş bir laftır. Bizim karılar evvel Allah "son söz"ü hiç kimseye komazlar. Görünüşte erkek öndedir. Varsın olsun derler. Hani ele-güne karşı. Eh erkek dediğin de tabiatında var, bir miktar şişinip kabaracak.
Kadın bırakır onu kendi haline. Şişinip kabarsın da ho-

vu insin diye. Süt köpüğü gibi bir şey, Sonunda ne yapar-eder erkeği dediğine getirir, Hanelerimizi karılar idare eder, lâkin bunun böyle yürüdüğünü aşikâr etmenin ne lüzumu var, değil mi?
Yeryüzünde erkek kisvesinde ama insandan çok hayvana yakın olan bazı âdemler de bulunur; onlar değil kan lafı, hiçbir lafı dinlemez; burnunun dikine gider, onlara sözümüz yok.

Şimdi de anlaşılan bu bizim hatun kafasında bir şeyler kuruyor. Varsın kursun, Benim de kendime göre bir hayalhanem var, orada oturup konuşurum, dinleyen dinlesin.

Sırtımı un ambarına dayayıp, yer minderine daha bir çökerek pencereden yaz gecesinin mehtap ışıltısına dalıyorum. Bir de cıgara.
— Kayısıları toplayıp Camialtı'na indirmiştim. Namazdan sonra köylü başıma üşüştü. Yumruk gibi kayısılar ki görenin ağız suyu damlıyor.
Sandıklar havada gitti.

Elimle birer birer toplamıştım, Fidanlar gençti, kuvvetliydi. Davar gübresini yiyince nasılda serpilip gümrahlaşmışlardı. Bazı dallarda meyve fazlası vardı, kırılmasınlar diye tek tek dayak verdim, destekledim.
Bu yıl kayısı bol. Herşey bol. Bahçede hani ne derler

"Yok, yok". Biri hariç tabii. Öyle biri ki her hatırıma geldiğinde içim "cızz" ediyor. Anladınız değil mi: "Nar". Ne yaptımsa tutturamadım mübareği. Ama vazgeçmiş değilim. Ömrüm oldukça bu bahçeye nar dikmeye devam edeceğim, Sonunda biri tutacak elbet. Böylesi bir bahçe narsız olur mu?

— Duymuşlar bizim bahçenin namını, tâ karşı geçe köylerinden sürüp gelmişler, Neye gelmişler peki, malın iyisini almaya gelmişler. Eh fiyatı da öyle olacak tabi. Verdik gitti Allah bereket versin. Cöngün Ali Efe diyor ki; ağa bu bahçe su içinde beş altı bin gayme eder diyor.
Allah nazardan saklasın.

Hatun artık ocağın önüne oturmuştu.
Tiridin suyu oldu olacak.
— Gelip geçen görüyor, milletin nefsi akacak.
— Veriyoruz yahu, etek etek dağıttın yaz elmasını, dibine darı ektin. Sen bu bahçenin kökünü sonunda hayrata çıkaracan valla..
— No'lmuş vermişsem konu-komşuya. Başın-gözün sadakası değil mi?
— Sana verme diyen mi var. Ver elbette lâkin sırayla, töreyle.. Kolay mı yetişti o meyveler.
— Amaan... Sende… Vereceğin bir avuç elma, bir tas kayısı onu da sıraya, töreye koşma.
Hem bırak şimdi bunları, ben diyorum ki...

Soğanlı, yumurtalı, tereyağlı tirit suyunu sahandaki kuru ekmeklerin üzerinde gezdiriyor.
Oohh.. Koktu mübarek.
Kıçın kıçın sofraya yanaşıyorum.

— Eee..
— Şey diyorum, şu Kezban'ın Rahime..
— No'lmuş Rahime'ye?
— Hiç canım, geçende bulgur çekerken geldiydi anne siyle..
— Evet.
— Serpilmiş, maşallah gelinlik kız olmuş.
— Sahibi düşünsün; Allah bağışlasın.
— Düşünür düşünmeye de, biz de düşünsek diyorum.
Lokmalar boğazıma diziliyor; bu karı milleti bazan işi yokuşa sürer de erkeklerin nefesini böyle keser işte.
— Yahu dellendirme adamı, Çıkar ağzından baklayı.
— Rahime'yi kaçırmayalım derim ben, oğlanı everelim.
— Haydaa.. Nerden çıktı şimdi bu.
Oğlan daha çocuk sayılır.
— Sen öyle bil.
— Ne yani. Bilmeyecek nesi var, yaşı belli, işi belli.
— Belli ya, köyün gençlerine karışalı yıl oldu. Onun yaşıtları bir bir evleniyor.
— Bak sen.
— Bakarsın daha. Geçen oduna gitmişlerdi ya. Dönerken çayırlığın orada, bir sürü gelin, kız toplanmış ot

devşiriyor. Birden yokuşun başından doğru bir türkü patlatmış. "Oy güzeller, güzelleri"i söylüyor. Kızlar kimdir acep bu diye doğrulmuşlar. Onca delikanlı katırların yularını tutmuş, başları önlerinde geçerlerken, sen gömleğin yakasını partına kadar aç, türküye çök.

Beni tuttu bir gülme,
İnsan evladının büyümesine bir türlü alışamıyor. Bu nasıl iş!..

— Vay eşşoğlu vay. Ulan bu oğlan bu gidişle bizi yere baktıracak. Bizim sülalede yoktur böylesi, size çekmiş, Şahin dayısına çekmiş. Hovarda mı olacak nedir. Şaştım valla..

—Şaşarsın daha.

Geçende durdu, durdu da ne dedi biliyor musun?

—Ne dedi.

— Herkesler İstanbul'a gidiyor. Bak eniştem çekti gitti kendini kurtardı. Biz de gitsek ne olur sanki, dedi.

— Aboo!

Bir delikanlı ki, İstanbul lafını ağzına alır, bu düpedüz "beni everin" demektir. Köyde âdet bu.

—Abo, ya! Ağzıyla everin beni diyor.

— Bu yeni yetmelerle baş etmek zor olacak. Ne'tsek acaba. Yahu daha askerliğini etmedi.

İştahım kesildi birden. Bu karı başımıza iş çıkarıyor. Sırası mıydı yani.

— Sırası değil şimdi, bir hazırlık yapacak durumumuz

yok.
— Yok, yok, Hep böyle dersin. Neyle dönüyor bu koca ev, onca davar, mal. Tek başıma dayanasım kalmadı benim. Bize bir gelin gerek. Tezden bir gelin, güçlü-kuvvetli, edepli. Rahime iyidir, tam bizim dengimiz.

Hava karardı iyicene. İçim sıkıldı. Kalkıp idare lambasını yakayım dedim. Baktım lambanın camı isli. Hatun haklı galiba. Bir evde ki lambanın şişesi isli kalır, o evin hanımı ya pasaklının kayıtsızın tekidir; ya da iş baskınına uğramış takati kalmamıştır.

Demeye kalmadı kapı tıkladı.
Kim ola acaba böyle vakitsiz.
Gidip açtım.
Deli Derviş "Selâmun aleyküm" deyip sofaya girdi.
Hayırdır inşallah.
Yemeğe "buyur" ettim. Oturmadı. Alçak sesle:
— Senin Muhtar kötüledi.
— Deme!..
— Ya!.. Allah bilir amma gidici sanki. Dilinin döndüğü kadar Emrullah Hoca'ya anlatmış. Senden helallik almak istiyor,
"Vay be!.. Koca İblis'in Halil ha!.."
Sofradaki tirit aşı soğumaya başlamıştı.
İçim ezildi. Bir soğuk ter vücudumu yalayıp geçti.
— Gidelim, dedim.
İnerken oğlan karşıladı bizi.

— Katırı suvardım, malların yemini verdim, dedi.
— Kardaşın nerde kaldı?
— Bilmem, mektebin orada arkadaşlarıyla oynuyordu.
— Bul şunu çabuk. Akşam ezanından sonra oyun mu olurmuş.
"Olur" deyip döndü oğlan- Arkasından bağırdım:
— Biz Muhtar'a varacağız. Hastaymış. Siz yemeği yiyin artık.

Yürüdük.
Köyün eğri büğrü karanlık sokaklarında, sürüyle döndükleri halde kimbilir hangi köşede kalmış hayvanını arayan, onları adıyla çağıran kadınların kesik kesik haykırışları duyuluyordu.

Muhtarın hanesine kadar hiç konuşmadık.
Ev oldukça kalabalıktı.
Sofadakileri selâmlayıp içeriye, hastanın yattığı odaya geçtik. Emrullah Hoca Kur'an okuyordu.
Yanaşıp yatağın başına iliştik.
Muhtar'ın iyice çukura kaçmış gözleri kapalıydı. Sapsarı yüzünde uzamış sakallar. İncecik dudaklar sanki kaybolmuş, ağzı büzülüp bir torbaya dönmüş.
Derinden gelen hırıltılı bir nefes burun deliklerini oynatıyor.
Emrullah Hoca okumasını bitirince kulağına eğildi.

— Halil Ağa, Halil Ağa... Bak Çavuş'un oğlu geldi.

Hani "Yahu şu oğlanı görsek de bir helallik alsak" diyordun. Hadi aç gözlerini, bak geldi işte..
Ses yok.
Hastada en ufak bir kıpırtı yok.
Odada dolanıp duran sadece o hırıltılı nefes. Belli belirsiz küf, rutubet, toz ve idrar karışımından oluşmuş koku.
Odaya, bu perdeleri çoktan beri yıkanmamış, tahtaları silinmemiş tavanındaki örümcekler alınmamış odaya nicedir bir kadın eli değmediği belli.
Muhtarın oğulları İstanbul'dan hiç dönmedi. Orada evlenip çoluk-çocuğa karışmışlar. İkinci karısı Selvihan hastalanınca kızı Hediye Şahin'le beraber gelip onu da götürmüştü.
Akrabaları bakış-görüş ediyordu, o kadar.
Düşme gör, demişler ya, hani o hesap.

Muhtar bir ara gözlerini açıyor.
Ben, Emrullah Hoca ve Deli Derviş birlikte eğiliyoruz.
Acaba konuşabilecek mi?

Heyhat!. Fersiz gözler boş, mecalsiz, bir süre öylece bakıyor. Sonra gözkapakları yavaşça kapanıyor.
Emrullah Hoca:
— Geçti artık. Baksa da tanımıyor kimseyi. Cenab-ı Hak öte yanda hesabı kolaylaştırsın.

Dedim ya içimde bir ezilme.

İster-istemez eski günlere gidiyor insan.
Can veren bir hasmın başucunda o günleri, hep benim aleyhime işleyen işleri hatırlamaktan sıkılıyorum, Sanki Azrail ile bir olup: ‘‘Hadi bağırsana şimdi, küfretsene, tehdit etsene” der gibiyim. İçimin bir yanında Muhtar’a karşı yıllarca biriken husumetin kara tortusu; öte yanında artık dünyasını terketmekte olan şu zavallı gövdeye duyduğum merhamet.
Muhtar’ı kâh cehennemin leylim çukurlarına yuvarlıyor, kâh gözyaşları içinde affediyorum. Dilimle ne kadar “Affettim, hakkımı helâl ettim” desem de içimde yine yatışmayan, hakkından vazgeçmeyip intikam isteyen bir taraf var.

— Sultan Süleyman’a kalmayan dünya.
— He ya!.. Gelimli gidimli dünya.
Odadaki kalabalık hastalıktan hastalığa, ölümden ölüme, felaketten felakete hatırlanan bir boşluk, bir herşeyden vazgeçme hali ile havadaki gergin sessizliği yumuşatmaya çabalıyor.
— Koca İblis’in Halil!. Kim derdi ki böyle yataklarda sürünecek de, bir su vereni bulunmayacak.
— Efendi onca oğul, kız, damat. Bak ki biri çıkıp geldi mi?
— Şimdinin gençleri gurbet ile nikâhlanmış, gelirler mi hiç.
— Onca mal, mülk ortada kaldı.
— Mal da yalan, mülk de. Eskiden gurbetçi gider-gelir-

di. Şimdi giden gelmiyor. Şu köyün kökü senin olsa ne çıkar. Aha Muhtar'ın onca tarlası, çayırı. Kim ekiyor, kim biçiyor. Üste para versen sürecek adam bulamazsın.

— Kötü zamanlara kaldık...

Ziyarete gelenlerin neredeyse tamamı bir ayağı çukurda olanlar. Hastanın yatağına her baktıklarında kendilerini görüyor, "Yarabbi sonumuzu hayreyle" diye dua ediyorlar. Sade Muhtar'ın uzak akrabasından biri genç ırisi, öteki daha çocuk iki oğlan arada bir mutfak tarafındaki bölmeye gidip gelerek misafirlere çay taşıyorlar.

Çimen Dağı'nın üzerine bir alıcı kuş gibi çöken kara bulutlar ansızın patlamış, ortalığı sel almıştı, Sanki gök delinmişti.
Purların sivri uçlarına yıldırımlar düşüyordu.

Kanlıdere köpürüp kudurmuştu. Kendini bir o yakaya, bir bu yakaya vuran sel gitgide yükseliyor, sürüklenen kayaların patırtısından yer sarsılıyordu.
Durulur mu.
Kanlıdere'nin dişleri bahçenin çeperine değmeden yetişmeli. Onu geç, otları biçip kurumaya bırakmış idik. Tezden toparlayamaz, gecikirsek battık. Hepten mahvolduk.

Ben, hatun, oğlan, gelin Ortayokuş'tan aşağı bıraktık kendimizi. Artık yolu yolağı arama. Kaya-düşe bahçeyi tuttuk.
Önce otlara saldırdık haliyle. Biçilmiş, destelenmiş. Ben doğrudan bahçenin bir köşesine yaptığımız otdamına daldım. Hani ne olur ne olmaz. Direğini, merteğini yokladım. Bir yandan su girmiş mi diye bakındım.

Şükür iyi.
Hatun ile gelin otları dama taşıyadursun biz oğlanla aşağı inip bahçenin dereye bakan çeperine eğildik.
Ağzı köpüklü sel çeperin altını oymuş oyacağı kadar.
— Hadi, koş dedim oğlana, Az bir vaktimiz kalmış.

Çamurlara belenerek dereye yukarı koşturduk. Yapılacak iş; bahçeye çarpan akıntının yönünü değiştirmek.
— Yapış, dedim oğlana.
Yapıştık kayalara.
Hikmet-i Hûda canım. İnsan bu gibi durumlarda ejderha kesiliyor. Koca koca kayaları yuvarlayıp selin önüne bırakıyoruz.
Mübarek bana mısın demiyor.
Demesin az dur sen.
Bir, iki, üç, beş, yuvarlayıp duruyoruz.
Netice pes etti su. Önünü karşı yamaca döndürüp, bu defa oraya saldırdı.
Oh, be... Kurtardık çeperi işte.
Derken aşağılardan bir gürültü geldi.
Bu sefer o yorgunlukla kendimizi aşağıya attık. Attık ki, gitmiş bizim güzelim çeper.
Kendi gittiği yetmez gibi bir kaç adım toprağı, iğde fidanlarını, hatta iki kök kızılcığı da çekip götürmüş.
Yıkılan yarın başına çöktüm. Kasketin tereğinden şırıl şırıl su akıyor. Oğlan başımda dikilmiş körük gibi soluyor. Neyse...
— Olan oldu, buna da şükür, deyip doğruldum. Oğlan

da bayağı olgunlaşmış yani:
— Sıkılma baba, dedi. Şu yağmur kesilsin, çekeriz çeperi yeniden. Elimle yüzümün suyunu sildikten sonra.
— Yukarlarda bir iki yete set yapmalı. Yoksa kesemeyiz bu akıntıyı. Kanlıdere ile şaka olmaz. Vaktiyle adam götürmüş bu sel, bir bahçenin çeperi ne ki.
Baba-oğul ot damına doğru yöneldik.
Hatun ocağı yakmış, çaydanlığı üzerine koymuştu bile.
Damın kapısında kasketlerin suyunu silkip içeri girdik.
— Kötü ıslandık, içimize işledi su.
— Görülmemiş bir afet Allah beterinden saklasın. Deliçay coşmuştur şimdi.
— Ya, belki köprüyü bile götürmüştür.
— Cana zarar gelmesin de.
Sırtımızı ot yığınlarına yaslayıp oturduk.
Kara lastikleri, çorapları çıkardım.
— Gelin!.. Şunları ocağa yakın ko da kurusun.
Rahime oğlanın ayakkabıları ile birlikte çamurlara batmış lastiklerimi, çorapları alıyor; kapı önüne çıkıyor. Yıkayıp temizlemeden bırakmaz. Aferin. Edepli, çalışkan, yumuşak başlı çıktı gelinimiz. Ulan karının lafına iyi ki kulak vermiş de, şu kızı istemişiz. Eee.. Ara-sıra karı lafı dinleyeceksin. Ben her vakit dinliyorum ya, neyse.

Ceketi de çıkarıp uzattım hatuna. Islanmış.
Cebinden tabakayı aldım.

Yağmur biraz nefeslendi sanki.
Ocakta yanan çırpıların çıtırtısı duyuldu.
Gelin ayakkabılarımızı yıkamış, çorapları silkelemiş, ocağın başucuna yerleştirmişti.
Hatun çayları doldurdu, getirip önümüze koydu.
Dumanı tüten çayları yudumladık. Otdamının kapısından dışarda tıpırdayan yağmura daldık.

Hatun içini çekerek;
— Oğlan ne yapıyor acep, rahmet oraları da almış mıdır.
Benden önce ağabeyi atılıyor.
— Ohoo... Anama bak. Orası büyük yer bir kere. Asker ocağı dediğin çadır altı değil ya; koca koca binalar. Küçük efendi yan gelmiş yatıyordur merak etme.
— Asker adam yatar mı be. Onlar talime çıkmıştır şimdi. Ter topuktadır.
— O senin dediğin askerlik eskide kaldı baba. Gidip gördüm, anlattım size. Çok güzel yerleri var. Yatakhane, yemekhane yağ dök yala, tertemiz. Valla bir yemek çıkıyor baba evinde görmemiştir çokları. Onun keyfi yerinde ya...

Yutkundu, gerisini getiremedi.
Bu oğlan bir şeyler diyecek ama hadi hayırlısı.
Önünü açayım bari.
— Eee.., No'lmuş hele, de bakalım.
Gözünü kaçırsa da sözünü sakınmıyor:
— Ne olacağı var mı baba. İşte gördün bele kadar ça-

mura battık. Çabala ki ekmek yiyesin.
— Elbet çabalayacağız aslanım, alnın terleyecek ki sesin gürleye.
— Yok canım... Buna çalışmak denmez... Bizimkisi yok yere didişmek.

İçimde ufaktan bir öfke kabarıyor, ama bastırıyorum. Hele konuşsun sıpa, içini döksün hele.
— Peki, bunu anladık. Lafın ortasına gel.
— Onca güzel işler buldumdu İstanbul'da. Rahat vermediniz. Anan hasta gel, karın hasta gel, kardaşın askere gitti iyicene yalnız kaldık aman gel. Sanki hiç gurbete gideni yok şu köyün; sanki İstanbul'a yerleşeni hiç yok. Eh işte kalkıp geldik. Elalem oralarda iş-güç sahabı oldu, biz ekmeği tepip geri döndük.
İlk kez böyle karşılıklı konuşuyoruz.
İlk kez baba-oğul atışıyoruz. Hatun İle gelin nefeslerini tutmuş izliyor.

— Geldin de kötü mü ettin? Baba ocağını tüttüresin dedik. Bizim şurda ne ömrümüz kaldı, işte bağ da sana, bahçe de..
Oğlan bir tuhaf baktı bana. Bir yabancı gibi bakıp güldü:

— Bırak baba, dört tane ağacın başını mı bekleyeceğiz burada.

Öfke kabarıp çıktı içimden. Bak sen şuna, yedi köyün İçinde parmakla gösterilen bir bahçe kurdum, ömrümü verdim bu işe, kalkmış dudağının ucuyla "dört tane ağaç" diyor. Tu sana hayırsız.
Sesimi ayar edemedim, iyicene yükseldi.

— Lafını bil, lafını... Dört tane ağaç ha!...
Artık karşılık vermeyip kabuğuna çekildi. Ben de öfkemin zebunu olup bağırmaya başladım. Hatun titriyor, gelin ağlıyor olmalı.
— Ulan ben gecemi gündüzümü unutayım, dişimle tırnağımla size gül gibi bir bahçe bırakayım, siz kalkıp bana bu lafları diyesiniz ha!
Yediğiniz önünüzde yemediğiniz ardınızda. Böyle haramzâdelik olur mu? Kişi elindeki nimete böyle nankörlük eder mi? Köylü çekip gitmiş imiş. Elâlemden bize ne!.
Bir İstanbul tutturdun gidiyorsun. Yahu şunu everelim belki vazgeçer, kalır dedik olmadı. Çoluk çocuk sahibi oldun yine fayda yok. Askere gitmemiş, gitsin gelsin akıllanır dedik; gitti-geldi daha beter oldu. Yüzünüzedizinize dursun be!..
Durursanız durun, durmazsanız işte yol.

Hatun titreyen sesi ile araya girmeye çabalıyor, Oğlan çoktan kalkmış, dışarı çıkmış. Gelin bir köşeye büzülmüş. Benim de dilimin bağı çözülmüş, hiç böyle olduğu yoktu.

— Koca adam, ne azarlıyorsun öyle. Yakıştı mı şimdi.
— Hep senin arka çıkmalarından, hep senin bu yüz vermelerinden, Öteki de gelsin askerden; aha şuraya yazıyorum üç gün durmayacak burda.
— Neyse, neyse.. Hadi bırak artık. Bak çaylar soğudu. Rahime şunları tazele bari.
Gelin yüzü gözü yaş, yanakları kızarmış titreyen elleriyle bardaklara uzanıyor.

Çay içesi mi kalır adamın.
İp koptu işte.
Koptu ya, zaten bir gün kopacağını içten içe biliyordum. Suyun bendi yıkıldı bir kere. Kimse geçemez önüne. Hem bir benimki mi çekip gidiyor. Bu dert her hanenin başında.
Hani ne demiş adam "Bir ayrılık, bir yoksulluk, bir ölüm". Bizimki birincisi şimdilik.
Cenab-ı Hak encamımızı hayreyleye.

Öfkemin ayranı kabarıp indi. Oğlanı üzdük, ne gereği var, iş olacağına varıyor. Bari bundan geri yüzüne gülüp gönlünü almalı. Giderse de gönül rızası ile gitsin. Gönüle küskün olmaktan kötü bir şey yok şu dünyada.

Emrullah Hoca da öldü.
Köyün direği yıkıldı.
Bir Köroğlu bir Ayvaz idiler senelerdir. Onun da çoluk-çocuğu gurbette. Geldiler, defnettiler, gittiler.

Hoca köyün kendisiydi.
Ramazan'ı, Bayram'ı, ölümü, doğumu, nişanı, düğünü, kavgası, barışı, hastalığı, sünneti, harmanı, hasatı, yolu yolağı idi.
Köyün camisine de, suyuna da, mektebine de, gencine-ihtiyarına-çoluk-çocuğuna da kol-kanat gereniydi.
Köyün düşünen aklı, çalışan kolu, gülen yüzüydü.

Eh, köy gitti, o da gitti.
Mekânı cennet olsun.

Son nefesini vermeden başına toplananlara Deli Derviş'i vasiyet etti. Hanesini, iki tarla bir çayırını, çayırın başında kalmış ceviz ağacını, varını yoğunu bağışladı. Oğullarının canına minnet. İşte çekip gidecekler, lâkin baba ocağını yıkılmaktan koruyacak, çayıra-tarlaya

göz kulak olacak ahlâkı bütün bir bekçi bulmuşlardı.
Gönül hoşluğu ile cemaatın huzurunda "Peki" dediler. Hocaefendi de yüzündeki o gül kokulu tebessümü ile ruhunu teslim etti.
Deli Derviş hıçkırıklarını tutamayıp kendini odadan dışarı attı. Cenaze namazı kılınıncaya kadar yine tepelerde "Ya Hû" deyip dolaştı.

Hocaefendi bununla da kalmamıştı.
Yataktan yarı doğrulup, başucundaki Derviş'in yakasına yapışıp, evlilik sözü almıştı. "Yeter bu keşişlik sana. Müslümana evlilik şart" diyerek; köyde kimsesiz ve dul kalmış bir kadını münasip görmüştü.
Derviş bu son nefesini vermekte olan, ve köye ayak bastığından bu yana yediği-içtiği ayrı gitmeyen evliya kılıklı adama "hayır" diyemezdi.
Zaten dervişliğin raconunu tekmil tamam edememiş; seyr ü sülûkunu bir başına tamamlayamamıştı. Yarım kalan yolculuğu belki bu evlilik ile tamamlanacaktı.
Kimbilir?
Kimin kimden ne fayda bulacağını, hayrın ve şerrin hangi anda, hangi yönden geleceğini kimbilir?
Gözyaşlarını Hocaefendi'nin ak sakalına döke döke Başüstüne" dedi.

Emrullah Hoca'nın cenazesi, köyü çoktan terkedip gurbeti mekân tutanları bir kez daha; belki de son kez köyde biraraya getirdi.

Kendi emsâlleri, medrese arkadaşlarından hayatta kalanlar, civar köylerden gelenler, kulağına ezan okuduğu dünün çocukları-bugünün koca adamları bir bir toplandı.

Cenazeden sonra yine Camialtı'nda biraraya geldiler. Uzun bir zaman Hocaefendi'nin ne bulunmaz, ne mübarek bir adam olduğu konuşuldu.

Sonra haliyle köyün durumuna geçildi.
Geçen zaman içinde köy ne kadar harap olmuştu. Şu Akpınar'ın suyunu bile elbirliği edip de bir şu kadar zamandan beri tutup köye indirememişlerdi.
Halbuki artık aralarında bayağı zengin olanlar vardı. İsteseler bir Akpınar değil on Akpınar suyu getirebilirlerdi. Hemen oracıkta ilk iş şu suyun getirilmesi meşelesi konuşuldu.
Sözler verildi-sözler alındı.
Ardından caminin tamiratına, damının aktarılması, boyası-badanası, sergisine geçildi.
O babda da "Bana bırakın, bu benim işim" diyenler; hatta sen yapacaksın, hayır ben yapacağım diye çekişenler oldu.
Oysa şu iş için rahmetli Hoca kendilerini kaç kez aramış, kaç kez rica etmişti.
Cami faslı bitti, yol meselesine başlandı.
Şu köye, şu zamanda hâlâ otomobil gelemiyordu. Yakışır mıydı yani. Civar köyler ne yapmış etmiş, bir

greyder ağzı dahi olsa; kışın bozulup baharda yeniden kum-çakıl dökülerek tamir edilir bile olsa köylerine yol getirmiş bu yoldan otomobil, otobüs sokmuşlardı. Şu zamanda katır sırtında kalmak yakışık alır mıydı. Zaten köyde yeter sayıda katır da kalmadığı için gelen misafirleri kasabadan buraya çıkarmak hayli müşkil olmuş; bir merkebe, bir ata dünyanın kira parası ödenmişti.

Vilayete varıp YSE'ye, Karayolları'na, icabeden dairelere başvurmalı, gerekirse valiye çıkmalı, olmadı milletvekilleri görülerek, Ankara'lara kadar gidilerek şu yol işi tatlıya bağlanmalı idi.

Yol, su derken vakit gelip geçti.

Yenildi, içildi.

Hatıralardan bahis açıldı.

Kimin kimi vaktiyle bir deste ot yüzünden, bir karış toprak, bir yük odun yüzünden incittiği; kime, nerde, ne zaman ne kadar güldükleri; hangi derede, hangi çalı dibinde keklik avladıkları, koyun-kuzu güttükleri, babaları, dedeleri, çocukları, torunları ortaya döküldü.

Artık şehri mekân tutmuş köylülerin, köy bahsi açıldığında sözü biter mi hiç. Köylülükten hemen "hop" deyince çıkıvermek kolay mı hiç.

İçlerini çektiler, dereye-tepeye, harap olan evlere, yazıya-yabana bakıp bakıp gözyaşlarını sildiler.

Çarnâçar köyde kalanlara evi, ahırı manet edip, helal-

leşerek merasimi bitirdiler.
Vakit tamam oldu.
Birer-ikişer çekip gittiler.
Ahlar, vahlar köy sınırlarını geçinceye kadar sürdü, verilip-alınan sözler il sınırından çıkınca rengini kaybetti. Önlerinde artık içine yerleştikleri yeni hayatın ufku uzanıyordu.
Köy geride kalmıştı. Unutulacak, ara-sıra hatırlanacaktı.
Yeni hayatın şartı-şurtu kimseye göz açtırmıyordu.
Dek durmaz isen işin biter.

Davullar vuruyor, Deli Derviş'i everiyorlar.

Eyvandaki tahta sedire çökmüşüm; davulu zurnayı duyacak halim yok.
Yok çünkü oğlanın göçü yükleniyor.
Hatun eyvan direklerinden birine yaslanmış, ara sıra tülbendinin ucuyla gözyaşlarını siliyor,
Derviş ile gelin katırı yükleyen oğlana yardım ediyorlar. Semerin bir yanına Rahime'nin ceviz tahtasından sandığı sarıldı. Şimdi de öte yanına yatağın dengini yerleştiriyorlar.
Dervişe bak sen.
Yukarı mahallede düğünü oluyor, bu burada bizim oğlanın göçünü yüklüyor. İnce adam, bildi ki benim yüreğim dayanmaz, gelip el attı.
Bir yandan çalışıyor bir yandan fısıl-fısıl konuşuyorlar.
— Demek bu defa temelli gidicisin.
— Öyle Derviş ağam.
— Baba evini terkedip de ne geçecek eline?
Oğlan da heyecanlı. Sardığı ipi semerin ön kaşına bir türlü geçiremiyor.

— Öyle deme ağam. Asıl burada kalırsak ne olacağımız belli değil. Millet elbet birşeyler buldu ki tez elden İstanbul'a.
— Burada geçim yok mu yani?

Nihayet ip kaşa geçiyor. Oğ1an bir ayağını denge basıp ipi geriyor iyice, şimdi düğüm atacak.
— Altı üstü dört tane kıraç-yamaç tarla. Karnımızı zor doyurur. Hadi biz doyduk diyelim. Ya geriden gelenler.
— Rızkı veren Allah. Ne tasalanırsın. Bu köyde kaç zaman yaşamış insanlar. Yaşamış da çekip-gitmeyi düşünmemiş hiç. Bak, baban olacak adam ömrünü verdi, size emsâli olmayan bir bahçe bıraktı. Kötü mü oldu yani?

Oğlan yükü bağladı. Kasketini çıkarıp terini sildi. Gelinden su istedi, yüzünü yuyacak. Bizden yana bakamıyor besbelli.
Onun da yüreği dayanmıyor.
Kolay mı?

— Şu halime baksana bir Derviş ağa. Şu köye baksana. Pislikten, sefillikten geçilmiyor. Terkedip gitti herkes. Hem ben dışarıyı gördüm artık- Burada kapanıp kalmanın devri geçti. Evet eskiden insanlar yurt tutup yaşamış burada, lâkin o eski günler bitti. Memleketin nüfusu arttı. Tez elden varıp bir tezgâh kuramaz isek ne iş bulabiliriz, ne de aş.

Küçük bir çocuk davullar vuran yukarı mahallenin tozlu yollarında düşe kalka koşuyor; harmanlardan bacalardan atlıyor, varıp Derviş'in önünde duruyor, nefes nefese:
— Derviş ağam seni çağırıyorlar.

Derviş yüklü katırı süzüyor, Bir sandık, bir kat yatak.
Sonra boynunu büküp yukarıya bizden yana dönüyor.
Hatun ile ben de ayaklanıyoruz.
Bizi beklemiyor.
Oğlanı kucaklayıp öpüyor.
Git artık Derviş.
Git de bizi, bize bırak.

Az sonra hatunu gözü yaşlı koyup aşağı ineceğim; kimimiz, kimsemiz kalmadı ki, çarnaçar birlikte kasabaya gideceğiz. Oradan bindiririm kamyona, katırı çeker dönerim,
Böyle olacakmış demek, bir başına kalacakmışız, yalnızlık akıbet bizim de yakamıza yapışacak.
Neyse.
Gitsinler bakalım. Allah yollarını açık etsin, Allah acılarını göstermesin.

Yol boyu ben dut yemiş bülbül gibiydim.
Oğlan tersine konuşup durdu.
Şahin dayısı Karaköy'de bir büfe ayarlamış, Büfe de büfe yani, bildiğin banka.

Şahin bayağı toplamış kendini, dükkân daire almış.
Bu da tezgâha dahil olacak. Dayısı diyesiymiş ki; bu işlerde güvenilir adam şart. Ardımı döndüğüm zaman beni boş böğrümden vurmayacak birini arıyorum demiş.

Şehir yeri iyi de, her an tetikte olacaksın işte o kötü. Kime güveneceğini bilemiyorsun, Köylü milletiyiz biz. Biraz saf, biraz enayi, kaba-saba falan işte. Hatta görgüsüz, cahil. Böyle diyor oğlan.

Yahu hu oğlana no'lmuş böyle. Zokayı yutmuş besbelli. Dayısının tezgâhına dahil olmak için neredeyse aslını inkâr edecek.
Para hırsı gözünü perdelemiş anlaşılan. Şehir yerlerinin bunlardan çekeceği var.
Kimseye güvenemeyince paraya güveneceksin tabi.
Ulan para.
Anayı kızından ayıran meret.
Köylük yerde kıymetin pek yok, lâkin şehirde kıral olmuşsun kıral.

Bizim tarafın adamı artık şehre çekildi ya; yine de bulgurunu, tarhanasını; hatta olana göre yağını, peynirini hâlâ baba ocağının son kalıntılarından devşiriyor. O sebeple yolcudan çok yükü var gidenlerin.
Kasabadan İstasyon'a kamyonla taşınıyorlar.
Bizimkiler de bindiler.
Sandıkla yatak kamyonun kasasına, kendileri şoför

mahalline.
Araba Ayrılık Tepesi'ni aşıncaya kadar arkalarından baktım.
İşte bitti.
Onca yılın gerginliği gevşedi.
Bir taraf teslim bayrağını çekti.

Boğazım kurumuş, içim çöl olmuş.
Şurdan kahveye uğrayıp bir bardak çay içeyim bari.
Kahveden önce Çerçi Cemil'in dükkânına girdim. Gazocağı iğnesi, aspirin, bir de elma kurdu için ilaç gelmiş dedilerdi, sordum.
Lafladık biraz.
Çercİ Cemil hayıflanıp durdu,
— Yanlış yere dükkân açtık efendi, yanlış. Onca parayı bu Allah'ın dağına yatırdık. Varıp suyun gözenine yapışmak gerekiyormuş. Buralarda ticaret kalmış olsaydı hiç koca Hamdi Bey mağazayı yok fiyatına satıp gider miydi?
Ucuz bulduk ya, hemen yumulduk üzerine. Tüh.
— Yapma Cemil Efendi, sen de tüh dersen bize ne düşecek.
— Sen hepten yanmışsın Çavuş Ağa. Temelden tutuşmuşsun; ömrünü bir kötü bahçe için harcayıverdin. Ne kazancı var, ha!.. Kaç para eder?

Katırın yularına yapışmış yokuşu tırmanıyor, dolamaçları dolanıyorum.
İkindi serini bastı.
Güz havası.
Serinden öte, bayağı soğuk.
Demek biz yanmışız Cemil Ağa, dipten doruğa tutuşmuşuz ha. Öyle olsun.
Ve elbette öyledir.
Yahu beni apansız yakalayan, Islak Kaya'nın koca cüssesine Ferhat misali fırlatan sevdanın ateşi değil midir?.
Bu ateşle yanıp tutuşmadık mı?
Bir yeşillik olsun, bir güzellik olsun diye.
Hiç pişman falan değilim Cemil Ağa, Ben ki o suyu buldum; Cenab-ı Hak bana o günü gösterdi.
Değilmi ki diktiğim fidanlar meyveye durdu. O meyveden İnsanoğlu, kurt-kuş yedi.
Eh, tamamdır... Yeter. Ötesini sana ve senin gibilere bırakıyorum. Varın nereye istiyorsanız başınızı oraya çalın, tezgâhınızı oraya kurun. Bu ıssız dağlar başını ba-

na bırakın.

Böyle kendi kendime konuşa-didişe yol kenarındaki tarlamıza varıyorum. Tarlaya varınca karşı geçedeki bahçe de görünüyor:
Yapraklara kızartı düşmüş, yine de bu dağ-taş bozyazının ortasında bir top yeşil zümrüt gibi gülümsüyor.
Bahçeye bakınca tüm düğümler çözülüyor, gam-kasavet gidiyor üzerimden.
Durdum da seyrettim şöyle bir kere daha uzaktan.
Zaman nasıl da geçip-gitmiş.
Daha dün sanki, şu ahlatın altına otururken, birden Islak Kaya'yı farkediverince. Yani içime suyun-bahçenin ilk tohumu düşünce.
Nasıl da sevincik olmuştum.

Bu tarlayı kaç yıldır ekemiyoruz. İyice boza yattı. Her yanını yabani ot-çalı kaplamış. Sanırsın yüz yıldır sürülmemiş.
Neyse, geçeyim şuracıktan, dere içinden çıkıp bahçeye varayım bir.
Bugün ayrılık günü.
Gidip ağaçlarla dertleşeyim azıcık. Beni şimdi başka bir şey eğlemez.

Katırı cevize bağladım, torbasını taktım başına. Ben de yüzümü yuyup geldim, oturdum, sırtımı ot damının duvarına verip bahçeyi seyre durdum.

Önümde maydanoz maşarası, Bir kaç deste kesip götürmeli. Sonra soğan, bir deste de soğan çekmeli, Altında biber-domates-patlıcan ektiğimiz yer. Mahsulü bitirdik, gövdelerin üzerinde tek-tük turşuluk kaldı. Bostan bereketi derler. Şimdi kalkıp toplasam bir iki sandık çıkar.
Toplasam değil, toplamalı. Deli Derviş'in hanesine indirmeli. Ne de olsa yeni evli.
Salatalık maşaraları hepten kurudu. Zaten bu mevsime kalmıyor. Ama patates yemyeşil. Sökülüp taşınacak.
Keşke vaktinde yapsaydık şu işi. Oğlanın yüküne de koyardık bir sepet, fena mı.
Buraya gelince fikrimin ucu, acı acı gülümsüyorum. "Yahu baba delirdin mi sen, hiç burdan İstanbul'a patates gider mi? Yorulduğuna değmez. Orda çok, hem bayağı ucuz." derdi.
Ben de: ''Olsun oğlum köküne para mı verdim, götür. Bak herkesler neler götürüyor." diye cevap verecek olsam; "Akılsızlıklarından, köylü kafası işte" diye kestirip atacaktı.
Gitti.
Gitti ve ne zamandır süren bu tatsız, bu faydasız konuşmalarımız, çekişmelerimiz bitti.

Dereye yakın çeperlerin arasında bir saka kuşu öttü. Ona bahçe civarında bulunan öteki kuşların cevapları geldi.
Ağaçlık oldu ya burası, kenarı köşesi çalı, sarmaşık,

aluç, iğde döşeli. Tam bir kuş cenneti oldu yani.
Sabah namazının önüsıra bülbüller ötmeye başlar. Gün ışıdıktan sonra saka, ispinoz, kuyruk sallayan, ardıç kuşu hepsi birbirine karışır.
Birkaç saksağan ailesi var. Bir iki ala karga. Keratalar elmayı, armudu, ne bulsa gagalar yani. Yaz başında dut kuşları geliyor, sürüler halinde. Küçük oğlan o sıra elde çifte bekler, bunlardan avlar, çöp kebabı yapıp yemeye bayılırdı.
Dut kuşu etinden çöp kebabını unutmuştur artık. O da ağabeyinin peşisıra gidecek. "Şu askerlik bir bitsin baba, gör bak nasıl çalışacağız. Ağabeyimle sırt sırta verirsek İstanbul mu dayanır bize" diye efelenip duruyordu.
Dut kuşları bayram etsin.
Sade kuş milleti değil, bahçemiz her tür hayvana yuva oldu. Pınarın ayağında, kaya kovuklarına yuva kuran bir kirpi, gün batımı ile beraber yavrularını ardına takıp gezintiye çıkıyor. Cevizin üst dallarında sincaplar oynaşıyor. Yahu bu hayvan nerelerden geldi buraya, akıl almaz yani. Oduna gittiğimiz tâ Çimen Dağı'nın meşeliklerinde görmüştüm, Ama; ora nere, bura nere.. Çalılığın kuytularında tavşanlar, taraklı kuşlar, yılanlar yani; ne diyeyim her bir hayvan barınıyor işte.
Bir biz barınamadık.

Kalktım, cıgara bitmiş ağzımın kenarında, izmariti tükürdüm. Şu turşuluk domatesleri, biber patlıcan kalın-

tılarını toplayayım. Çeperlerden sarkan bir balkabağı da olacaktı onu alayım. Güz elması, kış armudu, artık ne bulursam. Deli Derviş'e helal olsun. Benim kadar onun da hakkı var bu bahçede. Az mı çifte elde beklemişti geceleri.

Üzüm de geçti aklımdan ya; şöyle bir yokladım pek bir şey bulamadım. Zaten buraya uygun asma yetiştiremedik. Ne kadar denedimse de şöyle göze görünür bir cins tutturamadık.
Üzüm bir, nar iki.
İkisi de olmadı,
Kanlıdere'ye bakan yamaçta çitler-çeperler gevşemiş yenilemek lazım. Daha yukarıda Muhtarın tarlalarına doğru çektiğimiz yığma duvar yer yer yıkılmış; iğdelerin dibindeki otlar biçilmeden kurumuş.
Bu yıl bağ bozumu bile yapamadık. Ot damında yığılı otları köye taşımak gerekiyor. Kar basınca kolay kolay inemeyiz buraya.
İş çok.
Adam yok.
Hiçbir şeyi canım çekmiyor.

Köye yol geliyor.
YSE'nin dozerleri, greyderleri bir süreden beri dolamaçlarda çalışıyorlar. Yol bizim köye ulaştıktan sonra purları açıp öteyüzdeki beldelere kavuşacakmış.
Orhan öğretmen ile beraber çalışanları ziyarete gittik. Ayran, aş, meyve, su götürdük. Şef çok memnun oldu. Biraz şaşkın:
— Yahu kaç zamandır şu yokuş yolda çalışıyoruz. Yaptığımız iş devlet işi, evet, ama yol da sizin köyün yolu. Şaştım kaldım, kim yok kimse yok. Kolay gelsin diyen birine raslamadık. Siz de gelmeseydiniz bu köyde adam kalmamış diyecektik.

Şef haklı. Ama ne yapalım köyde gerçekten de adam kalmadı. Nerde o kasabanın yolu yenilenirken dere boyuna tepelere yığılıp seyreden kalabalık. O zaman bir şenlik olmuştu yol işi; çalışanlara ha bire yemek taşınmıştı.
Şimdi o kalabalığı ara ki bulasın.
Orhan öğretmen de dertli.
Mektep kapanacakmış, yolda anlattı, uzun uzun. "Üç

öğrenci var" dedi; onlar da yakında gidiyormuş. "Burada böyle kaç yıldır pinekleyip duruyoruz".
Bu çocuğun bu köye geldiği günü hatırlıyorum. Bir yaz sonu idi, sıcak, sıvaşık bir gün. Camialtına nefes nefese indi; elinde koca bir bavul. Yahu bacak kadar çocuk, sen o bavulu nasıl taşıdın, o yokuşları nasıl çıktın mübarek.

Eh, yol-yordam öğrenmek biraz da yaşla, tecrübe ile olur. Madem kasabaya indin, evladım sor bir kere, bu köy nerededir, yolu nasıldır, nasıl giderim, kimle giderim, değil mi ama. Bir gece yatsa, dinlense orada, ertesi gün Pazar. Nasıl olsa bizim köyden pazara inenler olacaktır. Onlarla beraber, hatta bir hayvana binerek paşa paşa gelirdi. Yok.
Sen tut köyün yolunu sor, al bavulu eline yokuşa vur. Olacak şey değil hani.
Eh o zaman köyde epeyce adam vardı daha. Bunu karşıladık, misafir ettik, yedirip içirdik.
Bacak kadar dediğime bakmayın zıpkın gibi. Yeni mezun olmuş, heyecanlı, gayretli. Köyün o sıra güz erişmediği için hâlâ şehre gitmemiş gençleriyle kolları sıvayıp mektep binasına giriştiler. Silip-süpürüp tozunu aldılar, bir de güzel kireç badanası yaptılar. Oh, mis gibi oldu.

Gün geçti.
O bize, biz ona alıştık.
"Ulan seni buradan everelim" diye takılanlar bile oldu.
Lâkin yanaşmadı kerata, memlekette galiba yavuklusu

varmış.
Çalıştı epeyce. Sonra askere gitti. Dönüşte evleneceğim diyordu. Ama işler tersine yürümüş. Bunun sevdiğini akrabadan birine vermişler, bu da küsmüş. Döndü yeniden bizim köye geldi.
Kendini çalışmaya, çocuklara verdi; bizimle ağladı, bizimle güldü.
Şimdi işe bak, öğretmen bu dağların başında, kuş uçmaz kervan geçmez yerde çalışmaya razı, gel gör ki okutacak öğrenci kalmamış.

"Tıpkı yolun gelişi gibi" dedim.
Şu bizim memleketin işleri niçin böyle tuhaftır. Köyde nüfus var iken yol yoktu; yol geldi nüfus gitti.
Köyde öğrenci bol iken öğretmen yoktu; öğretmen geldi, öğrenci tükendi.
Şefe:
— Merak etmeyin, biz size bakarız, dedim. Bir eksiğiniz olursa çekinmeyin. Evet köyümüzün nüfusu azaldı, lâkin tükenmedik daha.
Şef kalender adam:
— Sağolun, dedi, Bir eksiğimiz yok şükür Allah'a. Ama size tembihimiz var. Biz şimdi iyi-kötü bir greyder ağzı yolu açıyoruz. Sonra çakıl döşenecek, kum dökülecek, yani köyünüze otomobil çıkar hale gelecek. Ama bu mevsimin kışı da var. Yağmuru var, seli var. Bize ayrılan bütçe ile ancak bu kadarcık bir yol yapıyoruz. Üzerinden bir kış geçince bu yol bozulur. Bozulan

yerlerin tamiri size düşecek.
"Merak etmeyin, tamir ederiz" dedik.
Dedik ama, kim edecek? İçten içe kendimize onu soruyoruz. Elbet bir masraf gerekecek, kim karşılayacak?
Emrullah Hoca'nın cenazesinde konuşulanlar aklıma geliyor, O zaman atıp-tutanları buluruz artık, deriz ki: "İşte mertlik zamanı, köyün yolunu devlet yaptı, tamirini de becerin artık" deriz.
Ben pek İnanmıyorum ama, dönüşte Orhan öğretmen beni ikna ediyor:
— İstanbul'da yükü tutanların çoğu araba aldı. Onlar artık katıra binemez, hem binecek katır nerde.
Sen tasalanma. Otomobil İle yol, tavukla yumurta gibidir; biri olmadan öteki olmaz.
Arabasına kurulan köylü, dağa-taşa caka satmak için mutlaka köyüne gelir. Gelince de bozuk yolu görür. Bu meret pahalı şeydir, kimse kıymaz arabasını kötü yola vurmaya.
Ne yapar-eder bu yolu açık tutarlar.

Orhan öğretmenin sözleri akıl dolu. Ama bizim memleketin işleri akıl yolunda yürümez pek. Hem bu köye öyle zırt-pırt araba ile gelecek adam olur mu ki? Hiç sanmıyorum. Gelen bin pişman olur, bir daha da uğramaz.
Gülüyor öğretmen:
—- Sen bayağı kötümser olmuşsun, diyor.

Kasaba "çöküyor" demiştik ya.
Sonunda "çöktü"..

Bir kere kaza merkezini aldılar elinden.
Kaymakamlık ve devlet daireleri kalktı.
Başka bir beldeyi kaza yaptılar, bizimkinin eli böğründe kaldı. Çok gidip geldiler Ankara'ya.
"Aman efendim etmeyin, kaza merkezi de kaldırılırsa büsbütün batarız" diye ricalar ettiler, yalvardılar, boş. Mühür gitti, iş bitti.
Nüfus yoğunluğu falan bahane ediliyordu; aslında bizim anlamadığımız bir husus varmış: "Görülen lüzum üzerine"..

Bir zaman "Nahiye" olarak kaldı kasabamız. Yaşlı bir Nahiye Müdürü vardı, ava meraklı. Sonra "Nahiye teşkilatı"nı da lağvettiler, o da gitti.
Onca yılın kasabası oldu mu sana muhtarlık.
Muhtarlık, yani bildiğin köy.
Nereden nereye.

Otelci oteli kapadı, fırıncı fırını. Ne yapsınlar iş yok, alışveriş yok. Ardından esnaflar kepenk indirmeye başladı. Üç semerci bire indi, nalbant hiç kalmadı, hızar atelyesi odun deposu oldu. İki, üç katlı o güzelim konaklar yıkıldı. Ben en çok Hükümet Konağı'na yanıyorum. Osmanlı yapısı bir bina idi. Kapısı üzerinde eski harflerle yazılı kitabesi, bahçesinde mermer havuz, havuzun başında asma çardağı.

Düşe düşe sonunda YSE'nin deposu olmuştu. Bir kış havuz dondu çatladı. O güzelim nakışlı mermerler sağa sola atıldı, ve nihayet dam da göçtü gitti.

Bahçesindeki ağaçlar kurudu, bina bekçisi kırıp yaktı odun niyetine.

Yahu insanın inananası gelmiyor; öyle metin, sağlam, dünya durdukça duracak sandığınız bina dağılıp gidiveriyor. Gelip geçtikçe başımı çevirip de bakamıyordum. Baksam, sanki pencerelerden birini açmış ve havuzun fıskiyesine dalmış duran Hakim Enis Bey seslenecek: "Çavuşun oğlu gel hele" deyiverecek.

Çifte değirmenlerden biri yıkılmış, öteki ara-sıra çalışıyordu. Kasabada ne terzi kalmıştı, ne kasap. Bir iki kötü bakkal dükkânı, bir kahve; Çerçi Cemil bile çekip İzmir'e gitmişti.

Hikmet-i hükumete akıl-sır ermez; onca yılın kasabası bu felaket çukuruna yuvarlanıverdiği sırada, Ayrılık Tepesi'nin altına inşaat açtılar.

Hem de bayağı bir inşaat.
Kasabaya Sağlık Ocağı kurulacaktı. Eh plana konulmuş, ihalesi yapılmış, inşa edilecek tabi. Büyüklerimiz böyle buyurmuş. Kötü mü? Memlekete hizmet götürülüyor. Az zamanda binalar bitecek, kesin kabul yapılacak, açılış törenine kimbilir kimler gelip kurdela kesecekti.
Ve nitekim bunlar da oldu.
Gerçi kesin kabul yapılmamıştı ve lojman diye dikilen binaların damı akıyor, su tesisatı çalışmıyordu, olsun. Kervan yolda dizilir.

Hizmet kervanını ite-kaka yola çıkardılar ve sokaklarında insandan çok başıbozuk köpekler dolaşan bu kasaba eskisine bir sağlık ocağı bağışlayıp; hatta iki ebe, bir hemşire, bir bekçi, bir kâtip, bir sağlık memuru, bir de doktordan oluşan koca bir kadro da tayin ettiler.
Bu bina ile bu kadro kağıt üzerinde yan yana gelinceye kadar büyüklerimiz kimbilir ne çabalar sarfetti.
Helal olsun.
Ama kâğıt üzerinden havalanan bu muazzam kadrodan sadece bir şaşkın ebe hanım kasabaya ulaşabildi. Zavallı lojman denilen binada bir gün bile oturamadı. Zaten Ocağın kilitli kapısı tören gününden bu yana açılmamıştı.
Lojmanda ne su vardı, ne elektirik. Bir iki ay muhtarın evinin üst katında bir odada misafir gibi kaldı. Bir iki doğuma da gitti, inkâra ne lüzum var.

“Aman beni burdan tez kurtarın” diye ailesine mektup üzerine mektup göndermiş dediler. Eh onlar da insan evladı değil mi; el kadar kız çocuğunu dağlar başına terkedecek değiller ya.
Gelmiş, almış, gitmişler.

Bir gün bir de baktık ki, köyümüzün yeni yapılan yolundan, dolamaçların virajlarından, tozu dumana katarak bir otomobil çıktı geliyor.
Hayırdır inşallah.
Mühim bir hadise.
İlk defa bir otomobil köyümüze girecek.

Eskiden olsaydı davul-zurna ile karşılardık; kurbanlar kesilir, azim ziyafet olurdu. Şimdi ne!
Bir ben, bir de Deli Derviş.
Belki yazıda yabanda birkaç kişi daha vardır. Birkaç evinden çıkmaya dermanı kalmamış ihtiyar.

Araba geldi geldi, camialtında bizi görünce durdu. Altmış-altmışbeş yaşlarında uzun boylu, hasır fotörlü, karagözlüklü, kıravatlı bir bey indi. Kılığından-kıyafetinden, hali vakti yerinde biri olduğu anlaşılıyor. Kaymakam mıdır, YSE Müdürü müdür, devletten biri midir? Demeyip karşıladık, arabasını da, kendini de gölgeye aldık, altına bir iskemle verdik.
Eh tanışalım artık.

Meğer bizim köyün ulularından Zalım Aslan Ağa'nın torunu imiş. Köye ilk defa geliyor imiş. Bilmem neresinin muhasebe müdürlüğünden emekli imiş. Adı Muhterem'miş.

Hoş geldin Muhterem Bey.
Hayrola!.

Efsane gibi anlatırlar. Bu Zalım Aslan Ağa vaktiyle bu yörenin en zengin celeplerinden biriymiş. Tevatür hayvan toplar, adamlarıyla Giresun limanına nakleder, oradan İstanbul'a aktarırmış,
Erzurum'a, Kars'a, Muş'a, Diyarbakır'a gidip-geldiği olurmuş.
Ağır hayvan tüccarı, Osmanlı'dan arta kalmış bir adam. Peki "zalım" lakabını nereden almış diyeceksiniz? Zulüm ehli olduğundan değil. Hâşâ, karıncayı incitmez cinsinden biriymiş. Lâkin; ata binişi, ata binip misal karayazıda bir ceylanın bir tavşanın peşine düştü mü, elinden kurtulan olmayışından. Güreşte hasmını yerden yere çalar, bir oturuşta bir kuzuyu bitirir, attığını vurur, sözünü sakınmaz, yaman bir adam.
Köyün en namlı konağı onun adıyla anılır, Tâ nerelerden Ermeni ustalar getirtip yaptırmış. Çatısı, sıvası, merdiveni, eyvanı hele ki oymalı ahşap işçiliği pek güzeldi. Ben yetişmedim ama, rahmetli babam anlatırdı, köye gelen misafirler hep onun hanesinde "oda" tabir edilen yerde kalırlarmış.

Neyse uzatmayalım, oğulu-uşağı şehir yerlerine nakletmiş, çoğu okuyup memur olmuş, oralarda kalmışlar. Vefatından sonra köye kimse uğramamış. Bir sadık adamları varmış, konağı uzun zaman koruyup kollamış. O da göçüverince, koca konak ucun ucun yıkılmaya durmuş.
Ben kalkıp yetiştiğimde, harem kısmı yokolmuş, sade selâmlıkta bir iki oda ile, alt katta ahırlar kalmıştı. Kararıp çürüyen pencere pervazlarında çatı saçaklarında, o sanatlı ahşap işçiliğinin güzel örneklerini gördük. Kapıda hep bir koca asma kilit asılıydı.

Muhterem Bey babaocağını görmeye gelmiş. Sadece görmekle kalsa iyi. Bir-iki gece kalır, fotoğraf falan çeker, gider,
Yoo...
Şehir hayatından bıkmış. Bu "bıkmış" lafının altında neler gizlidir kimbilir. Köyün temiz havasını ciğerlerine çekecek, kekik kokulu rüzgârlı tepelerde çiçek toplayacak, temiz süt içip, köy yumurtası yiyecek, ömrünün kalan yıllarını sağlıklı bir ortamda kafa dinleyip gönlünce geçirecek.

Hay Allah.
Hoş adam yahu.
Neler anlatıyor. "Kalmaya geldim" diyor.
Bu da benim kumaştan. Herkes Mersin'e giderken bu tersine gidiyor. Be kardeşim, madem böyle düşüncele-

rin var, kendine uygun bir turistik yer bulsana. Ege yöresinden, Akdeniz'den.
Bu Allah'ın dağına ne diye geldin.
Diyemedim ben bu sözleri. Ben demeyince kendisi söyledi.
Adamın bir haklı tarafı var ki, önünde akan sular duruyor:
"Baba ocağını görmek".
Hadi gör bakalım ne göreceksen.

Deli Derviş ayranları yetiştirmişti. Bir testi de su.
Muhterem Bey yüzünü-gözünü yıkadı, ayranını içti, temiz havayı ciğerlerine doldurdu, memnun-mütebessim bir "Oh..." çekiverdi.
— Hadi, dedi, Gidip görelim bizim şu meşhur dedemizin konağını.

Gittik,,,
Muhterem Bey eve bayıldı. "Bu dağların başında böyle bir mimari olsun pes doğrusu, harika" diye söylenip durdu. Bir o kadar da konağın büyük ölçüde; çökmüş, yıkılmış olmasına hayıflanıyordu,
"Hep bizim kabahatimizi' diye kendine yükleniyor; 'yahu insan dedelerinden kalan mirası -hani ne olursa Olsun ister mülk, ister eşya, ister hatıra- bu kadar kolay gözden çıkarır mı" diye dertleniyordu.
O hızla işe koyuldu.

Biz de, yani Derviş'le ben, ciddi ciddi evi işe çıkarmak istediğine kanaat getirince elden gelen yardımı esirgemedik. Bir kere ben kendisini, kendi hanemde misafir ettim. Allah ne verdiyse birlikte yedik içtik.

Tabi Muhterem Bey hiç köyde yaşamamış; ülkenin gelişmiş yörelerinde, sahillerinde, yazlık diye gidilen köylerde kalmış; oraları biliyor ve seviyor ama; böyle henüz elektiriği gelmemiş, evlerin içinde su tesisatı, banyo falan olmayan yerlerin tamamen yabancısı.
Eh, yaşlı adam.
Alışkanlıkları, zevkleri, yemesi, içmesi, oturması, kalkması kendine göre. Elbetteki zorlandı, zorlanacak bunu kendisi de biliyor ve kabul ediyor. Kabul ediyor ama söz ayrı, hayat ayrı.
Bir küçük misal:
Adam ömür boyu elektirikli traş makinası kullanmış. Cildine cilet değmemiş.
Üstelik her gün traş olmaya, sabah akşam diş fırçalamaya, hatta neredeyse gün aşırı duş almaya alışık.
Hayda.
Kaldı mı bizim kör ciletlere.
Bir traş oluyor, surat kan-revan.
Gülsek mi, ağlasak mı?
Diyorum ki acaba, daha geldiği günden içine bir pişmanlık tohumu düştü de, yeşermeye başladı mı?
Bekleyelim, görelim.

Muhterem Bey ne de olsa Zalım Arslan Ağa'nın sülbünden süren bir fert. Böyle olduğunu işe koyulunca gösterdi. Altında arabası, üst-baş toz içinde, fırtına gibi kasabaya inmeye, civar beldelere gidip gelmeye, gerekli ustaları, ameleyi, malzemeyi bulmaya koşturdu.
Kaşına kaşına çalışıyor, ancak haftada bir utana sıkıla bizim gusülhanede banyo yapabiliyordu.
Bir keresinde arabasının arkasına bir soğutucu atmış geldi. Bir nevi termos gibi bir şey, et-sebze-meşrubat falan koymaya yarıyor.
Malum köylük yerde en çok sıkıntısı çekilen et.
Sonra kendine lazım şeyler almış; meselâ bayağı kahve tiryakisi olduğu için kahve almış, türlü kokulu sabunlar, havlular, eski de olsa gazete, mecmua, terlik, ne bileyim bir sürü masraf.

Ustalar işe koyuldu, kesildi-biçildi, malzeme tamam edildi; konağın üst katındaki bir oda, yanına mutfak-banyo-tuvalet, kapılar, pencereler, su deposu ne lazımsa yapılacak.

Köyde kalan köylüler, işten avara olanlar, gidip-gelip inşaatın ilerleyişini seyrediyor. Muhterem Bey seyyar iskemlesini bir gölgeye atıp, hasır fotörü ile yüzünü yelpazeleyerek emirler yağdırıyor.

En iyisi de şu: Bir delikanlıyı sade su taşısın diye tuttular. Oğlan bu arada Derviş'le bizim hanenin suyunu da

getiriyor, hatun rahat etti.
Eee, su işi ağır efendi.
Ta Akpınar'a gidilip-gelinecek.
Rahmetli babam sağlığında "Yahu komşular birlik olup şu suyu köye indirelim" diye az mı yalvarmıştı. Ama köylüler tâ o zamandan köyü gözden çıkarmış olmalılar ki, yanaşmadılar. İş kaldı kadınların-çocukların omuzuna. Kış kıyamet demeyip sırtta küpler, testiler; bazan hayvanlara yükleyerek tenekelerle su taşındı durdu.
Bu devirde ayıp bir şey yani.

İkindiden sonra Muhterem Bey'i katıra bindiriyorum, bahçeye iniyoruz.
Pınarın suyunu çok seviyor.
Bahçeye de bayılıyor.
Hele ki meyveleri dalından koparıp yemeye.
"İşin zevki burada" diyor. Ama yemesi az, midesi pek rahat değil, ülseri varmış.
Ben bir cıgara yakıyorum, o eline bir taze dal alıyor, çimenli-çiçekli bir gölgeye çöküyoruz.
Etrafımızda türlü kokular, kuş ve böcek sesleri dolaşıyor.
"Anlat hele" diyor, "Nasıl buldun bu suyu, nasıl kurdun bu bahçeyi"..
Kaç kez anlattım.
Anasından masal dinleyen, hep aynı masalı "bir daha, bir daha anlat" diyen; bu masalı dinlemekten bıkma-

yan bir çocuk gibi.
Sonunda içini geçiriyor.
“Ah” diyor, “Ne mutlu sana, keşke benim de böyle bir bahçem olsaydı”..
Ben:
“Evi kuruyorsun ya Bey, bahçeyi de yaparız merak etme” diyorum.
Gözlerini kaçırıyor, karşı yatan Çimen Dağı’nın doruklarında dolaşan bulutlara bakıyor; fısıltı ile:
“Geç kaldık, geç” diyor.

Yaz bitti.
İnşaat da bitti.
Zalım Arslan Ağa’nın konağı köyün orta yerinde bir oda-mutfak-banyo ile bile olsa yeniden o eski günlerdeki ihtişamı ile dikiliverdi.

Ustalar işinin ehli çıkmış, Muhterem Bey hiçbir masraftan kaçınmamıştı. Derviş bir dua etti, açtık kapıyı girdik. Sakız gibi tertemiz döşeme tahtaları, pencere önüne bir baştan bir başa halı döşeli sedir, yastıklar, minderler, yataklar-elbiseler için yüklük, dolap, oymalı ahşap çiçeklikler, nakışlı ahşap tavan, ne bileyim insan bakmaya doyamıyor.
Bir de manzarası var.
Bütün karşı geçe köyler, tâ Çimen Dağı’na kadar uzanan yerler görünüyor. Mutfak, banyo şehir usulü; ne ararsan var, her yan fayans, mermer; pırıl-pırıl.

Derviş kahveleri kotarıp getirdi.
Oturup içtik.
Eşyalarını evden alıp yerli yerine koymuştuk. Hatun yemek yapmıştı. Muhterem Bey yeni aldığı yatak-yorgan-karyola, yeni havlular, yeni terlikler, yeni sürahiler, bardaklar, çay fincanları ile yeni evinde yatacaktı artık.

Hayırlı olsun...

Bir kaç gün geçti böyle.
Havalar serinlemişti.
Yapraklar dökülüyor, kuşlar göçüyordu.
"Oh" demiştik, kargaşa bitti, artık Muhterem Bey rahat edecek. Ne gezer.
İş bitince adam da bitti sanki. Omuzları düşmüş, avurtları çökmüştü. İnşaatın peşinde ejderha gibi dolanan adam gitmiş, yerine süklüm-püklüm bir ihtiyar gelmişti.
Ömrünün sonbaharında bu sonradan hatırladığı baba ocağına sanki bu odayı yaptırmaya gelmişti. O heves, o dağ özlemi, o çiçeğe-böceğe karışma, kafayı dinleme tutkusu birdenbire kaybolmuştu.

Biraraya geldiğimizde hiç konuşmuyor, hep önüne bakıyordu.
Bir ara:
— Yahu siz burda böyle yapayalnız nasıl yaşıyorsu-

nuz. Allah saklasın bir hastalık, bir kaza falan olsa, ne yapacaksınız? diye sordu.
— Ohoo, sorduğun şeye bak beyim. Biz asırlardır böyle yaşamışız. Dün ne olduysa bugün de o olur, dedim.
Ne dediğimi pek anlayamadı. Başını iki yana sallayarak "Cık, cık, cık" diye söylendi, eliyle anlaşılmaz bir işaret yaptı.
Sonra baklayı ağzından çıkardı.
— Benimkisi bir hayalmiş. Bu yaştan sonra olacak şey değil. O odada, yeni halı, ahşap, reçine kokuları arasında yatarken inanır mısın kirpik kırpmıyorum. Bir türlü uyku tutmuyor.
"Ne işim var bu dağ başında" diye sordum kendi kendime. Cevap yok. Oysa gelirken çok cevaplar hazırlamış, içimi ikna etmiştim.
— Ya o kadar gayret, bir yaz boyu çalıştığınız günler.
— İnsan İş üzerindeyken böyle şeyler düşünemiyor. İş insanı avutuyor galiba.
Şimdi kendimle baş-başa kaldım ya; hafakanlar basmaya başladı.
Hem ben ömrümde hiç yalnız kalmadım. Şu insanoğlu tuhaf. Aile, evlat, arkadaşlar, ne bileyim kalabalık İçindeyken "Gitseler de rahat etsem" dersiniz; sonra böyle birbaşına kalınca "Neredeler acaba" diye aranmaya başlarsınız.
— Bahçe diyordunuz hani. Şimdi de onun planlarını kurmaya başlasak; bahara kadar konuşuruz. Sonra iş başlar yeniden. Siz de yeni bir hamle ile...

Acı acı gülüyor Muhterem Bey.
— Yok, yok... Kendimizi kandırmayalım. Herkes muhitine yakışır, benimkisi çılgınlıktı. Zaten çocukları da kırdım bu kararla.

Evet. O pişmanlık tohumu büyümüş, dal budak salmış; artık Muhterem Bey'i bu köyde bağlasanız tutamazsınız.
Üstelemedim.
— Size de çok yük oldum. Hakkınızı helal edin, dedi.
— Estağfurullah efendim, ne yükü. Birlikte güzel günler geçirdik, diye cevapladım.

Böylece Zalım Arslan Ağa'nın torunlarından olup, muhasebe müdürlüğünden emekli Muhterem Bey'in köye dönme macerası noktalandı.

Biz en iyisi buna nokta değil de virgül, ne bileyim noktalı virgül, iki nokta üstüste falan bir şey diyelim.
İnsanoğlunun kendi başına, kendi kararı ile bir şeyi bitirmesi, nokta koyması mümkün mü?
Doğrudur; Muhterem Bey'in köye dönme, baba ocağını görme, kır hayatı yaşama hevesi ile buralara geldiği; bir yaz bizimle birlikte bir serüven yaşadığı doğrudur. Bizim şahit olduğumuz da budur.
Ama; adamcağızın bu maceraya kalkışmasının altında ya başka bir hikmet de barınıyorsa.
Değil mi ama.

Evet öyle.
O hikmet iki gün içinde, Muhterem Bey'in geri dönüş hazırlıklarını tamamlamaya çalışması içinde zuhur etti.

Bizim hatun aniden hastalandı.
Beti benzi uçtu, el ayak neredeyse tutmaz oldu, ne yapacağımı şaşırdım. Cenab-ı Hak kimseleri şaşkın çaresiz durumda komasın.
Muhterem Bey geldi baktı, "Hanımın durumu ciddi, derhal hastaneye yatırılması gerek, ben sizi götüreyim" dedi.
İki kolumu yanıma açtım:
— Sen bilirsin bey, ne lazımsa yapalım, dedim.
Biz de alelacele toparlandık.
Ben öyle sağa sola çalınarak yatağı, yorganı, çamaşırı, gerekli eşyayı biraraya getirmeye gayret ederken; hatun yattığı yerden mehil mahzun bakıyor.
Hiç sesi çıkmıyor.
Gel de kahırlanma.

Hatunu Muhterem Bey'in arabasının arka koltuğuna yatırdık, eşyaları bagaja tıktık. Muhterem Bey kendi evinin, ben kendi hanemin kapısını çektik, her ikisini de Deli Derviş'e emanet edip yola düştük. Köyün dolamaçlarını ilk kez bir otomobil içinde iniyorum Biraz başım dönüyor, biraz midem bulanıyor; son dönemeçte bahçeye doğru bakıyorum.

Güz elmalarının kızartıları nokta nokta gözüküyor,
Derviş vakit bulsa da toplasa bari.
Allah sonumuzu hayretsin.

Köyün yokuşları bitti.
Dere yatağına indik, şoseye çıktık.
Yine bir yığın devlet arabası, kamyonlar, vinçler, demir direkler, bir de şantiye binası kuruluyor.
Bunlar buraya ne vakit gelmiş, haberimiz olmamış. Olmaz tabi, biz kaç gündür kendi derdimize düşmüşüz.
Muhterem Bey arabayı kenara çekip durdu.
Camdan başını çıkarıp oradaki işçilerden birine seslendi: "Ne oluyor, ne yapılıyor, kolay gelsin" diye; köylere elektirik verilecekmiş onun hazırlığı dediler.
Muhterem Bey, bana baktı, sessizce gülümsedi:
— Biz gidiyoruz, elektirik geliyor, kısmet, dedi... Gaza bastı.
Köyü, dereyi, bahçeyi, evi-barkı, kurdu-kuşu geride; şoseden yükselen toz bulutunun ardında bırakıp uzaklaştık.

Bütün bir kış; yağmur, çamur, trafik, sıra, kuyruk demeden doktorlara, hastanelere taşındık. Sağolsun oğlanlar anaları için her şeyi yaptı; paraysa para, adamsa adam, vakitse vakit buldu.
Tahliller, filimler, kan aramalar, yoğun bakımlar, ameliyatlar, sıkıntılar birbirini kovaladı. Şehir yerlerinde her bir kolaylık var derler ya; hastaya-sağa bakarlar merak etmeyin derler ya; belki doğrudur lâkin biz göremedik..
Bir iyi muamele, bir güler yüz bulamadık. İtildik-kakıldık; paramızla, adamımızla, acımızla, hastamızla rezil olduk.
Bu şehir yerleri insana rahat döşeğinde bir ölümü bile çok görüyor.
Hatunu kurtaramadık.
Ben var ömrümde ondan incinmedim, Cenab-ı Hak da öte yanda incitmesin.
Mekânı cennet olsun.

İstanbul rutubet.
Deniz, balık, sis, çamur, zift, kurum, rakı, egzost, as-

valt, toz, çöp kokuyor. Her bir yan kalabalık, hiçbir yana bakılmıyor; baksan da bir şey göremiyorsun; gürültü kargaşa...
Hele insanın içinde bir de onulmaz acı, boğazında bir düğüm bulunuyorsa.

Bir kaç kere bizim köylülerin toplaştığı kahveye uğradım. İnsanlar artık ne doğana seviniyor, ne ölene üzülüyor.
Varsa-yoksa, aldım-sattım, yaptım-çattım. İstanbul işini yoluna koyanı güldürüyormuş; kahvedekilerin işi yolunda anlaşılan, vara-yoğa gülüyorlar.
Bir de televizyon çıkmış.
İnsanlar birbiriyle değil topluca âlete dönüp onunla konuşuyor sanki. O ne derse mevzu o oluyor.

Bizim çocuklar da kaptırmış gidiyorlar. Araba almışlar. Şahin dayılarının evi yanında arsa almışlar, yakında inşaata başlayacaklarmış, laf arasında "küçüğü everelim" diye dediler.
Hatunu daha yeni kabre koyduk yahu. Sırası mı?

Köyü, bahçeyi, evi soran olmadı hiç.
Hiç...

Baharı bekliyorum, karın erimesini.
İstanbul'da kış yok, elbette köydeki karı düşünüyorum. Deli Derviş bacaları kürüyordur, katıra, ineğe ba-

kıyordur inşallah.

Ara-sıra deniz kıyısına iniyorum. Burada hiç olmazsa önüme bir ufuk açılıyor. Şöyle gönül rahatlığı ile tâ uzaklara kadar bakabiliyorum, Nasılsa kim yok, kimse yok, ev, apartıman, bina, araba yok.
Sade açıktan ağır ağır geçip giden gemiler. Sonra cüsselerinden, car-car bağırmalarından, aç gözlü-sırnaşık olmalarından hazzetmesem de martılar inip-kalkıyor.
Ne de olsa kuş işte. Bir kuş görmüş oluyorum. Onların öyle, dalgakıran üstünde sıra sıra dizilip durmalarına bakıyorum. Karabatakları seyrediyorum; nasıl da dalıp-dalıp çıkıyorlar.

Öyle, bir tahta sıra üstüne oturup derdime yanıyorum. Erkek adam eşinden önce gitmeli. Yaşlı bir erkek eşini kaybedince yetim çocuğa dönüyor; eli iş tutmaz, kendine bakamaz. Oysa kadınlar daha metin ve yalnızlığa dayanıklı.
Köyde kalan haneleri tek tek sayıyorum. Çoğu evde yaşlı bir dul kadın var. Ama kendilerini ayakta tutuyorlar; birbirlerine dayanıyorlar, eh pek de şikâyet etmiyorlar.
Dul erkekler, oğlunun, kızının yanına sığınıyor; içi ezik, boynu bükük ver yiyeyim, ser yatayım, başımda bekleyin canım çıkmasın hesabı süklüm-püklüm birer ihtiyar olup çıkıyorlar.

Yok, yok.
Çok şükür benim elim ayağım tutuyor.
Giderim köye, yakarım ocağımı, Allah ne verdiyse yeriçerim.
Yapamam buralarda, ben bahçesiz duramam. Gözümde tütüyor valla.
Şu karlar bir erise, çiğdem-çiçek çıkıverse atlayıp giderim.

Gerçi oğlanlar da, kız da, damat da "Hiç olur mu baba, orda öyle bir başına, hayır, gidemezsin" diye ısrar ediyorlar ama beyhude.

Giderim ben, hele şu karlar erisin.
Hem Derviş'in gözü yoldadır; bekler durur.
Yine eker-biçerim elimin erdiği, gücümün yettiğince.
Çocuklara "Size meyve kurusu, pekmez, turşu gönderirim. Tarhana bile yaparım" diye takılıyorum.

Aslında onlar da biliyorlar gideceğimi; buralarda yapamayacağımı, bahçeye başı bağlı biri olduğumu, ağacın-otun-kökün-kurdun-kuşun delisi olduğumu; ama işte, evlat ya, üzerine düşeni yapacak, "kal burda baba" diye ısrar edecek.
Sağolsunlar.
İnsan dar gününde kime sığınacak.
Elbette evladına sığınacak.

Ama şu kısacık zamanda anladım ki benim meskenim köydür, bahçedir, pınardır. Yahu şu martılara bakalım diye geliyorum deniz kıyısına; murdar kuşlar gözümün önünde çöpleri eşeleyip ne bulurlarsa mideye indiriyorlar.
Hani bunlar balık yerdi.
Küçük oğlan "Denizde balık mı kaldı baba, bulsak biz yiyeceğiz" diyor. Haklı. Deniz de deniz olmaktan çıkmış; kara-yağlı bir su sanki.

Sayılı gün geçer. Ve geçti de.
Cemreler peş peşe düştü, Mart Dokuzu, April Beşi derken İstanbul'da havalar ısındı.
Bende tabi dur-durak kalmadı. Her gün köylülerin kahveye gidiyor, bizim ordan yeni gelen var mı diye bakıyorum. Televizyonun hava durumunu hiç kaçırmıyorum. Sonunda karların eridiğini, yolların açıldığını öğreniyorum,
Zaten eski kışlar da olmuyor sanki, nerde o dizboyu yağıp bele kadar çıkan kar. Gelenlerin dediğine göre köyün yolu bu yıl hiç kapanmamış. Akıl almaz bir şey.

Hazırlığı tamamladık.
Çocuklar bana söz geçiremeyeceklerini anlamış, artık "kal burda" lafını etmez olmuşlardı. Hatunun mezarını ziyaret ettik. Taşını ısmarlamışlar, etrafına da beton döktürecekler. Olsun, yapsınlar. Taş dediğin nedir ki; ben onu içimde gezdiriyorum; ve elbette köye de be-

nimle beraber gelecek.
Yine ocak başında söyleşeceğiz, yine benim aniden sesimi yükseltip bağırmama bir şey demeyip susacak, sonra öfkemin süt köpüğü gibi kabarıp dinmesi beklenecek, ardından her ne diyorsa yine hatunun dediği olacak. Gülüşecek ve birlikte tiridin suyuna ekmek banacağız.
Kendini kaybettim ama hayalini kaybetmem merak etmeyin.

Çocuklar beni yola vurdu. Tiren hareket etti ve yolculuk başladı Haydarpaşa'dan. Kompartımanın penceresinden başımı çıkardım, peronda kalanlara el salladım. Her şey gittikçe uzaklaştı. Beni ağlar görmesinler diye dişimi sıkmış, her tekini kucaklayıp öperken bile gülümsemiştim. "Merak etmeyin bana bir şey olmaz" diye teselli veriyordum.
Şimdi hepsi kayboldu.
Çocuklar, Haydarpaşa, yolcu vapurları, martılar ve deniz.
Hatunu bıraktığımız servili kabristan.
Hepsine birden son bir kez el salladım.
Sonra dönüp gözlerimden artık pıtır, pıtır dökülen yaşları sildim.

Hani derler ya:
Aradan çok yıllar geçti.

İyice yaşlandım.
Bahçeye bile inemez oldum.
Kaç kış geçti, kaç bahar.
Çocuklar geldiler gittiler; her geldiklerinde "Yahu baba inadı bırak, artık yaşlandın kendine bakamaz oldun. Köyde kimse kalmadı, seni götürelim hastalık var, darlık var, bu dağ başında yapayalnız ne edeceksin. Bak millet bizi kınıyor. Bir babalarım yanlarına alıp da bakmıyorlar, köye terketmiş gitmişler diyorlar, elâlemin ağzı torba değil, herkes bir şey söylüyor, bizi yere baktırma; gel etme eyleme, hadi gidelim" diye diller döktüler.

Nafile.
Eler seferinde "Bana bir şey olmaz merak etmeyin" deyip savdım onları. Eller ne derse desin. El sözüne bakacak olsaydım bu günleri bulamazdım.
Bugünüme şükür.

Bahçeye inemiyorum artık, dizlerim tutmuyor.
Ben inemez isem Derviş iner dediydim kaç yıl. Yukarı-

da Allah var; indi tabi. Her bir işime koştu bunca yıl. Lâkin İnsanoğlunun gücü de bir yere kadar.
Kaç zamandır da çoluğa çocuğa karıştı, dünya derdi ile boğuşmaktan bunaldı.
Kendi gidemez olunca çocukları tembihliyor, "Gidin bakın, sulayın, belleyin" ne bileyim işte her ne lazımsa yapın diyor ama; şimdinin gençleri, çocukları laf mı dinliyor,
Onlar da bugün yarın İstanbul'un yolunu tutar. Büyük oğlu gitti hile.

Camide birkaç ihtiyar kalmıştık.
Neyse ki Derviş ezanı okuyor, namazı kıldırıyor; kış günleri beni evden alıp camiye kadar götürüyor.

Evler hepten boşaldı.
Tarlalar ekilmeye, sürülmeye ne oldu?
Tamamı boza yattı. Köyün yanı başında vaktiyle milletin bir karış toprağı için birbirine kurşun sıktığı çayırlar, yoncalıklar bile biçilmez oldu.
Şehirdeki oğlunun kızının yanına yerleşmiş, hacca gidip gelmiş, başa bir lacivert bere uydurup sakalı Salı vermiş yaşlılar arada bir köye uğrasa da, ne bu çayırlara, tarlalara bakabiliyor; ne evini büsbütün yıkıp kerestesini ayırmaya gönlü elveriyor.
Hani "ne olur, ne olmaz" diyorlar. "Dünyanın kırk bin türlü hali var" diyorlar, Çocukları, torunları için endişelenip; "Gün olur darda kalırlarsa gelir otururlar, he-

le dursun" diyorlar.
İçinde nice aşkların, arzuların kavgaların acıların yaşandığı bu eski, metin, mütevekkil evler, yıllarca bakımsız kaldıkları için kapısı açılmadan tahta merdivenlerine bir canlı ayağı dokunmadan öyle sessiz bekliyor.

Köyde kalan biz bir kaç kişi, bir gece ansızın büyük bir gürültü ile yataklarımızdan doğruluyoruz.
Ve o ilk şaşkınlık halinden sonra bir evin daha bu yalnızlığa bu terkedilmişliğe dayanamıyarak göçüp gittiğini anlıyor; "kimin evi acaba" diye bir an düşünüyor, sonra yorganı başımıza çekip yatıyoruz.
"Kimin evi?" ne farkeder.

Köpekler bile bu sahipsiz viraneleri terketmişti.
Harmanları yabani otlar sarmış, eşek dikeninden görünmez olmuştu.
Yaz geceleri lüks lambası ışığında, türküler halaylar çekilerek buğday savurduğumuz harmanlar. Düğünler de bar tulup, davul-zurna çaldığımız harmanlar.
Lanet edilmişti sanki. Sanki köyün üzerinde vebanın kara eli dolaşmıştı.
Ara sıra bir kapı gıcırtısı duyulur, bir ihtiyar iki büklüm eyvana çıkar, titrek adımlarla sekiye ulaşıp çöker, boş gözlerle ufuklara bakar.
Yağmur mu yağacak?
Farketmez. Mevsimler unutulmuştur artık. Gündönü-

mü, koçkatımı, bağbozumu, kırlangıç fırtınası, karakış, zemheri, hıdrellez ile çiğdemin çıkması veya günlerin uzayıp kısalması farketmez. Her şeyi örten bir uzun sessizlik.
Çoluk çocuğu, bakacak kimsesi olmayanlar; yakınları tarafından terkedilip köyde kalmaya mahkûm olanlar, yahut bu harabeye dönen yurdundan ayrılmayı bir türlü kendine yediremeyenler birer cüzzamlı gibi, şapkalarının, başörtülerinin altına gizlenerek, duvar diplerinden, yıkıntıların arasından yürüyerek, el yordamı ile birbirlerini bulmak üzere zaman zaman mağaralarından, inlerinden çıkıyorlar.

İhtimal köyle beraber gömülmek istiyorlar.

Biraraya geldiklerinde çok az konuşuyorlar.
Biri durup bir şey söyleyecek olsa veya şundan-bundan şikâyet edecek olsa, "Ne dedin sen" der gibi yüzüne bakıyorlar.
Söz de bitti.
Bir tomurcuk açmaz artık.
Bir kuzu melemez.

Hangi akla hizmet için bu diz boyu karda tâ Ortayokuş'un ortasına kadar inmişim.
Elbette bahçeye bakayım diye.
Her gün bakarım bahçeye.
Camialtında bir süre eğleşir bakarım.
Artık gözlerim pek seçemiyor amma, ulu bir ağaç olan cevizi, dere tarafındaki servi kavakları ve Muhtar Halil'in tarlasına bakan koca armudu görüyorum.
Bu sefer cevizin bir dalı sanki kırılmış gibi geldi bana. Hele biraz daha yakın bakayım dedim, kim kırdı acaba? Aşağıdan dere yatağı köylerden koyun-kuzu otaran serseri oğlanlardan biri çıkıp kırmış olmasın. Ceviz dalı gevrek olur.
Bir adım, bir adım daha derken; elmaları, kayısıları, mürdüm eriğini bile farkettim.
Bu yıl kayısılar hiç vermedi sanki. Dervişin oğulları bir iki ağaç silkip getirmişler; baktım mevyeler ufak, benekli, pütür-pütür. Eh, yıllardır budanmıyor, sulanmıyor. Vişneler de kurudu gitti. Kaç zamandır vişne reçeline hasret kaldık. Rahmetli her yıl yapar; yaptığıyla kalmaz eşe-dosta bol bol dağıtırdı. Vişne reçeli gibi var

mı, oh mis gibi, mayhoş...
Şeftaliler de kurudu. Hem şeftali ömürsüz oluyor buralarda. Kurudu mu sökeceksin, yerine yenisini dikeceksin.
Son bir kiraz fidanı dikmiştim, tam pınarın üstüne, ne oldu acaba?

Bunları düşüne düşüne, bastona basa basa inmişim ineceğim kadar.
İkindiyle akşamın arası.
Öyle de kısadır ki bu vakit, birden gün yıkılır, derin derelere kılıç gibi gölgeler iner.
Hava ılık, hafiften kar serpiştiriyor. Bu yıl mübarek yağdı ha yağdı.
Baktım, evet, cevizin dalı kırılmış. Ne zaman kırılmış, kim kırmış. Cevize dadananlar var; aşağıdan dere boyu köylerinden geliyorlar, piç kuruları.
Ulan çırpıp meyvesini alıyorsunuz, peki dalını kırmaya ne hakkınız var. Bu bir ağaç. Kolay mı yetişiyor. Hiç düşünen yok.
Diktiğim kirazı da söküp övendire yapmış olmasınlar. Kiraz ağacından övendire olur mu; olmaz. Gel sen bu serserilere anlat. Dikilmiş, tutmuş, yaprağa çiçeğe durmuş bir fidan sökülür mü, be hey alçaklar. Bunların anası babası bunlara hiç mi terbiye vermezler.

Dervişe demeli, bu yıl bu kavakları da bir güzel budamalı. Hele şunlara hele, mübarekler, nasıl da dümdüz

uzamışlar gökyüzüne. Kavak dediğin servi cinsi olmalı, hem bakmaya kıyamazsın öyle endamı güzel olur, hem kerestesi kıymetli.
Şimdi şu bizim kavakları kesip satmış olsan sana yeni bir ev yapar.
Yapar mı?
Eh, eksiği kalırsa üstünü tamamlarsın.

Kavakları budamalı, kuruyan ağaçları söküp yerine yenisini dikmeli, diplerini belleyip bir güzel gübrelemeli, etrafı ot diken sarmıştır biçmeli, temizlemeli.

Çok iş var, çok.

Böyle yapılacak işleri sayıp sıralayayım derken birden ayağım kavdı sırtüstü serildim.
Her yer karanlık olmuş, aklım başımdan uçmuştu. Sonra ağır ağır kendime geldim. Orada öyle akça karın üzerinde kaldığımı anladım. Yahu medet. Ayağa nasıl kalkayım, baston da hengâmede fırlayıp gitmiş.
Şöyle "Bismillah" deyip bir yekindim; bir ayağımı karnıma doğru çektim, bu iyi, bu sağlam. Ancak ötekini çekemedim, demek kırıldı zahir. Eee, ne olacak?
Birden bir korku sardı beni. Ecel korkusu mudur nedir? Sandım ki baştan ayağa tere battım, su kestim.
Yahu bağırayım şöyle bir, belki duyan olur diye seslendim, nafile ses de gitmiş. Hem bağırsan kim duyacak, köyde adam mı kaldı. Derviş geldi aklıma, yetişir gelir

diye sevindim, sonra elim-ayağım iyicene kesildi. Derviş köyde değildi ki, bir iş için ayrılmış bana da söylemişti.
Al işte kaldık mı yokuşun ortasında, kaldık mı karın içinde.
Yine o korku gelip kapladı her yanımı.
Can tatlı işte, debelenip durdum kalkmak için, debelendikçe aşağıya doğru kaydım, battım karın içine.
Demek ki hayli yorulmuşum, nefesi bile zor almaya başlamışım. Dur dedim kendime; oku-üfür, yüzünü Cenab-ı Hakk'a döndür, ha şöyle sakinleş biraz.
Nitekim öyle de oldu. Telaş gitti, teslimiyet geldi. Vücudumu bir sıcaklık, zihnimi tatlı bir uyuşukluk kapladı.

Kar hızlandı.
Mübarek ne de güzel dökülüyor. Yüzüme gözüme konuyor.
Bunlar kar tanesi mi, yoksa gökten beyaz meyve çiçekleri mi dökülüyor.
Her yan karanlık ve soğuk; peki niçin ben bir bahar bayramına bakıyorum.
Ne zaman açıldı bu çiğdemler, nerden çıktı bu nevruz?
Kuzular oynaşıyor kırlarda, kızlar yemlik topluyor. İşte kuş sesleri ve bu da Islak Kaya'dan fışkıran pınar.

Pembe-beyaz şeftali çiçekleri, süt köpüğü gibi kabarmış erik, kaysı, vişne, kiraz çiçekleri; sarışın kızılcık çi-

çekleri yağıyor üstüme, serpiliyor gökten.
Aman Allahım, ne güzel, ne güzel.
Yağsın durmadan, yağsın ve örtsün üstümü bu çiçek kokuları, nerdeyim ben?
Gözlerimde yaş, dilimde dua.
Öldüm ve bir bahçeye gömüldüm.

BEYHUDE ÖMRÜM

mustafa kutlu

dergâh yayınları hikâye

12.00

ISBN 978-975-995-158-0

9 789759 951580